

**T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İNSAN
HAKLARI VE DEMOKRASİ KONUSUNDAKİ
FARKINDALIK DÜZEYLERİ (ERZURUM ÖRNEĞİ)**

(Yüksek Lisans Tezi)

Ali TERZİ

Dr. Öğr. Üyesi Nesrin TÜRKMEN

Danışman

**RİZE
2019**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalında, Ali TERZİ tarafından hazırlanan *İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin İnsan Hakları Demokrasi Konusundaki Farkındalık Düzeyleri (Erzurum Örneği)* başlıklı bu çalışma, 18/04/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından [Yüksek Lisans Tezi veya ~~Doktora Tezi~~] olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Cem TOPSAKAL _____ Kabul/Red

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Salih Akyıldız _____ Kabul/Red

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Nesrin Türkmen _____ Kabul/Red

11/5/2019
Doç. Dr. Ahmet YANIK
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tezdeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yaptığımı bildiririm. İfade ettiklerimin aksi ortaya çıktığında ise her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 18.04.2019

Ali TERZİ

ÖN SÖZ

Son yıllarda Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimine verilen önem artmış ve ilkokul 4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi eğitimi öğretim programı oluşturulmuştur. Buradan hareketle tez çalışmasında ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin bu ders yoluyla kazandıkları farkındalık düzeylerinin tespit sağlanmıştır.

Çalışma sürecinde yardım ve katkılarını esirgemeyen kişilere de burada teşekkür etmek istiyorum.

Öncelikle çalışmanın her aşamasını takip ederek yol gösteren ve özgüven veren sözleriyle moral destek sağlayan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Nesrin TÜRKMEN' e teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Eğitim süresi boyunca ellerinden geleni hiçbir zaman esirgemeyen sayın hocalarım Prof. Dr. Mehmet KÜÇÜK, Doç.Dr. Ömer Faruk URSAVAŞ, Doç. Dr. Cem TOPSAKAL, Doç. Dr. İlhan TURAN, Doç. Dr. Zihni MEREY, Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Hayri KUĞUOĞLU ve ismini saymadığım bütün hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Yoğun olduğum zamanlarda büyük anlayış gösteren ve elinden gelen tüm desteği sürekli olarak sunan aile üyelerine teşekkürlerimi sunarım. Süreç boyunca desteğini esirgemeyen eşim Hatice TERZİ'ye, yardımlarını sunan arkadaşlarım Mustafa BİLGİN, Ümit ÇAKIR, Mustafa DEMİR ve abim Yusuf TERZİ'ye teşekkür ederim.

ALİ TERZİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	2
ETİK BEYAN.....	3
ÖN SÖZ.....	4
İÇİNDEKİLER.....	5
ÖZET	11
ABSTRACT.....	12
SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ	13
TABLolar DİZİNİ.....	14
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	19
GİRİŞ.....	20
Araştırmanın Amacı.....	22
Problem Durumu.....	23
Araştırmanın Önemi	24
Araştırmanın Varsayımları	24
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	24

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	26
1.1.1. Eğitim.....	26
1.1.2. İnsan Hakları Eğitimi	29
1.1.3. Demokrasi Eğitimi	32
1.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	34
1.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	34
1.2.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	43

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli	50
2.2. Evren ve Örneklem	51
2.2.1.Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri	51
2.2.1.1.Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	52
2.2.1.2.Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Anne Eğitimi Durumuna Göre Dağılımı.....	52
2.2.1.3.Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Baba Eğitimi Durumuna Göre Dağılımı.....	52
2.2.1.4.Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Düzeylere Göre Dağılımı.....	53
2.2.1.5.Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Durumuna Göre Dağılımı.....	53
2.3. Veri Toplama Aracı	54
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	54
2.3.2. İlkokulda Demokratik Farkındalık Ölçeği	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Katılımcıların İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıklarıyla İlgili Bulgular.....	63
3.2. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları Üzerindeki Etkisiyle İlgili Bulgular	65
3.2.1. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Uzlaşma Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular.....	65
3.2.2. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	66
3.2.3. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular.....	66

3.2.4. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Birlikte Yaşam Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	67
3.2.5. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Adalet Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular.....	68
3.2.6. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Eşitlik Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular.....	69
3.2.7. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin İnsan Olmak Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	70
3.3. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları Üzerindeki Etkisiyle İlgili Bulgular	70
3.3.1. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin Uzlaşma Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	71
3.3.2. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	71
3.3.3. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	72
3.3.4. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin Birlikte Yaşam Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	72
3.3.5. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin Adalet Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	73
3.3.6. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin Eşitlik Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	74
3.3.7. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin İnsan Olmak Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	74
3.4.1. 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Uzlaşma Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	75
3.4.2. 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Hak Özgürlük ve Sorumluluk Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	75
3.4.3. 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Kural Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	76

3.4.4. 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Birlikte Yaşam Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular ..	77
3.4.5. 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Adalet Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	77
3.4.6. 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Eşitlik Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	78
3.4.7. 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin İnsan Olmak Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	79
3.5.1. 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarının Uzlaşma Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular.....	79
3.5.2. 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarının Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	80
3.5.3. 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarının Kural Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	81
3.5.4. 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarının Birlikte Yaşam Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	82
3.5.5. 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarının Adalet Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular.....	83
3.5.6. 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarının Eşitlik Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular.....	84
3.5.7. 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarının İnsan Olmak Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	85
3.6.1. 4. Sınıf Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarının Uzlaşma Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular.....	86
3.6.2. 4. Sınıf Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarının Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	87
3.6.3. 4. Sınıf Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarının Kural Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	88
3.6.4. 4. Sınıf Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarının Birlikte Yaşam Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	89

3.6.5. 4. Sınıf Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarının Adalet Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular.....	90
3.6.6. 4. Sınıf Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarının Eşitlik Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular.....	91
3.6.7. 4. Sınıf Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarının İnsan Olmak Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular	92
3.7. Katılımcıların İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalık Düzeylerinin Demografik Değişkenlerle İlişkilerine Yönelik Bulgular.....	93
3.7.1. 4. Sınıf Öğrencilerinin İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıklarının Sosyo-ekonomik Düzey Değişkeni ile İlişkisine Yönelik Bulgular	94
3.7.2. Katılımcıların İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkeni ile İlişkisine Yönelik Bulgular.....	100
3.7.3. 4. Sınıf Öğrencilerinin İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıklarının Anne Eğitim Durumu Değişkeni ile İlişkisine Yönelik Bulgular.....	104
3.7.4. 4. Sınıf Öğrencilerinin İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıklarının Baba Eğitim Durumu Değişkeni ile İlişkisine Yönelik Bulgular.....	111
3.7.5. Katılımcıların İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalık Düzeylerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni ile İlişkisine Yönelik Bulgular	117

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

4.1. Katılımcıların İnsan Hakları ve Demokrasi Konusunda Farkındalık Düzeyleri	122
4.1.1. Sosyo-Ekonomik Düzeyler İle İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları Arasındaki İlişkisi	124
4.1.2. Cinsiyet Değişkeni İle İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları Arasındaki İlişkisi	126

4.1.3. Anne Eğitim Durumu Değişkeni İle İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları Arasındaki İlişkisi.....	129
4.1.4. Baba Eğitim Durumu İle İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları Arasındaki İlişkisi	133
4.1.5. Eğitim Görülen Yerleşim Yeri İle İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları Arasındaki İlişkisi.....	136
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	140
Katılımcıların İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalık Düzeylerine Yönelik Sonuçlar.....	140
Sosyo- Ekonomik Düzeyler ile İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları İlişkisine Yönelik Sonuçlar	141
Cinsiyet ile İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları İlişkisine Yönelik Sonuçlar.....	141
Anne Eğitim Durumu ile İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları İlişkisine Yönelik Sonuçlar	141
Baba Eğitim Durumu ile İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları İlişkisine Yönelik Sonuçlar	142
Yerleşim Yeri ile İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları İlişkisine Yönelik Sonuçlar	143
Öneriler	143
KAYNAKLAR.....	146
EKLER.....	155
ÖZ GEÇMİŞ.....	161

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: Temel Eğitim

Tez Türü: Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğrt. Üyesi Nesrin TÜRKMEN

Hazırlayan: Ali TERZİ

Yıl: 2019

Sayfa Sayısı: 161

ÖZET

İLKOKUL 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İNSAN HAKLARI VE DEMOKRASİ KONUSUNDAKİ FARKINDALIK DÜZEYLERİ (ERZURUM ÖRNEĞİ)

Bu çalışmada, 4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın uygulaması 2016-2017 eğitim- öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu Erzurum ilinin Horasan ilçesinde okuyan 315'i kız 334'ü erkek olmak üzere 649 4. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen "Demokrasi ve İnsan Hakları Farkındalık Ölçeği" kullanılmıştır. Güvenirlilik analizi sonucunda Cronbach Alpha katsayısı 0,75 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca veri toplama aracının, 21 soru ve 7 faktörden oluşan bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Verilerin analizi, PASW 18 paket programı yardımıyla yapılmıştır. Bu süreç içerisinde, çalışmanın alt problemlerine uygun olacak şekilde; t-Testi, ANOVA, Kruskal-Wallis ve Man Whitney U testleri yapılmıştır. Buna göre, 4. sınıf öğrencilerinin farkındalıklarının - sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve yerleşim yeri- değişkenlere göre nasıl farklılaştığı ortaya çıkarılmıştır. 4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının incelendiği bu tez çalışmasında, katılımcıların demografik özelliklerine bakıldığında uzlaş, insan olmak, adalet, kural, birlikte yaşam ve eşitlik boyutlarındaki farkındalıkları çoğunlukla yüksek düzeyde; hak, özgürlük ve sorumluluk boyutunda ise çoğunlukla orta düzeydedir.

Anahtar Kelimeler: İnsan Hakları, Demokrasi, Vatandaşlık, İlkokul, Farkındalık Düzeyi

Recep Tayyip Erdogan University Graduate School of Social Sciences

Department: Basic Training

Thesis Type: Master Thesis

Supervisor: Dr. Öğrt. Üyesi Nesrin TÜRKMEN

Author: Ali TERZİ

Year: 2019

Pages: 161

ABSTRACT

4TH GRADE STUDENTS' LEVELS OF AWARENESS OF THE HUMAN RIGHTS AND DEMOCRACY (ERZURUM EXAMPLE)

In this paper, assessment of the 4th grade students' awareness about human rights and democracy has been aimed. This work was done in 2016 – 2017 education season. The work includes 649 students (315 girls and 224 boys). "Human rights and democracy awareness scale" that was created by researcher was used in this study. Before collecting the data, pilot scheme was done with 128 students. Cronbach Alfa coefficient was determined as 0.75 after math of reliability analysis. It was determined that Data collecting means consisted of 21 questions and 7 factors. The analysis of the data was done with PASW 18 program. In this process, t-Test, ANOVA, Kruskal-Wallis ve Man Whitney U tests were done for sub-problems of the work. To this study, it was spotted that the students' awareness varied according to the socio-economic level, gender, the education status of the parents and residence. When you examine demographical features of the participants, you see awareness of agreement, to be human, justice, rule, living together and equality is in a high level while awareness of right, freedom, responsibility is in a medium level.

Keywords: Human Rights, Democracy, Citizenship, Nationality, Primary School, Level of Awareness

SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AGİK	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
AGİT	Avrupa Güvenlik Ve İşbirliği Teşkilatı
AKUT	Arama Kurtarma Teşkilatı
BM	Birleşmiş Milletler
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MLO	Müfredat Laboratuvar Okulu
NCSS	National Council For The Social Studies
TDK	Türk Dil Kurumu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific And Cultural Organization
VİHE	Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	52
Tablo 2 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Anne Eğitimi Durumuna Göre Dağılımı.....	52
Tablo 3 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Baba Eğitimi Durumuna Göre Dağılımı.....	52
Tablo 4 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Düzeylere Göre Dağılımı.....	53
Tablo 5 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Durumuna Göre Dağılımı.....	53
Tablo 6 Faktör Yük Değerleri.....	57
Tablo 7 İlkokulda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçeğin Güvenirlilik Çalışmasıyla İlgili Değerler.....	60
Tablo 8 Madde analizi sonuçları.....	61
Tablo 9 Katılımcıların Faktör Bazında İnsan Hakları ve Demokrasi Konusunda Farkındalık Düzeyleri Dağılımı.....	63
Tablo 10 Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Uzlaşı Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	65
Tablo 11 Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutuyla İlgili Farkındalıkların Dağılımı.....	66
Tablo 12 Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	67
Tablo 13 Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Birlikte Yaşam Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	67
Tablo 14 Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Adalet Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	68
Tablo 15 Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Eşitlik Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	69
Tablo 16 Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin İnsan Olmak Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	70
Tablo 17 Katılımcıların Cinsiyetlerinin Uzlaşı Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	71

Tablo 18 Katılımcıların Cinsiyetlerinin Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	71
Tablo 19 Katılımcıların Cinsiyetlerinin Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	72
Tablo 20 Katılımcıların Cinsiyetlerinin Birlikte Yaşam Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	73
Tablo 21 Katılımcıların Cinsiyetlerinin Adalet Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	73
Tablo 22 Katılımcıların Cinsiyetlerinin Eşitlik Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	74
Tablo 23 Katılımcıların Cinsiyetlerinin İnsan Olmak Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	74
Tablo 24 Katılımcıların Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Uzlaşılı Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	75
Tablo 25 Katılımcıların Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Hak Özgürlük ve Sorumluluk Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	76
Tablo 26 Katılımcıların Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	76
Tablo 27 Katılımcıların Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Birlikte Yaşam Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	77
Tablo 28 Katılımcıların Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Adalet Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	78
Tablo 29 Katılımcıların Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	78
Tablo 30 Katılımcıların Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin İnsan Olmak Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	79
Tablo 31 Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarının Uzlaşılı Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	80
Tablo 32 Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarının Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	81
Tablo 33 Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarının Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	82

Tablo 34 Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarının Birlikte Yaşam Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	83
Tablo 35 Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarının Adalet Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	84
Tablo 36 Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarının Eşitlik Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	85
Tablo 37 Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarının İnsan Olmak Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	86
Tablo 38 Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarının Uzlaşım Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	87
Tablo 39 Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarının Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	88
Tablo 40 Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarının Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	89
Tablo 41 Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarının Birlikte Yaşam Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	90
Tablo 42 Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarının Adalet Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	91
Tablo 43 Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarının Eşitlik Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	92
Tablo 44 Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarının İnsan Olmak Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı.....	93
Tablo 45 İnsan Olmak Faktörü İle Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	94
Tablo 46 Eşitlik Faktörü İle Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	95
Tablo 47 Birlikte Yaşam Faktörü İle Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	96
Tablo 48 Kural Faktörü İle Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	97
Tablo 49 Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Faktörü İle Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	98

Tablo 50 Uzlaşı Faktörü İle Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	99
Tablo 51 Adalet Faktörü İle Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	99
Tablo 52 Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Faktörü İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları.....	100
Tablo 53 İnsan Olmak Faktörü İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları.....	101
Tablo 54 Kural Faktörü İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları.....	101
Tablo 55 Eşitlik Faktörü İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları.....	102
Tablo 56 Birlikte Yaşam Faktörü İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları.....	102
Tablo 57 Adalet Faktörü İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları.....	103
Tablo 58 Uzlaşı Faktörü İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Mann- Whitney U Testi Sonuçları.....	104
Tablo 59 Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	104
Tablo 60 İnsan Olmak Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	105
Tablo 61 Kural Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	106
Tablo 62 Birlikte Yaşam Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	108
Tablo 63 Eşitlik Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	109
Tablo 64 Uzlaşı Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	109

Tablo 65 Adalet Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	110
Tablo 66 Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Faktörü İle Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	111
Tablo 67 İnsan Olmak Faktörü İle Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	112
Tablo 68 Birlikte Yaşam Faktörü İle Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	113
Tablo 69 Eşitlik Faktörü İle Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	114
Tablo 70 Uzlaşı Faktörü İle Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	115
Tablo 71 Adalet Faktörü İle Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	115
Tablo 72 Kural Faktörü İle Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	116
Tablo 73 İnsan Olmak Faktörü İle Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları.....	117
Tablo 74 Eşitlik Faktörü İle Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları.....	118
Tablo 75 Uzlaşı Faktörü İle Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişkilere Mann-Whitney U testi Sonuçları.....	118
Tablo 76 Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Faktörü İle Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişkilere Mann-Whitney U testi Sonuçları.....	119
Tablo 77 Adalet Faktörü İle Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişkilere Mann-Whitney U testi Sonuçları.....	120
Tablo 78 Kural Faktörü İle Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişkilere Mann-Whitney U testi Sonuçları.....	120
Tablo 79 Birlikte Yaşam Faktörü İle Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişkilere Mann-Whitney U testi Sonuçları.....	121

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Ölçeğe ait alt faktörler	56
---	----

GİRİŞ

Toplumsal yapının oluşmasında insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi eğitimi oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra küçük yaşlardan itibaren bu bilinçle yetişen nesiller demokratik bir toplumsal yapıyı oluşturur. Eğitim sistemimiz insan haklarına saygılı ve duyarlı bireyler yetiştirmeyi, Milli Eğitimin genel amaçları içinde kabul etmiştir. Yeni ilköğretim programının amaçlarına bakıldığında öğrencileri; sorgulayan, düşünen bireyler olarak yetiştirmenin amaçlandığı görülmektedir. Bu amaçlar demokratik bir toplumun temelini oluşturmaktadır. Ülkemizde eğitimin en önemli işlevi iyi bir yurttaş, iyi bir vatandaş yetiştirmektir.

İnsan hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi öğretim programı; 1739 Milli Eğitim Temel Kanununda ifade edilen, Türk milli eğitiminin genel amaçları doğrultusunda; İnsani değerleri özümseyen, hak, özgürlük ve sorumluluk bakımından çocuk oluşunun getirdiği ayrıcalıkların farkında olan, hak ve özgürlüklerin gerektirdiği sorumlulukları üstlenen, işbirliği yaparak demokratik kararlar alabilen, toplumsal yaşama ilişkin problemlerin çözümünde uzlaşarak, kurallar doğrultusunda hak ve özgürlüklerin korunup geliştirilmesini sağlayan ve toplumda birlikte yaşama şartlarının iyileşmesi ve gelişmesi için sorumluluklarını bilen bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [M.E.B], 2015).

Soydaş ve Güven (2009) demokrasi bilincinin öğrencilere küçük yaşlardan itibaren aile ortamında kazandırılan demokrasi bilinci ve okulda verilen demokrasi eğitimi ile geliştirilmesi gerektiğini vurgular. Demokratik değerleri benimseyip uygulayan bir toplum oluşturmak için; vatandaşlık eğitimi konusunda öğrencilere gerekli bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılması gerekmektedir (Kansu, 2015).

Geleceğe güvenle bakmanın yolu eğitilmiş bir toplumdan geçmektedir. Hızla değişen toplumsal düzen içerisinde insan hakları eğitiminin küçük yaşlardan itibaren çocuklara verilmesinin birçok olumlu etkisi olacaktır. Demokratik bir toplumun oluşması, ilköğretim çağından itibaren okul ve sınıf ortamında demokrasi

kültürünün yaşanmasına bağlıdır. Demokratik kültürün oluşması için okulların demokrasi kültürünü yaşatacak bir eğitim yuvası haline gelmesi gerekir. Bu da eğitim süreci örgütlenmiş sistemlerden oluşan okullarda gerçekleşir. Ayrıca demokrasinin yaşam biçimi haline gelmesi; sınıflarda oluşan demokrasi kültürünün ortaya çıkıp uygulanmasına bağlıdır. Sınıflarda uygulanan demokrasi kültürü, toplumda demokrasinin bir yaşam biçimi haline gelmesinin ön koşuludur (Okutan, 2010).

İnsan haklarının bütün insanlar tarafından bilinmesi, günlük hayatta kullanılıp içselleştirilmesi verilecek demokrasi eğitimiyle gerçekleşir. İnsan hakları ve demokrasi eğitimi üzerinde durulması gereken en önemli nokta; bu alanla ilgili öğrenilenlerin davranışa dönüştürülmesidir. Bunu sağlayabilmek için; sınıf ve okul ortamında öğretilenler ile günlük hayatta yetişkinler tarafından sergilenen davranışlar arasında bir tutarlılığın olması gerekir (Karaman-Kepenekçi, 2003).

Eğitim sayesinde haklarını ve sorumluluklarını bilen bir toplum oluşur. Vatandaşlık eğitiminin oluşması, demokrasi bilincinin kazandırılmasıyla gerçekleşir (Bulandere, 2014).

Demokrasi, günümüzde sadece bir yönetim şekli değil, bir yaşam biçimi olarak da kabul edilmektedir. Demokrasinin yaşam biçimi haline gelip günlük hayatta uygulanması için insanların başkalarını da en az kendileri kadar önemsemeleri gerekir (Timuçin, 2004).

İnsanların birbirlerinin düşüncelerine, hak ve özgürlüklerine saygı duymaları; sahip oldukları demokrasi ve vatandaşlık bilincine bağlıdır. Demokrasi ve vatandaşlık bilincinin yerleştiği toplumlarda bu değerlerin yaşam biçimine dönüştürüldüğü görülür.

NCSS'ye göre günümüzde, etkili bir vatandaşın bilgi, beceri ve değerler bağlamında sahip olması gereken temel özellikleri şöyle sıralanabilir;

- 1- Demokratik değerleri benimser ve bu değerler doğrultusunda yaşar,
- 2- Bireyin, ailenin ve toplumun yararını düşünerek sorumluluk alır,
- 3- Ulusundaki ve dünyadaki insanlar, tarihler ve gelenekler hakkında bilgi sahibidir,

- 4- Vatandaşlıkla ilgili kurumlar ve siyasal süreçler hakkında bilgi sahibidir,
- 5- Ulusal ve küresel düzeyde insanlığı etkileyen olay ve sorunların farkındadır,
- 6- Sorunlara yaratıcı çözümler bulmak ve bilgisini geliştirmek için çeşitli kaynaklardan bilgilere ulaşır, farklı bakış açılarını değerlendirir,
- 7- Karar verme ve problem çözme becerilerini etkili biçimde kullanır,
- 8- Bir grup içinde etkili bir biçimde işbirliği yapabilme becerisine sahiptir,
- 9- Kamu yaşamına ve toplum yaşamına aktif katılım gösterir (NCSS, 2013).

İnsan hakları, yurttaşlık ve demokrasi gibi önemli değerlerin küçük yaşlardan itibaren okullarda bağımsız ders içeriği ile kazandırılması gerekmektedir. Bu sebeple Talim ve Terbiye Kurulu 25.06.2012 tarih ve 69 sayılı karar ile 2015-2016 eğitim-öğretim yılından itibaren ilkokul 4. sınıf öğrencilerine “İnsan hakları, yurttaşlık ve demokrasi” adı altında bağımsız bir ders olarak okutulmaya başlandı. Bu ders ile öğrencilere kavramsal bilginin öğretilmesinin yanında; insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi ile ilgili değerlerin kazandırılması hedeflenmektedir. Ayrıca burada öğrenilenlerin bir yaşam biçimi haline getirilip günlük hayata aktarılması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Türk eğitim sisteminin en önemli sorunlarından biri, insan hak ve özgürlüklerine saygılı, kendisini ve çevresini geliştiren, demokratik tutum ve davranışlara sahip nitelikli bireyler yetiştirmede istenilen düzeye ulaşamaması olarak belirlenmekte ve bu durum eleştirilmektedir (Karaman-Kepenekçi, 2000).

Daha önce ilkokul programında “Vatandaşlık ve Demokrasi” bilinci ara disiplini ile sezdirilmesi amaçlanan bu kavramlar; İlkokul 4. sınıf öğretim programına ayrı bir ders olarak alınması ile kavramlar çeşitli açılardan kazandırılmaya çalışılmış, günlük hayattan örneklerle kavramlar somutlaştırılmış ve öğrencinin günlük hayata bu kavramları aktarıp kullanabilen bireyler olarak yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Yeni ilkokul 4. Sınıf İnsan Hakları Yurttaşlık ve

Demokrasi dersi programının amaçlarına bakıldığında öğrencileri; sorgulayan, düşünen ve kendi sonuçlarına ulaşan bireyler olarak yetiştirmenin amaçlandığı görülmektedir. Bu amaçlar demokratik bir toplumun temelini oluşturmaktadır. Bu çalışmada ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin İnsan Hakları ve Demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Problem Durumu

Vatandaşlık eğitimi, yaşam süresince bireye kazandırılması hedeflenen iyi bir birey olma davranışının yanında; kendini tanıyan, kendinin ve başkalarının farkında olan, farklı görüşlere saygı duyan bireyler yetiştirmek için önemli bir araçtır. Bu bağlamda İnsan Hakları ve Demokrasi bilincinin oluşmasında ve yerleşmesinde en önemli faktörlerden birinin eğitim olduğu savunulabilir. Bu yüzden, okul sadece geleneksel bilgilerin aktarılması ile yetinmemeli ve toplumdaki yenilenme sürecine katkıda bulunabilmelidir (Karaman-Kepenekçi, 2000). Topluma katılımı sağlamanın ve toplumdaki yenilenme sürecine katkıda bulunmanın yolu, büyük ölçüde okullarda verilecek olan insan hakları eğitimine bağlıdır.

Bu araştırmanın problem cümlesi; ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeyleri nedir?

Alt problemler

1- Cinsiyet değişkeninin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıkları üzerindeki etkileri nelerdir?

2- Anne eğitim durumu değişkeninin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıkları üzerindeki etkileri nelerdir?

3- Baba eğitim durumu değişkeninin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıkları üzerindeki etkileri nelerdir?

4- İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sahip oldukları insan hakları ve demokrasi farkındalıkları sosyo-ekonomik düzeye göre farklılık göstermekte midir?

5- Okulun bulunduğu yerleşim yeri değişkeninin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıkları üzerindeki etkileri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

İlkokul 4. sınıflarda insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersi bulunmaktadır. Bu dersin en önemli amaçlarından biri küçük yaşlardan itibaren etkin vatandaşlık bilinci kazandırmaktır. İnsan hakları ve demokrasi eğitimiyle ilgili becerilerin formal olarak başlangıç yeri ilkokuldur.

Demokrasinin benimsenmesi ve bir yaşam biçimi haline gelmesi, İlkokul çağından itibaren okullarda etkili bir şekilde verilecek demokrasi eğitimi ile sağlanabilir. Demokrasi gibi insan haklarına ilişkin bilinç ve duyarlılıklar da eğitim yoluyla kazandırılabilir. Kepenekçi (1999) insan hakları eğitiminin en temel amacının, kişide başkalarına saygı duygusunu geliştirmek, haklarını öğretmek ve bu haklarını koruma yollarını göstermek olduğunu ifade etmiştir.

İlkokul çağındaki çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimleri bakımından son derece hassas bir dönemi kapsamaktadır. Okulun ilk yılları, demokratik tutum ve inançların geliştiği en önemli yıllardır. İlk ya da erken dönemlerde öğrenilenler daha sonraki öğrenilenleri biçimlendirmekte ve öğrencide insan hakları ve demokrasi bilincinin yerleşmesine yardımcı olmaktadır. Bu araştırma ile ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusunda farkındalıkları değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu konuda yeteri kadar çalışma olmaması açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Varsayımları

1. Öğrencilerin farkındalıklarını belirlemek amacıyla oluşturulan “İlkokullarda demokratik farkındalığın araştırılmasına ilişkin anket formu” ile yöneltilen soruların yeterli olduğu,

2. Araştırmaya katılan öğrencilerin anketlere doğru ve samimi bir şekilde cevap verdikleri kabul edilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, şu sınırlılıklara sahiptir;

1. Araştırma sadece 4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıkları ile sınırlıdır.

2. Araştırma 2016-2017 eğitim ğretim yılında Erzurum ili Horasan ilçe merkezi ile köylerinde okuyan 4. sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.

3. “İlkokulda demokratik farkındalığın araştırılmasına ilişkin ölçek formu” ile toplanan verilerle sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1.1. Eğitim

Eğitim kavramı insan ihtiyaçlarına bağlı olarak farklı disiplinler tarafından değişik şekillerde tanımlanmış ve bunun sonucu olarak çok sayıda tanım ortaya atılmıştır (Özbek, 2017).

Ertürk (1979), eğitimin bireylerin davranışlarında değişme yapmayı amaçladığı ve davranışlarda değişimin yaşantılarla olabileceği ve eğitimin bir süreç olduğu sayılılarından hareketle eğitimi şu şekilde tanımlamaktadır: “Eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir.”

Eğitim; “bireyde kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürlenme yoluyla istedik davranış değişikliği meydana getirme süreci” olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2007).

Eğitim; “Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye” olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu [T.D.K], 2014).

Çocuklara verilecek olan eğitime erken yaşlarda başlanmalıdır. İlkokul çocukların vatandaşlık yeterliliklerini kazandıkları bir dönemdir. Birey, eğitim hayatının başlangıcından itibaren zamanın önemli kısmını eğitim kurumlarında geçirir. Bu eğitim kurumlarında bireyler kendi başlarına öğrenemeyecekleri bilgileri, donanımları, eğitim aracılığıyla öğrenmeye çalışırlar. Birey eğitim sürecinde olumlu ya da olumsuz bazı davranışlar kazanabilir. Bu eğitim kurumlarında verilen eğitimin içeriğine bağlıdır (Ersoy, 2011).

Hoşgörülü, barışçı gençlerin yetişmesi için özellikle ilkökul çağlarında “İnsan Hakları Eğitiminin” yoğun ve etkili bir şekilde verilmesi gerekmektedir

(Üste, 2007). İnsan haklarının bütün insanlar tarafından bilinmesi ve kullanılması bu alanda verilecek olan eğitime bağlıdır. Çocukların; haklarını kullanabilen, kendisinin ve başkalarının haklarına saygı duyabilen, kendi hak ve sorumluluklarını bilen bireyler olarak yetişmelerinde vatandaşlık eğitiminin rolü çok büyüktür (Karaman- Kepenekçi, 2003).

Ayrıca Türk Milli Eğitiminin Genel amaçlarına insan haklarına saygılı demokratik bireyler yetiştirmeyi amaçladığı açıkça görülmektedir.1739 sayılı milli eğitim temel kanununa göre Talim Terbiye Kurulunun yayınladığı Türk milli eğitimin genel amaçları incelendiğinde, haklarını ve sorumluluklarını bilen demokratik bir vatandaş yetiştirmek için sıralanan amaçlar şunlardır:

Genel Amaçlar

Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına saygılı ve Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş, yurttaşlar olarak yetiştirmek.

2. İnsan haklarına saygılı, topluma karşı sorumluluk duyan verimli kişiler olarak yetiştirmek.

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranış alışkanlığı kazandırmak suretiyle onları hayata hazırlamak.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun genel amaçları dışında kanunun 11. Maddesinde demokrasi eğitiminin amacı açık bir şekilde belirtilmiştir. Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Türk milli eğitim sisteminin genel amaçları ve eğitim sisteminin genel yapısı incelendiğinde; öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren demokrasi bilinciyle

yetişmeleri, demokratik bilgi, beceri ve değerleri kazanan bireyler olarak yaşantılarını sũrdũrmeleri hedeflenmektedir.

Yaşam biçimi olarak demokrasiyi hedefleyen ũlkeler, eğitim sistemlerini demokrat insanlar yetiştirmek ũzere dũzenlemelidir (Gözũtok, Gũlbahar ve Kũse, 2007). Demokrasinin eğitim ile gũclendięini ve varlığını devam ettirdiğini ileri sũrmektedirler. Demokrasinin varlığını devam ettirmesi ve ũęrencilerin bu ũzellikleri kazanıp gũnlũk hayatta içselleştirip kullanması için demokrasi eğitimi kũũk yaşlarda kazandırılmalı ve eğitim sisteminin tũm kademelerinde yer almalıdır (Sadık ve Sarı, 2012).

Anayasamızda, yasalarımızda, eğitim amalarımızda demokrasiye karar veren bir ũlke olan Tũrkiye Cumhuriyeti'nin, demokrat insanın sahip olması gereken ũzellikleri yurttaşlarına kazandırması gerekmektedir (Gözũtok vd., 2007). Demokrasiyi yurttaşlarına ũęretebilmiř ũlkelerde, okul ũncesi eğitim kurumlarından başlayarak bũtũn ũęretim kademelerinde demokrasi eğitimine yer verdiği gũrũlmektedir (Gözũtok ve Alper, 2002).

İnsan, haklarını ne kadar bilirse ve başkalarının haklarına ne kadar saygı gũsterirse huzur içinde yaşama ihtimali o kadar artar. İnsanlar sadece bu konuda eğitildiğinde, insanlara yapılan ihlallerin ũnlendięinden umutlu olabilir ve bu sayede ortaya çıkacak tartişmalar da ũnlenebilir (Lucas, 2009). İnsan hakları eğitiminin amacının; insan hakları konusunda bilgiyi geliştirmek, bu hakları savunma ve ũstlenmeye uygun katılım ve anlamayı geliştirmek olduğu fikri genellikle kabul gũrũr (Messina ve Jacott, 2013). Vatandaşlık gelişimi; ağdaş, politik girişimlerde, halk tartişmalarında ũnemli bir meseledir ve eğitimin bunun gelişmesinde ũnemli bir rolũ vardır (Leenders, Vegellers ve Kat, 2007). Demokrasinin ũnemi, vatandaşların demokratik bir hayat şeklinin ũzelliklerini ve onun potansiyel kaybının sonuçlarını anlayabilmeleri ile gerçekleşir (Starkey, 2005).

Eğitim ũzelliklede demokratik vatandaşlık eğitimi; adalet yũnelimli, katılımcı ve kişisel olarak sorumluluklarını bilen vatandaşlar oluşturma kapasitesine sahip bir demokrasi kũltũrũne bağlıdır ki bu eğitime erken yaşlarda başlanmalıdır (Westheimer ve Kahne, 2004). Haklar eğitiminin, eğitimin ũtesinde

haklar aracılığıyla eğitim: farkındalık, diğer insanların haklarına saygı gösterme, hakları uygulama ve onlardan hoşnut olmayı içerir (Aldersen, 2016).

1.1.2. İnsan Hakları Eğitimi

Doğan (2007) 21. yüzyılın insan hakları çağı olduğunu; çağın en büyük değerinin insan olduğunu, eğitim sistemimizin de insan haklarına saygılı bireyler olarak yetiştirmeyi Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına dâhil ettiğini belirtmiştir. Türk Milli Eğitiminin genel amaçları incelendiğinde kendine, ailesine, topluma ve tüm insanlığa katkı sağlayacak, hak ve sorumluluklarının bilincinde olan ve günlük yaşamında bunları kullanabilen bir vatandaş profili çizmektedir.

Özbek (2017) vatandaşlığın ve insan haklarının demokratik sistemlerin yapı taşı olduğunu belirtmiş. Günümüzde demokrasinin, hoşgörünün, ahlaklılığın, özgürlüğün vurgulandığı 21. yüzyılı insan hakları çağı olarak nitelendirmiştir. Ayrıca demokratik eğitim sistemlerinin insana saygıyı esas alan bir eğitim anlayışını oluşturmaları gerektiğini vurgulamıştır.

İnsan hakları günümüzde en çok tartışılan kavramlardan biri haline gelmiş ve 21. yüzyıla damgasını vurmuştur. Buradan hareketle insan hakları bilincinin yaygınlaşması, insan haklarının bireyler tarafından benimsenmesi ve bütün insanların bu bilinçle yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu bilincin yerleşmesinde insan hakları eğitimi büyük önem taşımaktadır. Çünkü insan haklarına saygıyı gerçekleştirmenin, demokrasiyi bir yaşam biçimi haline dönüştürmenin, katılımcı yurttaşlar yetiştirmenin yolu okullarda sistemli ve etkili bir şekilde verilecek olan insan hakları eğitiminden geçmektedir (İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Yayınları-1, 1999)

Kendini ifade edemeyen, hak ve sorumluluklarının bilincinde olmayan bireyler toplumun önemli kitlesel sorunu haline gelirler. Günlük hayatta trafiği çekilmez hale getiren, komşularına rahatsızlık veren, şiddete yatkın insanların karşımıza çıkması bu kitlesel soruna işaret etmektedir. Ayrıca insan hakları çağında birey kendi haklarının peşinden koştuğu kadar başkalarının hak ve özgürlüklerinin peşinden koşmalıdır (Doğan, 2007). İnsan hakları, tüm ulusların üye olarak temsil edildiği kuruluşlar tarafından oluşturulan belgelerde belirtilen,

toplumların üzerinde uzlaştıkları ve bu nedenle imzaladıkları temel hak ve özgürlüklerdir (Yıldıran, 2012). İnsan hakları; din, dil, ırk ve sınıf ayrımı gözetmeden insan olarak tüm bireylerin eşit haklara sahip olmasıdır (Kıral E.ve Kıral B., 2009).

İnsan hakları eğitimi; genel anlamda herkeste, örgün eğitim kapsamında düşünüldüğünde ise öğrencilere insan haklarına saygı, haklarını koruma ve bu haklardan yararlanma bilincini geliştirmek amacıyla uygun içerik, materyal ve yöntemler kullanılarak verilen eğitim olarak tanımlamaktadır (Karaman-Kepenekçi, 2000).

Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilâtı (AGİT) vb. uluslararası kuruluşlarca kabul edilen insan haklarıyla ilgili sözleşmeler ve belgelerde, eğitim hakkına ve insan hakları eğitimine yer verilmiş ve bunları kabul eden devletlere hukuksal sorumluluklar getirilmiştir. İnsan hakları eğitimine açıkça yer veren ilk uluslararası belge, 10 Aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'dir. Bildirgede tüm bireylerin, eğitim öğretim yoluyla insan haklarına ve temel özgürlüklere saygılarını geliştirmek, insan haklarının ve temel özgürlüklerin evrensel olarak tanınıp etkili bir şekilde uygulanması için toplumun tüm organlarının çaba göstermesi gerektiği belirtilmiştir (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1948)

İnsan hakları eğitimi alanındaki en kapsamlı uluslararası belge ise, UNESCO Genel Konferansınca 1974 yılında kabul edilen Uluslararası Anlayış, İşbirliği ve Barış için Eğitim ile İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Hakkında Eğitime İlişkin Tavsiye Kararı'dır.

Bunun yanı sıra Avrupa Konseyinin yıllık çalışma programlarının özel bir bölümü, 1976 yılından beri insan hakları alanında eğitime ve bilgilendirmeye ayrılmıştır. Ayrıca İnsan hakları eğitimi konusu, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilâtı (AGİT) çerçevesinde, 1975 yılında imzalanan Helsinki Son Belgesi'nden beri kabul edilen belgelerde, özellikle de AGİK'in İnsanî Boyut Konferansı Kopenhag ve Moskova toplantıları belgelerinde yer almıştır. (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Sonuç Bildirgesi [AGİT], 1975)

Bu kararların sonucu olarak insan hakları öğretimi ve eğitimi konusunda 1978, 1987 ve 1993 yıllarında uluslararası toplantılar da yapılarak çeşitli öneriler kabul edilmiştir. Bunların en önemlisi, 1993 yılında Viyana’da yapılan İnsan Hakları Dünya Konferansı’dır. Bu Konferans’ın sonucunda yayımlanan Viyana Bildirgesi ve Eylem Programı’nda, topluluklar arasında uyumlu ve istikrarlı ilişkileri güçlendirmek ve karşılıklı anlayışı, hoşgörüyü ve barışı teşvik etmek için insan hakları eğitim-öğretiminin, halkın bilgilendirilip bilinçlendirilmesi için gerektiği belirtilmiştir. Konferansta, cehaletin ortadan kaldırılması için ülkelerin çalışmalarını ve eğitimlerini; insan haklarına ve temel özgürlüklere saygının güçlendirmesine doğru yönlendirmeleri gerektiği vurgulanmış; bütün ülkelere ve kuruluşlara, öğrenim kurumlarının müfredat programlarına insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü konularını dahil etmeleri için çağrıda bulunulmuştur (Aytaç, 1994).

Bu çağrıya karşılık olarak Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 23 Aralık 1994 tarihli toplantısında aldığı 49/184 sayılı kararla, “eğitim, bilgilendirme ve bilgi yayma yoluyla bilgi ve beceriler kazandırmak ve tutum ve davranışlar şekillendirerek evrensel insan hakları kültürünü oluşturmak” amacıyla, 1995-2004 yıllarını İnsan Hakları Eğitimi On yılı ilân etmiştir.

Birleşmiş Milletlerce hazırlanan Eylem Planı’nın amaçları:

1. İnsan hak ve özgürlüklerine saygıyı güçlendirmek.
2. İnsan kişiliğinin ve onurunun gelişimini sağlamak.
3. Tüm uluslar ve yerli halklar arasında ulusal, etnik, dinsel dostluğu geliştirmek, anlayışı, hoşgörüyü hakim kılmak.
4. Her bireye özgür bir toplumda yararlı birey olma noktasında rol oynama yeteneği kazandırmak.
5. Birleşmiş Milletler’in barışın korunması alanında yapacağı etkinliklere katkıda bulunmak.

Bu amaçlarla ilgili olarak Birleşmiş Milletlerce hazırlanan Eylem Planı’nın beş ana hedefi vardır:

1. İnsan hakları eğitimini tüm eğitim düzeylerinde ilerletmek amacıyla gereksinimlerini belirlemek ve etkili stratejiler hazırlamak.
2. Uluslararası ve yerel düzeylerde İnsan Hakları Eğitimi programları oluşturmak.

3. Programla eş güdümlü olarak, insan haklarına özgü dokümantasyon hazırlamak.
4. İnsan Hakları Eğitimine ilişkin medyanın rolünü güçlendirmek.
5. İnsan Hakları Eğitiminde kullanılabilecek eğitim malzemesi geliştirmek.

İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesi, 1997 yılında kurulan İnsan Hakları Koordinatör Üst Kurulu tarafından, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Eğitimi On yılı süresince danışma organı olarak çalışmak üzere kurulmuştur. Birleşmiş Milletler'in bu On yıllla ilgili Eylem Planı'nın Türkiye'de uygulanabilmesi için ulusal program önerisini hazırlamak ve program çerçevesinde yürütülen çalışmaları değerlendirmekle görevlendirilmiştir. İnsan Hakları Eğitimi Türkiye Programı (1998-2007) İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesi tarafından 1999 yılında hazırlanmıştır. (İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesi Yayınları, 1999).

1.1.3. Demokrasi Eğitimi

Demokrasi, kişilerin görüşlerinin alındığı, fikirlerinin saygıyla karşılandığı ve kişilerin hak ve özgürlüklerinin dikkate alındığı bir anlayış olarak tanımlanır (Kıral E. ve Kıral B., 2009).

Günümüzde uygulanmakta olan yönetim biçimleri içerisinde demokrasi en iyisi olarak kabul edilmektedir. Siyasal bir sistem olan demokrasinin kendine ait özellikleri bulunmaktadır. Sistemin varlığını sürdürüp gelişmesi için özelliklerinin bireyler tarafından bilinmesi ve günlük hayatta uygulanması gerekmektedir. Bireyin demokrasi kültürünü benimsemesi sürecinde eğitim kurumları önemli bir rol üstlenmektedir (Güven, 2007). Demokrasi kültürünün eğitim kurumlarında yaşatılabilmesi için öğretmenlerin hoşgörülü bir ortamda demokrasiyi yaşam biçimine dönüştürmeleri gerekir. Demokrasinin yaşam biçimi haline dönüşmesi için demokratik bir ortama ihtiyaç vardır. Demokratik bir ortamın oluşturulması, demokrasinin yaşatılmasıyla ve insanlarda ortak bir demokrasi anlayışının geliştirilmesi ile mümkündür (Büyükkaragöz ve Kesici, 1996).

Türkiye Cumhuriyeti devleti demokrasiyle yönetilen bir ülkedir. Eğitimin önemli işlevlerinden biri, demokratik tutum ve davranışlar gösteren, demokrasiyi benimseyip bir yaşam biçimi haline getiren bireyler yetiştirmektir (Yağcı 1998).

Demokrasinin istenilen seviyede işlerliğinin olması için, demokrasinin bütün değerlerinin ve niteliklerinin bireyler tarafından içselleştirilmesi gerekir. Bu bağlamda demokrasi, değeri bilen vatandaşların çokluğuyla yaşayabilir (Güven, 2007). Demokrasinin yaşama geçebilmesi için bireylerin başkalarını da kendileri kadar önemsemesi gerekir. Demokrasi bilinci başkalarıyla olma bilincidir, bir tartışma ve paylaşma bilincidir. Bu demokrasi bilinci okullarda verilen eğitimle sağlanabilmektedir (Timuçin, 2004).

Sarışık ve Tüzün (2015) eğitim ortamlarında çocukların görüşlerini özgürce ifade edebilmesi, görüşlerinin ciddiye alınması, çocuğun kendini doğrudan ilgilendiren karar alma süreçlerine katılabilmesi, demokratik okulların sergilemesi gereken özellikler olarak belirtmiştir. Okullar sadece öğrencilerin edinmesi gereken teorik bilgileri değil, aynı zamanda kazanması gereken bazı beceri, tutum ve değerleri de kazandırır. Bu bağlamda öğrencilerin okul içinde ve okul dışında aktif katılımları teşvik edilmelidir. (Eurydice, 2012).

Demokrasi kültürünün benimsemiş sağlıklı bir demokratik toplum, sadece bireylerin kendi kişisel hedeflerinin peşinden koştuğu bir arena değildir. Demokrasinin yurttaşları bireysel özgürlüklerini yaşarlar ama aynı zamanda bir geleceği şekillendirmek amacıyla başkalarıyla bir araya gelme sorumluluğunu paylaşırlar (Yağcı, 1998).

Her vatandaşın kendisine, ailesine ve ülkesine karşı yerine getirmesi gereken bir takım görev sorumlulukları ve hakları bulunmaktadır. Bireylerin demokrasi ve insan hakları bilinciyle donatılmış, birbirine saygılı, birbirinin haklarını gözeterek yaşamalarının temelleri küçük yaşlarda ailede yerleştirilmekte ve okullarda pekiştirilmektedir. Demokratik değerlerin öğrenciler tarafından tam anlamıyla uygulanabilmesi için demokratik değerlerin yaşam biçimi haline dönüştüğü, hoşgörünün hakim olduğu ortamlarda yetiştirilmesi gerekmektedir (Kıral E. ve Kıral B., 2009). Demokratik değerlerle donatılmış nesillerin yetişmesinde en önemli unsur aile, sonra okuldaki öğretmenlerdir. Bunun için öğretmenlerin diğer insanlardan farklı olarak demokrasi ve hoşgörü konusunda daha hassas davranmaları gerekir.

Karaman-Kepenekçi (2000) Türk eğitim sisteminin en önemli sorunlarından birisinin insan haklarına ve özgürlüklere saygılı, demokratik tutum ve davranışlara

sahip nitelikli bireyler yetiştirmede istenilen düzeye ulaşamamasıdır. Türkiye’de okullarda çocuk katılımı 2015 raporundaki bulgular, eğitim sisteminin öğrencilerin kendilerini ilgilendiren kararlara katılımlarının yeterince sağlanamadığına işaret ediyor. Raporda öğrencilerin okul aile birliği, rehberlik hizmetleri, sosyal etkinlik, öğretmenler kurulu, disiplin kurulu gibi süreçlerde görüş bildirmeleri için yönetmeliklerin mevcut olduğu ancak ders planı oluşturma, derslerin nasıl işleneceği gibi öğrencileri yakından ilgilendiren konularda görüşlerini bildirmeleri için herhangi bir düzenlemenin bulunmadığı belirtilmektedir (Sarıışık ve Tüzün 2015). Bu yüzden Türkiye’nin son yıllarda insan hakları ve demokrasi eğitimi alanlarında meydana gelen gelişmelere kayıtsız kalmaması gerekmektedir.

Çiftçi (2003) ahlaki problemlerin aynı zamanda demokrasi problemi olduğunu belirtmiştir. Buradan hareketle demokrasinin hedefi olan insan özellikleri ile ahlaklılığın hedefi olan insan özelliklerinin birbirinin aynısı olduğunu belirtmiştir. Ahlak için verilen eğitimin hedefleri ile demokrasi için verilen eğitimin hedeflerinin örtüştüğünü belirtmiştir. Yani demokratik bir birey olmanın temel koşulu ahlaklı bir birey olmaktan geçmektedir.

1.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Aras (2000) tarafından yapılan çalışmada ortaokul vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersinde öğrencilerin insan hakları ile ilgili tutumları kazanıp kazanmadıkları tespit edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular neticesinde 7. sınıf vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersinin öğrencilere insan hakları ile ilgili tutumları kazandırmada ve bu tutumları ileriki yıllarda korumasını sağlamada yeterince etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yeşil (2001) yapmış olduğu araştırmada, okul ve aile ortamını demokrasiye uygunluğu bakımından değerlendirmek ve ilköğretim öğrencilerinin demokratik davranışları kazandırmada bu iki kurumun ilköğretim öğrencilerinin demokratik davranış kazandırmadaki etkilerini belirlemektir. Araştırmada

öğrencilere, öğretmenlere ve velilere üç ayrı anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığı zaman;

1-Demokrasi yaşanarak ve gözlemlenerek öğrenilebilir. Ayrıca ilköğretim düzeyindeki çocukların en önemli öğrenme şekilleri model alma ve soyut yaşantılardır. Bu yüzden verilecek demokrasi eğitiminin başarısına etki edecek etkenlerin başında öğretmen ve aile büyüklerinin tutum ve davranışı gelmektedir.

2-Sınıf ve aile ortamının demokrasi eğitimine uygunluklarına ilişkin öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

3-Aile ortamının sınıf ortamına göre fiziksel, bilgi ve kural boyutlarında yer alan bütün özellikler açısından demokrasi eğitimine daha uygun olduğu görülmüştür.

Güven (2002) çalışmasında ilköğretim ikinci kademede okutulan “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi “ dersini yürüten öğretmenlerin nitelikleri ve öğretmenlerin dersle ilgili karşılaştıkları problemlerin ortaya konulmasını amaçlamıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Erzincan ili ve ilçelerinde dersi yürütmekle görevlendirilmiş öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular; vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersini farklı branşlardan öğretmenlerin okuttuğu belirlenmiştir. Ayrıca bu öğretmenlerin ders planının uygulanması ve geliştirilmesinde yetersiz oldukları belirlenmiştir. Öğretmenler bu alanla ilgili gelişmeleri takip edemedikleri ve söz konusu dersle ilgili hizmet içi eğitime gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir.

Yeşil (2003) araştırmasında demokratik eğitim ortamının insan hakları temelini irdelemiştir. Yapmış olduğu çalışmanın amacı, demokratik eğitim ortamının insan haklarına uygunluğu açısından değerlendirilmesinde kullanılacak ölçütlerin belirlenmesidir. Bu ölçütler eğitim ortamının fiziksel, bilgi, kural, ifade özgürlüğü, katılım özgürlüğü, sosyal ilişkiler ve sorumluluk boyutları olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığı zaman demokratik eğitimin en temel özelliğinden birinin insan haklarına saygı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca demokratik eğitim ortamı öncelikle haklarını bilen ve savunan bireylerle anlam kazandığıdır. Bunun yanı sıra bireylerin düşüncelerini özgürce ifade edebilmeleri; yönetime, etkinliklere söz ve fiilleri ile katılımları, davranışlarını hak ölçüsünce

belirlenmiş kurallara uydurup bunu sorumluluk bilinci dahilinde yapmaları, demokratik eğitim ortamına insan haklarının yansımaları olduğu belirtilmiştir. Bunun gerçekleşmesi için yönetici, öğretmen ve diğer personelden uygun eğitim ortamı hazırlamaları; öğrencilerden ise eğitim ortamının kıymetini bilerek sahip çıkmaları ve üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri beklenmektedir.

Yiğittir (2003) araştırmasında 7. sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersinin özel amaçlarının ne derece gerçekleştiğini belirlemeye çalışmıştır. Bu durumun tespiti için 8. sınıf öğrencileri ile bu dersin eğitimini veren öğretmenlere anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında; 7. Sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersinin yüksek bir oranda gerçekleştiği gözlenmiştir. Ancak bunun yanı sıra, öğretmen ve öğrencilerin söz konusu dersle ilgili olarak; ders saatinin arttırılması programdaki bazı konulara ağırlık verilmesi vb. tekliflerinin olduğu gözlenmiştir. Sonuç olarak, öğretmen ve öğrencilerin ihtiyaçları dikkate alınarak 7. Sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersi özel amaçlarında bazı değişiklikler yapılması gerektiği öngörülmüştür.

Gündoğdu (2004), ilköğretimde demokrasi ve insan hakları konusunda bir durum çalışması yapmıştır. Türkiye’de bir devlet okulunda insan hakları ve demokrasi eğitiminin nasıl uygulandığını nitel veriler ışığında araştırmıştır. Bu çalışmada öğretmen, öğrenci, veli ve yöneticilerle demokrasi ve insan hakları eğitiminin çeşitli boyutlarına yönelik var olan ve olması istenen konulara ilişkin görüşmeler yapılmıştır. Nitel araştırma sonuçlarına göre; demokrasinin sadece bir yönetim biçimi değil okul toplumunca ve yönetimince yaşatılması ve yaşanılması gereken bir gerçeklik olduğu ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca, ilköğretimde demokrasi ve insan hakları konularıyla ilgili duyuşsal alan eğitimine erken yaşlarda başlanması gerektiği belirtilmiştir.

Başaran (2006) yaptığı çalışmada demokratik yaşamın gelişmesinde sosyal bilgiler dersinin rolünü ve önemini araştırmıştır. Çalışmada nicel ve nitel araştırma tekniklerini birlikte kullanmıştır. Yapılan çalışmada öncelikle sosyal bilgiler, demokrasi ve demokrasinin temel ilkelerinden söz edilmiştir. Daha sonra sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ünitelerdeki içerikler değerlendirilerek demokratik yaşamın gelişmesine olan katkıları ortaya konulmuştur. Yine bu çalışmada bazı ilköğretim okullarında sosyal bilgiler dersinin amaç ve konularına

göre hazırlanan demokratik bilinç ve davranış anketi uygulanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinin mevcut haliyle demokratik bilinç ve davranış kazandırmada kısmen yeterli olduğudur.

Gökburun (2007) çalışmasında; Türkiye’de insan hakları düşüncesinin tarihsel gelişimi ve ilköğretim ders kitabına yansımaları incelemiştir. Sonuç olarak; Türkiye Cumhuriyeti’nde insan haklarının korunması amacıyla anayasa ve yasalarda bir kısım değişiklikler yapılarak; insan hakları alanında kuramsal bir yapılanma oluşmuştur. İlköğretimde sadece insan haklarını konu alan dersler de verilmiştir. Ancak “İlköğretim Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi” ders kitaplarında, Türklerde insan hakları düşüncesinin 1839 Tanzimat Fermanıyla başlatılarak, milli tarih şuurundan uzak batı anlayışının kabul gördüğü biçimde sunulduğu tespit edilmiştir. İnsan hakları eğitiminin Türk kültür ve tarihinin zengin birikimiyle anlatılması konunun daha iyi anlaşılmasını ve benimsenmesini sağlayacağı belirtilmiştir.

Yiğittir (2007) yapmış olduğu çalışmada ilköğretim 7. sınıf “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi” dersinin gerçekleşme düzeyi ile ilgili öğrenci görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda; öğrencilerin 7. sınıf “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi” dersinin yüksek oranda gerçekleştirdikleri gözlenmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin ders saatinin artırılması ve bazı konuların kaldırılması gerektiği gibi taleplerinin olduğu da tespit edilmiştir.

Üste (2007), ilköğretimde insan hakları eğitimi ve önemini araştırmıştır. Araştırmada demokrasi ve insan haklarının önemi ve ayrılmaz bir bütün oldukları ele alınmıştır. Özellikle ilköğretimde insan hakları eğitiminde nelere dikkat edilmesi gerektiği ve nasıl olması gerektiği ile ilgili konular ele alınmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. İzmir ve Aydın illerinde eğitim gören 392 ilköğretim 5. sınıf öğrencisine anket uygulanmış ve öğrencilerin insan hakları ile ilgili görüşleri alınmıştır. Araştırma sonuçlarına baktığımızda; insan hakları eğitimine okul öncesi dönemde başlanması ve eğitimin her aşamasında yeteri kadar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Her iki ilde 5. sınıf öğrencileri insan hakları bakımından temel olarak kabul edilebilecek kavramların okullarında tam anlamıyla oluşmadığını vurgulamışlardır. Ayrıca

okulda katılımcılığı da yaşamadıklarını vurgulamışlardır. Araştırmada insan hakları eğitimi konusunda okul yöneticileri ve öğretmenlere büyük görevler düştüğü belirtilmiştir. Özellikle öğretmenler bu eğitimin önemini sürekli vurgulamalı ve günlük hayatta pratiğe geçirmelidir. Okullarda öğrenciler sevgi saygı ortamı görebilmeli, okulda gördüklerini topluma yansıtması gerektiği belirtilmiştir.

Şahin (2009) çalışmasında, insan hakları kavramı ve eğitimi, insan hakları eğitiminin tarihsel gelişimi, demokrasi ve demokrasi eğitiminin gerekliliği, demokrasi eğitiminde; ailenin, öğretmenin, öğretim yönteminin ve sınıf ortamının yeri ve önemi tartışılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında; eğitim sisteminin tüm biçim ve düzeylerinde insan hakları ve demokrasiye yer verilmesi gerektiği, öğretim programının bu amacı gerçekleştirebilecek şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilere demokratik değerlerin kazandırılması ve bu değerlerin günlük hayata aktarılması öğretmenlerin “fikri hür, vicdani hür, irfanı hür“ nesiller yetiştirmesine bağlı olduğu vurgulanmıştır.

Güven (2010) yaptığı çalışmada, insan hakları vatandaşlık ara disiplin kazanımları çerçevesinde, öğrencilerin bu kazanımlara ulaşma düzeyleri ile öğretmenlerin eğitim programındaki vatandaşlık anlayışına yönelik algı ve görüşlerini belirlemiştir. Araştırmada nitel ve nicel veri toplama yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmaya 2074 kadar 5. sınıf öğrencisi ve 28 5. sınıf öğretmeni katılmıştır. Öğretmenlerle ilgili veriler görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda insan hakları ve vatandaşlık ara disiplin kazanımları doğrultusunda eğitimi gerçekleştirdikleri ve öğrencilerin bu kazanımları kazandıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğrenci verilerini elde etmek için başarı testi kullanılmıştır. Araştırmada öğrenci başarı testinden elde edilen sonuçlarda öğrencilerin 55 kazanımdan 21 kazanıma ulaştıkları tespit edilmiştir.

Göz (2010) yaptığı çalışmada; ilköğretimde demokrasi ve vatandaşlık eğitimi konusunda eğitim veren sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatandaşlık ve demokrasi eğitimi konularına ilişkin bilgi, beceri, bu konulara verdikleri önem, günlük yaşamlarında sergilemiş oldukları davranış düzeylerini ve aralarındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak

“Vatandaşlık Eğilimleri Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma bulgularına dayanılarak; öğretmenlerin vatandaşlık ve demokrasi eğitimi konularında bilgi ve davranış düzeylerinin yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir.

Okutan (2010) araştırmasında, Türk Eğitim Sisteminde demokrasi eğitimine ilişkin mevzuata ve uygulama örneklerinin demokrasi eğitimine nasıl yansıdığını belirlemeye çalışmıştır. Çalışmasında alan incelemesi yöntemini kullanmıştır. Öncelikle mevzuattaki amaç, ilke ve kuralları incelemiş, daha sonra okullarda gözlemler yaparak, okulların yapmış olduğu uygulamaların demokrasi eğitimine ne derece yansıyor yansımadığını belirlemeye çalışmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara bakıldığı zaman; sistemde demokrasi eğitimi gerçekleştirmeye dönük bazı ifadeler yer almasına rağmen, okullarda yapılan uygulamalarda demokrasi eğitiminin istenilen düzeyde olmadığı görülmüştür. Araştırmada ulaşılan en kritik öneri, demokrasi eğitiminin istenen düzeye ulaşması için öncelikle okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin demokrasi kültürünü içselleştirmeleri ve yaşam biçimi haline getirmeleri için yaşam boyu eğitim imkânlarından yararlanmaları gerekir şeklinde belirtildi.

Baba (2012) araştırmasında ilköğretim öğrencilerine vatandaşlık bilinci kazandırmada kavram karikatürlerinin etkisini incelemiştir. Ön test – son test kontrol gruplu deneysel desende hazırlanan araştırmaya, 62 ilköğretim 5. sınıf öğrencisi katılmıştır. Deney grubunda dersler, kavram karikatürleri kullanılarak işlenmiş, kontrol grubunda ise sosyal bilgiler programına uygun olarak geleneksel bir yöntemle işlenmiştir. Araştırma sonucunda, kavram karikatürlerinin kullanımı öğrencilerin başarı ve kalıcılığında anlamlı farklılık yaratmasına karşın derse yönelik tutumlarının etkilemediği gözlenmiştir.

Sadık ve Sarı (2012), ilköğretim öğrencilerinin demokratik algılarını metaforlar aracılığıyla tespit etmişlerdir. Araştırmaya farklı sosyo-ekonomik düzeydeki çevrede bulunan üç ilköğretim okulunun 6, 7 ve 8. sınıflarında okuyan 167 kız 165 erkek öğrenci olmak üzere 332 öğrenci katılmıştır. “Demokrasi Metaforları Anketi” aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırma elde edilen bulgular neticesinde öğrencilerin demokrasiye yönelik 75 metafor geliştirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca öğrenciler demokrasiyi çoğunlukla eşitlik, özgürlük ve adalet kavramlarıyla eş anlamlı bir yönetim biçimi olarak algıladıkları

belirlenmiştir. Bunun yanı sıra öğrenci görüşlerine göre demokrasiye yönelik yapılan etkinlikler; sınıf başkanı seçme ve demokrasinin ne olduğunun anlatılmasıdır. Öğrencilerin demokrasiyle ilgili görüşlerini en çok etkileyen faktörler; aile, öğretmen ve okul yöneticileri iken, görüşlerini en az etkileyen faktörler; televizyon dizileri, okul dışı etkinlikler ve büyük anne ve büyük baba ve diğer yakınları olmuştur.

Ülger (2012), ilköğretim okullarında insan hakları ve vatandaşlık eğitimi uygulamalarını değerlendirmiştir. Araştırma üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada 2004 yılından sonra uygulanan İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi alanı ara disiplin uygulamasının öğretmen görüşleri bakımından değerlendirilmiş. İkinci aşamada 2004 öncesi Vatandaşlık ve İnsan Hakları Dersi Öğretim Programı'nın uygulamadaki İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi ara disiplin alanı kazanımlarınca karşılanma durumları incelenmiştir. Üçüncü aşamada ise İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi ara disiplin alanını kazanımlarının ilköğretim okullarında okutulan kitaplara yansımaları değerlendirilmiştir. Araştırmanın birinci aşamasında beşli likert tipi anket kullanılmıştır. Araştırmanın ikinci aşaması olan öğretim programındaki özel amaçlar ile İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi ara disiplin alanını kazanımlarının kıyaslanmasında doküman taraması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın üçüncü aşaması olan kitap taraması ve öğretim programlarının karşılaştırılmasında ise içerik çözümlemesi yapılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre;

1-Öğretim programıyla ilgili olarak, araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası olumsuz görüşe sahip olduğu belirlenmiştir.

2-Sınıf ve Sosyal bilgiler öğretmenleri başta olmak üzere öğretmenlerin çoğu öğretim programlarında verilen İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi ara disiplin alanı kazanımlarının öğrencilerin günlük yaşamlarında davranışa dönüşebilecek nitelikte olduğunu belirtmişlerdir.

3-Öğretmenlerin çoğuna göre İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi ara disiplin alanı kazanımları ders kazanımlarını desteklemektedir.

4-Öğretmenlere göre, öğretim programlarının İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi alanı ara disiplin kazanımları için önerilen süre, verilen etkinlik örnekleri ve ölçme değerlendirmeye ilişkin verilen açıklamalar yeterlidir.

5-Bazı eksikleri olmasına rağmen İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi'nin ara disiplin anlayışı ile yapılmasının ilkesel açıdan öğretmenler tarafından benimsendiği belirtilmiştir.

Kılınç (2013) yapmış olduğu çalışmada; ilkokul 8. sınıf vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini almış, bunun yanı sıra öğrencilerin derse karşı tutumlarını incelemiştir. Nitel ve nicel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi programında yer alan kazanımların gerçekleşme düzeyi ölçeği, derse yönelik öğrenci tutum ölçeği ve görüşme formundan yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında; öğrencilerin dersin kazanımlarını yeterli düzeyde gerçekleştirdiği, derse karşı öğrencilerin olumlu tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenler ve öğrencilerle yapılan görüşmeler neticesinde mevcut programın etkililiğini arttırmak için; derste yapılan etkinliklerin günlük hayatla ilişkilendirilmesi gerektiği, okul dışı faaliyetlere yer verilmesi gerektiği, haftalık ders saatinin artırılıp 8. sınıftan önce de programda yer alması gerektiği gibi bir takım önerilerde bulunulmuştur.

Tünkler (2013) çalışmasında Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi programında yer alan soyut kavramların, becerilerin ve değerlerin öğrencilere kazandırılmasında metafora dayalı öğretim etkinliklerinin etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Konya il merkezinde bulunan Mustafa Kemal Ortaokulu 8. sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Araştırmanın ilk aşaması deneysel desene göre tasarlanmıştır. Bu amaçla deney ve kontrol grubu olmak üzere iki grup oluşturulmuştur. Veri toplama aracı olarak kavram testi kullanılmıştır. Araştırmanın ikinci aşaması ise durum çalışması desenine göre tasarlanmış ve verilerin toplanmasında odak grup görüşmesinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda metafora dayalı öğretim etkinliklerinin vatandaşlık ve demokrasi eğitimindeki soyut kavram ve değerlerin öğretiminde etkili bir araç olduğu ortaya çıkmıştır.

Bal ve Yiğittir (2013), yaptıkları çalışmanın amacı İlkokul ve ortaöğretim öğrencilerinin demokratik algılarını tespit etmektir. Bu amaçla ilköğretim 4-8 sınıf ile ortaöğretim 9-12 sınıf düzeyinde 270 öğrenciye demokrasi ile ilgili karşılaştıkları örnekleri yazmaları için yarı yapılandırılmış gözlem formu uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlar ise öğrencilerin aile ortamında kendi fikirlerinin alınmasını, okulda yapılan başkanlık seçimlerini, tarihte ise yöneticilerin seçimle belirlenmesini demokrasiye örnek gösterdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin okulda ve günlük hayatta kararlara katılma süreçlerinin desteklenmesi gerektiği önerilmiştir.

Kansu (2015) çalışmasında, sosyal bilgiler dersinde etkin vatandaşlık eğitimi programı dikkate alınarak tasarlanan öğretimin öğrencilerin vatandaşlık düzeylerine etkisi ve bu etkinin sürekliliği araştırılmıştır. Araştırma deneysel araştırma modellerinden biri olan ön test-son test deneysel modele göre düzenlenmiştir. Deney grubunda ilköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersi “Hep Birlikte“ ve “İnsanlar ve Yönetim“ ünitelerinin öğretiminde aktif öğrenme etkinlikleri ve zenginleştirilmiş öğretim etkinlikleri uygulanmış ve öğrenme sonuçlarının etkililiği araştırılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında etkin vatandaşlık eğitimi ile ilgili etkinlikleri dikkate alınarak yapılan eğitimin, deney grubundaki öğrencilerin etkin vatandaşlık düzeyleri ve başarı düzeylerini arttırdığı belirtilmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilerin etkin vatandaşlık düzeyleri, ön test, son-test ve kalıcılık testi ölçümlerinden elde ettikleri puanlar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

İnsan hakları ve demokrasi eğitimi ile ilgili yurt içinde yapılan araştırma bulgularım, bu eğitimin küçük yaşlardan itibaren öğrencilere kazandırılması gerektiği yönündedir. Bunun yanı sıra ortaokul öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi eğitiminde hangi düzeyde olduklarının tespitine yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaların bir kısmı öğrencilerin bu eğitimleri yüksek oranda gerçekleştirdikleri yönündedir ancak istenilen düzeyde olmadığını belirten çalışmalar da mevcuttur.

Ancak, diğer çalışmalarda ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin tespitine yönelik bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda, kapsamlı bir araştırmayla ilkokul

dördüncü sınıf öğrencilerinin öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının belirlenmesi açısından farklılık arz etmektedir.

1.2.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Adeyemi, Boikhutso ve Moffat (2003) yaptıkları çalışmada vatandaşlık eğitiminin Botsvana'da ne kadar gerçekleştiğini incelemiştir. 18 tane ortaokuldan alınan 32 sosyal çalışmanın gözlem ve araştırmalarından yazarlar veri almışlardır. Öğretmenlerin çoğu iyi vatandaş yetiştirmek için çalışma amacına az çok ulaşıldığını düşünmüştür. Özellikle sorgulama metotlarının kullanımı ve grup çalışması etkili vatandaşlık öğretim metotları olarak görülmüştür. Öğretmen sosyal çalışmaların yaklaşık yarısında vatandaşlık eğitimine dahil olan kavramları etkin bir şekilde öğretme eğitimi geçirdiklerini düşünmüşlerdir. Ama onlar büyük sınıf boyutu, iş memnuniyetsizliği, alakasız materyal meselelerini vurgulamışlardır. Yazarlar, pratik ve teori arasındaki boşluğu kapatmak ve mevcut durumu geliştirmek için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programı oluşturmayı ve düzenli çalıştaylar yapmayı önermişlerdir.

Joseph (2005) Amerika'nın Lebanon eyaletindeki çocukların vatandaşlık ve küreselleşme paradokslarını incelemiştir. Ailelerin çocuklarına devlet toplumlarındaki vatandaşlar olarak sorumluluk ve haklarını öğrettikleri şeyin muhtelif ve tamamlayıcı ortamlarda çalışılması gerekir ki bu ortamlarda küreselleşme; bütün devletlerdeki kültürel inanç, uygulamaları etkiler ve vatandaşlık meselelerini karışık küresel meselelere maddi ve hissedilir bir şekilde etki eder. Küreselleşme birçok yönden anlaşılabilir. Sonuç olarak hak ve sorumluluk üzerindeki çatışmalar yoğun bir müzakere ve arabuluculuk gerektirmiştir. Çelişkili olarak yoğun müzakere ve arabuluculuk vatandaşlık bağını ve liberal bireycilik sanılarını geliştirmiştir. Çocuklar; vatandaşlığın temel prensiplerini, haklarını ve sorumluluklarını kişiliklerinde daha az baskın bulunduğunu öğrenmişlerdir.

Follesdal (2007), Avrupalılar arasında ne tür bir eğitim gereklidir. Avrupalılar arasındaki fırsat eğitiminin sağlanmasının sebebi nedir? Devlet sınırları içerisinde ne dereceye kadar aynı bilgi tabanı ve vatandaşlık normları öğretilmelidir? Sorularına cevap aramaya çalışmıştır. Sonuç olarak; yasal

kurumlarla uyum içinde olmak, güven oluşturmak ve vatandaşlık normlarını geliştirmek için eğitimin rolüne odaklanmıştır. Eğitim sisteminde ve başka yerlerdeki vatandaşlık eğitimine odaklanma, Avrupa Birliği için yaşam standartlarında artan bir endişe oluşturmuştur. Sonuç eşitliğinin Avrupalılar arasında akla yatan bir gereksinim olmadığı ama fırsat eşitliğinin bir gereksinim olduğu iddia ediliyor.

Leenders, Veugelers ve De Kat (2007), 2005 yılında Hollanda Eğitim Bakanlığı aktif vatandaşlığı canlandırmak için Hollanda'daki bütün okullarda aktif vatandaşlığı zorunlu hale getirmeyi önerdi ve öğretmenlerin uygulamalarında bu hedeflere somut bir şekilde yer vermeleri gerektiği söyledi. Bu çalışmada ise vatandaşlık eğitimi hakkında öğretmenlerin görüşleri tespit etmektir. Vatandaşlık eğitimi kavramları ve öğretmenin bundaki rolü çok önemlidir. Değerler ve değer gelişimi üzerine farklı bakış açıları vardır. Bu makale öğretmenlerin vatandaşlık eğitimini nasıl gördüğü ile ilgilidir. Hollanda ortaokullarında seçilen bir örneklem grubunda yürütülen bir anketin sonuçlarını sunmuştur. Sonuçlar öğretmenlerin belli değerlere verdikleri önemde açık seçimler yaptıklarını gösteriyor. Öğretmenler, öğrencilerin değerler üzerine odaklanma, bunlar üzerinden iletişim kurma ve analiz etme becerilerini kazanmalarını istedikleri belirtilmiştir. Okul seviyeleri, okul dersleri, öğretmenlerin yaşlarına göre değerlere verdikleri önem farklılık gösterir. Öğretmenler vatandaşlık eğitiminde; kritik düşünme, özerklik ve sosyal bağlılık olarak nitelenen üç eğitim hedefinin önemli olduğu düşünür. Öğretmenlerin; hedefe verdikleri önem ve öğrencilerin bu hedeflere ulaşamaması arasında bir fark olduğu tespit edilmiştir.

Araujo ve Arantes (2009) yapmış oldukları araştırmada 4 ana konuyla, temel ve ortaokullardaki ahlak bilim ve vatandaşlık eğitimini ilerletmek için Brezilya hükümeti tarafından tasarlanan ahlak bilim ve vatandaşlık programını ve ahlaki eğitim projesini tanımlamışlardır. Bu dört temel konu şunlardır: ahlak bilim, demokratik birliktelik, insan hakları ve sosyal içeriktir. Araştırmanın sonuçlarına baktığımızda; iyi planlanmış olmasına rağmen programın uygulanması devlet ve hükümet makamındaki kişilerin kişisel inançlarına fazlasıyla bağlı olduğu belirtilmiştir. Program çoğunlukla personel değişikliği sebebiyle uygulamadaki devamsızlık problemi ile karşı karşıya kalmaktadır.

2003-2008 yılları arasında 3 farklı eğitim bakanı gördü. Her değişiklikle beraber eğitim tekrar açıklandı ve yeniden başladı. Bu durumda Brezilyadaki insan hakları ve demokrasi eğitimini olumsuz etkilediği belirtildi.

Wilk (2010) çocuk canlısı şehirler: coğrafi ve çevresel eğitimde aktif vatandaşlığın yeri isimli bir çalışma yapmıştır. Çalışmada İtalya ve İngiltere'deki çocuk canlısı şehirler ile yenilikçi uygulamaların, vatandaşlık girişimlerinin, öğrenme ve keşfetmenin uygulamalı programlara nasıl dönüştürüldüğünü araştırmak amaçlandı. Çocuk canlısı şehirler girişimleri, çocukların ve gençlerin vatandaşlık ve katılım becerilerini geliştirmeleri için imkânlar sağlayarak sayısız projeler oluşturulmuştur. Bu projeler genç insanların dünya görüşleri ile ilgili konuları araştırmalarına, yerel hükümet ve toplum kaynaklarıyla etkileşim içinde olmalarına, araştırma becerilerinin geliştirmelerine ve uzamsal yeterlilik ve özgüven gelişimini hızlandırmalarına yardımcı olmuştur. Çocuk canlısı şehirler girişimi projesi; çocukları ve gençleri otantik, önemli ve yerel yollar aracılığıyla çocukların geleceğini tespit etmelerine yardımcı olabilmenin mümkün olduğunu gösterir. Katılım aracılığıyla şehirlerinin, memleketlerinin meselelerine, kaynaklarına ve yerlerine dâhil olma becerilerini kazanmalarına yardımcı olur.

Al-Nakip (2011) devletin insan hakları çerçevesi ve demokratik modelleri, küresel destek ve bağlılık kazanırken daha çok yerel, kültürel ve dini uygulamalarla gerginlik içerisinde var olur. Kuveyt'te anayasal sistem ve İslam arasında gerginlikler baş göstermiş ve birçok grup sonradan marjinalleşmiştir. Bu gerginlikler eğitim sistemine yansımıştır. Bu çalışma hem teorik hem de bağlamsal olarak 2006'da Kuveyt'teki demokratik eğitimi derinleştirmede tanıtılan müfredat programının potansiyelini hem teorik hem de bağlamsal (ortama bağlı) olarak incelemeyi amaçlar. Teorik analizler tanıtılan programı açığa vurur, bu program demokrasi ve hak kavramaları ile ince bir ilişki kuran sistemin otoriter yapısını değiştirmemiştir. Bununla birlikte bu çalışma gerek otoriter devlet okullarında gerekse UNESCO' nun proje okullarında uygulamaya konulması daha derin bir potansiyeli açığa vurdu ve belki de üç yıldan bir yıla neden hızlı bir dönüş yapıldığını açığa vurdu.

Osler (2011) yaptığı çalışmada İngiltere için resmi vatandaşlık müfredatını, öğrencilerin öğrenen vatandaş olarak ihtiyaçlarını, müfredatın algılanmasını

keşfetmek için tasarlanan ve öğretmenlerle yapılmış olan nitel araştırma raporlarını analiz eder. Ayrıca bu çalışmada onların vatandaşlık bağlarının sabit mi yoksa esnek mi, yerel mi ulusal mı, küresel mi yoksa çoklu olup olmadığını öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak dünya vatandaşlığı eğitimini ele alır. Araştırma sonuçlarına bakıldığı zaman; müfredat içeriğinin belirlenmesinde ve tartışılması sırasındaki vatandaşlığın yerel boyutlarına ağırlık verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu çalışmadaki öğretmenler, yerel vatandaşlık müfredatının ulusal boyutunu bozup yeniden uyarlamışlardır.

Kiwan (2012), çalışma yerel kültürler ve evrensel olarak kabul edilmiş olan kavramlar arasındaki gerginlik ve öğretmenlerin, öğrencilerin ve anne babaların bu gerginlikleri nasıl karşıladıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada 3 temel konu vurgulanmıştır. Bunlar: insan hakları ve vatandaşlık tamamlayan mı yoksa çatışan kavramlar mı, insan haklarının gerekçeleri ve insan hakları ve vatandaşlık farklı kültürdeki yansımaları ele alınmıştır.

Takeda (2012) çalışmasında Japon toplumundaki insan hakları kavramının tarihi bir muhasebesini sağladıktan sonra Japonya'daki insan hakları eğitimini incelemiş ve insan hakları eğitimi için Birleşmiş Milletler on yılının uygulamasına odaklanmıştır. Bu plan insan hakları eğitiminin "evrensel bir insan hakları kültürünü oluşturmayı amaçlayan" eğitim olarak tanımlanmasına dayanır ve insan haklarının ortak bir kültür oluşturmasını ve en iyi uygulamaları paylaşmasını amaçlar. Bu çalışmada Japon insan hakları eğitiminin özellikleri, insan hakları kavramının sosyolojik ve tarihi gelişimi ve Japon insanların insan haklarını kavramsallaştırma boyutunun incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca göre bu çalışma ilk olarak insan hakları kavramının gelişimi ve batıda ortaya çıkmış olan bu kavramın Japon toplumuna nasıl tanıtıldığını açıklar. Ayrıca insan haklarının Japon toplumuna tanıtmanın geçerliliği de kısaca tartışılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında Birleşmiş Milletler on yıllık uygulama planı insan hakları eğitimine kavrayıcı yaklaşımın gerekliliğini tanımlarken bu araştırma Japon insan hakları eğitiminde belli boyutlarda (Japon ahlaki eğitimin tarihi bağlamda çeşitli insan ilişkilerine ve sorumluluklara) daha az vurgu yaptığı tespit edilmiştir.

Jurgena ve Mikainis (2013). Letonya’da son on yılda insan haklarına olan ilgi ve insan haklarının vatandaşlık eğitimindeki rolü giderek önem kazanmıştır. Letonya’daki daha yüksek daha eğitim kademelerindeki enstitülerin çalışma programlarının içeriğinin analizi insan haklarına dair birçok ders içeriğinin olduğunu gösteriyor. Çalışmanın amacı Letonya’daki daha yüksek eğitim kademelerinin içerisinde yer alan öğretmenlerin vatandaşlık eğitimindeki insan hakları rolünü değerlendirip analiz etmektir. Araştırmanın sonuçları; vatandaşlık ve insan hakları eğitimisöysoyal hayatın tüm yönleriyle bağlantılı olduğunu göstermektedir. Ayrıca Letonya’da vatandaşlık ve insan hakları eğitimi bir ara disiplin olarak kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Zajda (2013) demokrasi ve insan hakları eğitimine dahil olan öğretmen, eğitimci ve akademisyenlerin dizayn ettiği öğretmen kılavuz kitabını incelemiştir. Çeşitli birimlere ayrılan kitabın birinci bölümü demokrasi ve insan haklarını anlamayı kapsayan dört üniteyi içerir. Birinci üniteye yazarlar “Kavramların ne anlama geldiğini” eğitim hakkını, çocuk haklarını, demokrasi ve siyaseti tartışır. Özellikle eğitim hakkı ve çocuk haklarını ele alan kısmının uygun olduğunu söylüyor. İkinci üniteye, yazar dinamik vatandaşlık kavramının anahtarını inceliyor. Üçüncü üniteye yazarlar insan hakları ve demokrasi eğitimini, yeterlilikleri, temel kavramları tartışıyorlar. Zajda özellikle demokratik vatandaşlık eğitimi ve İnsan hakları eğitimi arasındaki bağlantı noktasını inceleyen kısmının iyi yapıldığını belirtiyor. Dördüncü ünitenin ise öğretim araçları ve okul projeleri için yararlı öneriler sunduğunu söylüyor.

Messina ve Jacott (2013) yaptıkları çalışmada, İspanyadaki 150 anaokulu ve ilkokul öğretmenin insan hakları eğitimi ile ilgili sahip olduğu bilgi seviyesini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonuçları, öğrencilerin insan hakları hakkında sınırlı ve temel düzeyde bilgilere sahip olduğunu gösteriyor.

Ashley (2013) bu makalede Amerika’daki ilkokul seviyesindeki insan hakları eğitimini ele almıştır. İlkokul müfredatına insan hakları eğitimini eklemenin faydalarını araştırır. Araştırmanın temel amacı, "Benimki gibi bir hayat" kitabını kullanarak öğretmenlere insan hakları meselelerinin nasıl öğretileceğine dair fikir sunmaktır. Araştırma sonuçları; insan hakları eğitimi zorunlu bir süreçtir. İnsan hakları eğitimi genellikle ilkokul müfredatının dışında

bırakılmıştır. İçerisindeki maddelerin çoğunun karışık ve tartışmaya açık olmasından ötürü zor mesele olduğu belirtilmiştir. İnsan hakları öğretiminde ilk adım olarak "Benimki gibi bir hayat" kitabı, buna benzer web siteleri ve yayın evlerinin sunduğu malzemelerin kullanılabilmesi belirtilmiştir.

Joubert, Rhatudiand Meon (2015) yaptıkları çalışmada Güney Afrika cumhuriyetindeki öğrencilerin vatandaşlık durumları ve demokratik vatandaşlığın okuma-yazma tabanlı yaklaşım aracılığıyla nasıl kazandırıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Esnek bir demokratik toplumu inşa etmek için vatandaşlık eğitiminin okulda kazandırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığı zaman; dil öğrenimi demokratik vatandaşlık eğitimini kolaylaştırabilir ve çocuklar için özendirici bir deneyim olabilir. Bu çalışmada çocukların demokratik vatandaşlar olarak eğitilme durumları, günlük hayat deneyimleri ve vatandaşlık eğitiminin içeriği belirlenmeye çalışılmıştır.

Zemblyas ve Lesta (2016) yaptıkları çalışmada insan hakları eğitimi, dünya çapında giderek dikkat çekip önem kazanılan bir eğitim alanı olduğunu belirtmişlerdir. Son yıllarda BM insan hakları viyana konferansı ve BM'nin son 10 yıldaki eğitimi gibi çalışmalar gerek hükümet, gerekse hükümet dışı organizasyon çalışmalarını tetiklemiştir. Yeni bilgi teknolojileri, küreselleşme ve sivil toplumun yükselişi insan hakları fikrinin dünya çapında yayılmasına zemin hazırlamıştır. İnsan hakları eğitimindeki yeni eğitim materyalleri ve yaklaşımlarına ek olarak uluslararası insan hakları anlaşmalarının yaygınlaşmasının yanında insan haklarına yönelik bir takım eleştirilerde mevcuttur. İnsan hakları eğitimi ile ilgili eleştiriler şu endişeleri içerir: insan hakları eğitiminin bilgi boyutuna odaklanması, kuramsallaşma eksikliği, dar bir insan hakları söylem türü ve günlük hayata uygulama boyutunun olmamasıdır.

Alderson (2016) çalışmasında hakların ilkel somutlaştırılmış insan ihtiyaçlarının ifadesi olarak var olduğunu ve ahlaki istemlerin insan ilişkileriyle bütün olduğunu öne sürer. Haklar ayrıca yanlışların düzeltilip önlenmesinde yardım edebilen güçlü yapılar olarak çalışır. Onlar dayanıklı yüksek standartlar ve büyük amaçlar olarak gerçekleşir. Bu çalışma; eğitimcilerin ve öğrencilerin diğer insanlara saygı duymasını, bundan hoşnut olmasını sağlayan pratik eğitimdeki mekanizmaları, prensipleri ve bilgi olarak hak konusundaki teorik eğitimdeki

ikilemleri çözmeye yardım edebilir. Özet olarak; vatandaşlık eğitimi genç insanların mevcut hayatlarındaki yaşayan hak gerçekliğini nasıl tanıyabilir. Ayrıca birçok tutarsızlık ve okullardaki teorik - pratik arasındaki çelişkinin üstesinden nasıl gelebilir. Teorik pratik arasındaki çelişkiyi gidermek için ilk adım genel bağlamı değiştirmek için çalışmak olacağı belirtilmiştir.

Araştırma bulguları, insan hakları ve demokrasi eğitimi ile ilgili müfredat incelemelerinin olduğunu göstermiştir. İncelemeler teorik ve pratik arasında bir çelişkinin olduğu ve giderilmesi gerektiğini göstermiştir. Ayrıca öğrencilerin vatandaşlık ve katılım becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak yapılan projelerin etkililiğinin tespitine yönelik çalışmalar mevcuttur. Bunun yanı sıra farklı ülkelerde insan hakları ve demokrasi eğitimi ile yapılan uygulamalar ve bu kavramların gelişimi ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır.

Ancak, demokrasi ve insan hakları eğitimi ile ilgili ilköğretim öğrencilerinin farkındalıklarının tespitine yönelik çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda, kapsamlı bir araştırmayla, öğrencilerin farkındalık düzeyleri üzerinde farklı değişkenlerin etkisinin araştırılması bakımından farklılık göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu çalışmada, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıkları çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Bu amaçla, araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen “Demokrasi ve İnsan Hakları Farkındalık Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Bu ölçek toplam 21 madde ve yedi faktörlü bir yapıya sahiptir. Katılımcılardan toplanan veriler, bu faktörlere bağlı olarak analiz edilmiştir.

Bu bölümde araştırmada kullanılan araştırma modeli, evren, örneklem, veri toplama aracı ve güvenilirlik çalışmaları ile ilgili detaylı bilgiler sunulmuştur.

2.1. Araştırma Modeli

4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarını ortaya çıkarabilmek için yapılan bu çalışmada, tarama modeli esas alınmıştır. Betimsel araştırmalar, var olan bir durumu veya olayı nicel ya da nitel yönden betimler. Bu araştırma modelinin en önemli özelliği var olan bir durumu veya olayı var olduğu şekliyle tanımlamasıdır (Çepni, 2010). Betimsel tarama modelinde bilimin gözleme, kaydetme, olaylar arasındaki ilişkileri belirleyip tespit etme ve kontrol edilen değişmez ilkeler üzerinde genellemelere varma niteliklileri ön plandadır. Yani bilimin tasvir fonksiyonu ön plandadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu veya olayı var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar (Karasar, 2008:77).

Tarama modelinde güvenilir veriler toplamak için geniş bir örnekleme çalışmak gerekir. Seçilen örnekleme bazı sorular sorularak durum betimlenir. Ayrıca geniş örneklemden veri toplamanın en kolay yolu anketlerdir (Çepni 2010).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini, 2016-2017 eğitim öğretim yılında Erzurum ilinde okuyan 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu evren içinde çalışma grubu amaçlı örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Ölçme aracının uygulanacağı bireyler “4. sınıf öğrencisi olmak, farklı yerleşim birimlerinde eğitim almak (köy okulları ve merkezi okullar)” durumları dikkate alınarak amaçlı örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Balcı’ya (2006) göre, amaçlı örneklem, araştırmacı tarafından kimlerin seçileceği konusunda kendi yargısını kullandığı ve araştırmacının amacına en uygun olanları seçtiği bir örneklem türüdür. Amaçlı örnekleme, evrenin soruna en uygun olan kısmını gözlem konusu yapmasıdır (Sencer 1989). Bu çalışmada, araştırma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme çeşitlerinden, maksimum çeşitlilik yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminin evrenin değerleri hakkında önemli ipuçları vereceği ifade edilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları 665 katılımcıya uygulanmıştır. Veri analizleri öncesi, katılımcıların veri toplama araçlarına verdikleri yanıtlar gözden geçirilmiştir. Bu inceleme sonucunda, ölçek maddelerinin çoğunu boş bırakan (en az % 5’ini) ya da merkeze kayma hatalarının gözlemlendiği toplam 16 kişi veri setinden çıkarılmıştır. Sonuçta analizler, 315’ü kız, 334’ü erkek olmak üzere toplam 649 katılımcıdan elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir.

2.2.1.Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri

Bu çalışmada çalışma grubuna alınan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarına etki edebileceği düşünülen ve tezin giriş bölümünde tartışılan özellikleriyle ilgili –cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, yerleşim yeri- bilgiler tablolastırılarak aşağıda verilmiştir.

2.2.1.1.Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Tablo 1

Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans(f)	Yüzde (%)
Kız	315	48,5
Erkek	334	51,5
TOPLAM	649	100

Bu tablodan hareketle, çalışmaya katılan öğrencilerin 315'inin (%48,5) kız ve 334'ünün (%51,5) ise erkek olduğu ortaya çıkmaktadır.

2.2.1.2.Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Anne Eğitimi Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 2

Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Anne Eğitimi Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)
Okuma yazma bilmiyor	166	25,6
İlkokul mezunu	331	51,0
Ortaokul mezunu	105	16,2
Lise mezunu	31	4,8
Üniversite mezunu	16	2,5
TOPLAM	649	100

Bu tablodan hareketle, çalışmaya katılan öğrencilerin 166'sının (%26,6) annesinin okuryazar olmadığı; 331'inin (%51,0) annesinin ilkokul mezunu olduğu; 105'inin (%16,2) annesinin ortaokul mezunu olduğu; 31'inin (%4,8) lise mezunu olduğu ve 16'sının (%2,5) ise annesinin üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

2.2.1.3.Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Baba Eğitimi Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 3

Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Baba Eğitimi Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)
Okuma yazma bilmiyor	44	6,8
İlkokul mezunu	259	40,1

Tablo 3 (Devam)

Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Baba Eğitimi Durumuna Göre Dağılımı

Ortaokul mezunu	187	28,9
Lise mezunu	104	16,1
Üniversite mezunu	52	8,0
TOPLAM	646	100

Bu tablodan hareketle, çalışmaya katılan öğrencilerin 44'ünün (%6,8) babasının okuryazar olmadığı; 259'ünün (%40,1) babasının ilkökul mezunu olduğu; 187'sinin (%28,9) babasının ortaokul mezunu olduğu; 104'ünün (%16,1) babasının lise mezunu olduğu ve 52'sinin (%8,0) ise babasının üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

2.2.1.4. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Düzeylere Göre Dağılımı

Tablo 4

Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Düzeylere Göre Dağılımı

SED	Frekans (f)	Yüzde (%)
Düşük	37	5,7
Orta	395	60,9
Yüksek	217	33,4
TOPLAM	649	100

Bu tablodan hareketle, çalışmaya katılan öğrencilerin 10'u (%1,5) çok düşük, 27'si (%4,2) düşük, 395'i (%60,9) orta, 121'i (18,6) yüksek, 96'sı (%14,8) çok yüksek sosyo-ekonomik düzeyde yer almaktadır.

2.2.1.5. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 5

Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Durumuna Göre Dağılımı

Yerleşim yeri	Frekans (f)	Yüzde (%)
Köy	291	44,8

Tablo 5 (Devam)

Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Durumuna Göre Dağılımı

İlçe	358	55,2
TOPLAM	649	100

Bu tablodan hareketle, çalışmaya katılan öğrencilerin 291'inin (%44,8) köy okulunda; 358'inin (%55,2) ilçe merkezinde eğitim aldıkları görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu tez çalışmasında kullanılan veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde örneklem grubunun demografik özellikleri (Ek 2), ikinci bölümde ise ilkokullardaki öğrencilerin insan hakları ve demokrasi farkındalıkları ölçülmüştür.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu bölümde, örnekleme alınan grubun, cinsiyeti, sosyo-ekonomik durumu, yerleşim yeri, anne ve baba eğitim durumunun tespitine yönelik seçenekler bulunmaktadır.

2.3.2. İlkokulda Demokratik Farkındalık Ölçeği

Madde havuzu oluşturma: Araştırmada, verilerin toplanmasında, "İlkokulda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçek" kullanılmıştır. Ölçek araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Ölçek maddelerini yazmak amacıyla önce ilgili alan yazın taranarak 60 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra, madde havuzundan 35 madde seçilerek taslak form oluşturulmuştur.

Uzman görüşüne başvurma: Kapsam ve görünüş geçerliğinin sağlanması amacıyla hazırlanan ölçek 1 Türkçe Öğretmenine, 1 Ölçme ve Değerlendirme, 1 Alan uzmanından ve 1 Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alan uzmanı tarafından kontrol edilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bu görüşler doğrultusunda, birden fazla yargı içeren, birbirine benzeyen ve anlaşılması zor olan 5 madde ölçekten çıkarılmış, madde sayısı 35'den 30'a düşürülmüş ve pilot uygulamaya gidilmiştir.

Ön deneme: Ölçek 5'li derecelendirmeli likert tipinde olacak şekilde hazırlanmıştır. Maddeler; “1.Kesinlikle katılmıyorum, 2.Katılmıyorum, 3.Orta derecede katılıyorum, 4.Katılıyorum, 5.Kesinlikle katılıyorum” şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek ön deneme için hazırlandıktan sonra ilkokul 4. sınıfta öğrenim gören 128 öğrenciye uygulanmıştır.

Geçerlik ve güvenirlik çalışması

1-Yapı geçerliği

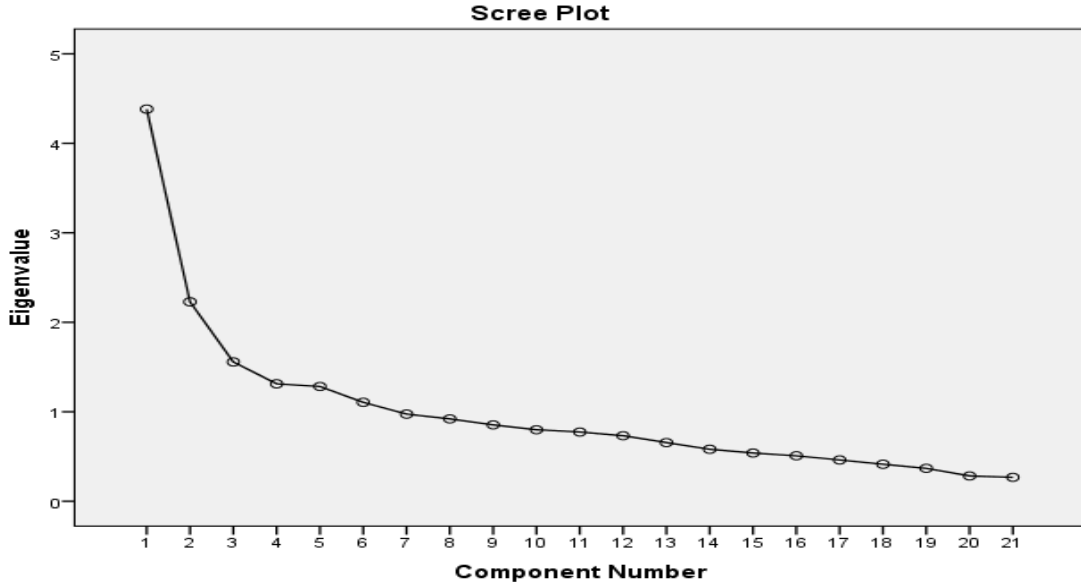
İlkokulda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçeğin yapı geçerliğini incelemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi, maddelerin ayırt edici özelliği ve madde toplam korelasyonları yöntemleri kullanılmıştır.

2- Faktör analizi

“Faktör analizi, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya getirerek ölçmeyi az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel tekniktir” (Büyüköztürk, 2006). Ölçekte yer alan maddelerin faktörleşme durumunu ve maddelerin faktör yüklerini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Faktör analizinde ise ölçeğin geçerlilik çalışmasında kapsam ve yapı geçerliklerine bakılmıştır. İlkokulda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçeğine ilişkin açımlayıcı faktör analizine başlamadan önce veri yapısının faktörleştirmeye uygunluğu ve toplanan verilerin evreni temsil edip etmeme durumu için Kaiser- Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett's küresellik testi sonuçlarına bakılmıştır (Yıldırım ve Selvi, 2015). Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla, açımlayıcı faktör analizi, madde toplam korelasyon katsayısı ve maddenin ayırt edicilik özelliği teknikleri kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirlik çalışmasında ise Cronbach alfa güvenirlik katsayısına bakılmış ve ,75 bulunmuştur. KMO değeri 0,72 ve Barlett Testi değeri 539,994 olarak bulunmuştur. Bu değere göre ölçek oldukça geçerli ve güvenilir bir özellik göstermektedir. Analizlere göre, KMO değerini 0.60 büyük olması ve Barlett testinin anlamlı olması ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk,2006).

Çalışmada faktörlerin yüksek ilişki veren maddelerle bir araya gelebilmesi için varimaks analizi kullanılmıştır (Doğan, 2011). Varimax analizi sonunda,

ölçekte özdeğeri (eigenvalue) 1' den büyük yedi faktör bulunmuştur. Bu durumu net bir şekilde görmek için screen yapılmış ve bu sayede faktör sayısı net bir şekilde görülmüştür. Maksimum faktör sayısı ile ilgili olarak şekil 1' deki grafik elde edilmiştir. Diğer yandan, grafikte yedinci faktörden sonra ivmeli bir düşüş gözlenmektedir. Bu da ölçeğin yedi faktörlü bir yapıda olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2006).

Şekil 1. Ölçeğe ait alt faktörler

Şekil 1'de görüldüğü gibi, ölçekteki yedi faktörün özdeğerleri sırasıyla 4.382, 2.229, 1.557, 1.313, 1.283, 1.106, 1,074'tür. Bu değerlerin tümü 1'in üzerindedir. Diğer taraftan, faktörlerin açıkladıkları varyans yüzdeleri de sırasıyla 20,868, 10,613, 7,414, 6,251, 6,109, 5,266 ve 5,148 olarak bulunmuştur. Üç faktörün tümü, toplam varyansın %61,669'unu açıklamaktadır. Kabul edilebilir miktar olan % 41'in (Kline, 1994) oldukça üstündedir. Bu da ölçeğin yedi boyutlu olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin faktör yapısını belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısına bakılmıştır. Çünkü tüm datalar faktör analizi yapmaya uygun olmayabilir. Bu yüzden de KMO katsayısı veri matrisinin, faktör analizine için uygun olup olmadığını sınar. Veri matrisinin faktör analizine uygun olabilmesi için KMO katsayısının .60'dan fazla olması beklenir (Büyüköztürk, 2006).

Faktör analizi sonucunda, KMO katsayısı ,72 ve Barlett Testi değeri 539,994 ($p < .001$) bulunmuştur. Bu da ölçek maddelerinin faktörleşebileceğini

göstermiştir. Yapılan bu işlemle yedi faktörlü bir yapının ortaya çıktığı ve bu yapının toplam varyansın % 61,669'nü açıkladığı görülmüştür. Tavşancıl (2010)'e göre, faktör analizi sonucunda elde edilen varyans oranları ne kadar yüksek ise, ölçeğin faktör yapısı da o kadar kuvvetlidir. Sosyal bilimler alanında bu oran %40 ve üzerinde ise kabul edilen bir değerdir. Tablo 6'da İlkokulda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçeğin faktör yükleri verilmiştir.

Tablo 6
Faktör Yük Değerleri

Soru numarası	Faktörler							Öz Değer	Açıklanan Varyans %
	1	2	3	4	5	6	7		
	Uzlaşma	Kural	Birlikte Yaşam	İnsan Olmak	Hak, Özgürlük ve Sorumluluk	Adalet	Eşitlik		
s.20 Uzlaşma sürecinde haklı olduğumuzu düşünsek bile karşımızdakilerin fikirlerini sabırla dinlemeliyiz.	0,73								
s.27 AKUT, Kızılay, Yeşilay vb. sivil toplum kuruluşları hem sorunların ortaya konulmasında hem de çözümlenmesinde hem de takibinde devlete destek olur.	0,56							4,38	20,86
s.8 Benim hakkım olan bir şeyi elimden aldıklarında üzülürüm ve hakkımı yeniden elde etmek için elimden geleni yaparım.	0,54								
s.14 Kulakları az işiten ya da gözleri iyi görmeyen bir arkadaşımızın öğretmenimize daha yakın oturması bize karşı yapılan bir haksızlıktır.		0,65							
s.25 Toplumda uyulması gereken kurallara uyulmaması durumunda düzen bozulur.		0,63						2,22	10,61
s.24 Kendi görüşümün alındığı kurallara daha çok uyarım.		0,50							
s.28 Toplumun ortak mallarını korur ve toplumun mallarına zarar veren birini gördüğümde kişiyi uyarma ve yapıları durdurma ihtiyacı hissederim.			0,80					1,55	7,41

Tablo 6 (Devam)

Faktör Yük Değerleri

s.1Çevremizdeki insanların dil, din, ırk gibi farklılıklarını göz önünde bulundurmadan hak ve özgürlüklerine saygılı davranmalıyız.	0,62		
s.29 Kaza gördüğümüzde ambulansı aramak, orman yangınlarını ilgili yerlere bildirmek, diğer insanların hak ve özgürlüklerine saygı göstermek gibi diğer yurttaşlara karşı da sorumluluklarımız vardır.	0,58		
s.3 Bir arkadaşımın benim günlüğümü izinsiz okuması özel hayatıma müdahaledir.	0,80		
s.6 Daha temiz bir çevrede yaşamak için kişisel sorumluluklarımızı yerine getirmeliyiz.	0,72	1,31	6,25
s.11 Toplu kullanıma açık alan veya eşyaları istediğim gibi kullanabilme hakkına sahip olduğumu düşünürüm.	0,70		
s.16 Adalete ve eşitliğe uygun davranışların sergilenmediği ortamlarda kendimi huzursuz hissederim.	0,75		
s.7 Oyun hakkımı elimden alsalar ve bir daha oyun oynayamayacak olsam kendimi kısıtlanmış hissederdim.	0,44	1,28	6,10
s.9 Hak ve özgürlüklerim ihlal edilir veya kısıtlanırsa şiddete başvurarak hak ve özgürlüklerimi elde etmeye çalışırım.	0,39		
s.17 Sınıf kuralları belirlenirken bazı öğrencilerin fikirleri alınıp bazılarının fikirlerinin alınmaması adalet ve eşitliğe aykırıdır.	0,80		
s.15 Öğretmenimiz derslerde başarılı olan öğrencilerle daha fazla ilgilenirse adil davranmış olur.	0,64	1,10	5,26
s.21 Uzlaşımın sağlandığı durumlarda kendimi daha iyi hissederim ve mutlu olurum.	0,35		
s.4 Özgürlük ve sorumluluklar yaşa göre farklılaşır.	0,70	1,07	5,14

Tablo 6 (Devam)

Faktör Yük Değerleri

s.26 Birbirinden farklı insanların aynı yerde yaşamasını sağlayan unsurlar sahip oldukları ortak kültür, değerler ve yaşayış biçimleridir.	0,62
s.10 Çevremdeki insanların görüş ve düşüncelerine saygı gösterdiğim gibi onların da benim görüş ve düşüncelerime saygı göstermesini beklerim.	0,58

Toplam Varyans: % 61,669

Tabloya bakıldığında ölçeğin yedi faktörlü bir yapıda olduğu görülmektedir. Bu da ölçeğin yedi alt boyuttan oluştuğunu açıkça göstermektedir. Bunun yanında ortak faktör varyans sonuçları göre tüm maddelerin faktör analizine katılabileceğini göstermektedir. Bu doğrultuda bakıldığında bütün faktörlerde 3 maddenin yer aldığı görülmüştür. Tabloda da görüleceği gibi her bir maddenin faktör yük değeri 0.30 ve üzeri olmasına dikkat edilmiştir. Ölçeğin faktör yükleri ise; 0.303 ile 0.835 arasında değişmektedir. Kline (1994)'ün söylediğine göre faktör yük değerlerinin 0,30 ve 0,60 arasında ise orta düzeyde ve 0,60 ve 1, 00 arasında ise yüksek olduğunu söylemiştir. Faktör analizinde, “faktör yük değerinin 0,45 ya da daha üstü olması seçim için iyi bir ölçüt” olarak kabul edildiğinden (Büyüköztürk, 2003), madde yük değerleri 0,45 değerinin altında olan ve binişik olan 0,10'dan düşük toplam maddeler ölçekten çıkarılmış ve toplam 21 madden oluşan bir yapı elde edilmiştir. Ölçek geliştirme sürecinde madde yük değerlerinin 0,30 ve üzeri olması gerektiği konusunda yaygın bir görüş bulunmaktadır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010).

Güvenirlilik

İlkokulda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlilik katsayısı 0,75'dir. Bu değer ise İlkokulda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçeğin güvenirliliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Tablo 7'de ölçeğin güvenirlilik çalışmasıyla ilgili değerler gösterilmektedir.

Tablo 7

İlkokulda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçeğin Güvenirlik Çalışmasıyla İlgili Değerler

Faktörler	N	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
Uzlaş		8, 20, 27	0,84
Kural		14, 24, 25	0,83
Birlikte Yaşam		1, 28, 29	0,73
İnsan Olmak		3, 6, 11	0,78
Hak, Özgürlük ve Sorumluluk	128	7, 9, 16	0,80
Adalet		15, 17, 21	0,80
Eşitlik		4, 10, 26	0,75
Ölçeğin Tamamı		21 Madde	0,75

İlkokulda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı uzlaş boyutu için 0,84, kural boyutu için 0,83, birlikte yaşam boyutu için 0,73, insan olmak boyutu için 0,78, hak, özgürlük ve sorumluluk boyutu için 0,80, adalet boyutu için 0,80 ve eşitlik boyutu için 0,75'tir. Bu değerler her bir madde için güvenirlüğün geçerli düzeyde olduğunu göstermektedir. Tabloda her bir alt boyuta verilen isimler uzmanlara danışılarak konulmuştur. Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde 4 uzmandan görüş alınmıştır. Kapsam ve görünüş geçerliğinin sağlanması amacıyla hazırlanan ölçek 1 Türkçe Öğretmenine, 1 Ölçme ve Değerlendirme, 1 Alan uzmanından ve 1 Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alan uzmanı tarafından kontrol edilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Madde analizi

Madde toplam korelasyonu test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar. Madde analizi kapsamında başvuru olan diğer yol ise, testin toplam puanlarına göre oluşturulan alt %27 ve üst % 27'lik grupların madde ortalama puanları arasındaki farkların ilişkisiz t-testi kullanılarak sınanmasıdır (Büyüköztürk, 2003). Bu yüzden de, İlkokulda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçeğin maddelerinin toplam yordama gücünü ve ayırt ediciliğini belirlemek üzere madde analizi ve %27'lik alt-üst karşılaştırılması yapılmıştır.

Tablo 8

Madde analizi sonuçları

Faktörler	Mad . No	Alt %27 Grup n= 36		Üst %27 Grup n= 36		T	P	Sd
		\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss			
Uzlaş	s20	3,47	1,15	4,39	,76	4,64	.000**	93
	s8	3,32	1,68	3,86	1,49	3,57	.000**	93
	s27	2,92	1,23	3,61	1,27	2,63	.010**	93
Kural	s24	2,75	1,32	3,47	1,42	2,52	.000**	93
	s25	2,53	1,39	3,17	1,71	1,99	.000**	93
	s14	3,83	1,45	4,36	1,01	2,08	.000**	93
Birlikte Yaşam	s1	4,19	,91	4,50	1,02	2,09	.000**	93
	s28	4,31	1,07	4,72	0,56	2,47	.000**	93
	s29	3,25	1,46	4,33	1,01	4,22	.000**	93
İnsan Olmak	s3	4,15	1,15	4,72	,61	3,12	.000**	93
	s11	4,31	,89	4,67	,63	2,30	.000**	93
	s6	2,86	1,56	3,06	1,62	2,53	.000**	93
Hak, Özgürlük ve Sorumluluk	s7	3,14	1,53	3,75	1,53	1,95	.000**	93
	s9	2,67	1,41	2,97	1,48	3,27	.000**	93
	s16	4,19	1,22	4,83	,37	3,77	.000**	93
Adalet	s21	3,88	1,25	4,56	,73	3,29	.000**	93
	s15	3,98	1,21	4,56	,73	2,86	.000**	93
	s17	3,59	1,59	4,06	1,45	1,16	.000**	93
Eşitlik	s26	4,25	1,07	4,83	,73	3,10	.000**	93
	s4	4,49	,79	4,58	,87	2,59	.000**	93
	s10	3,60	1,68	4,19	1,41	3,68	.000**	93

İlkokulda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçeğin alt-üst gruplarına dyanan geçerlilik analizi tabloda gösterilmiştir. Bu sonuçlara göre ölçekte yer alan maddeler madde analizi sonucuna uygundur.

Verilerin Analizi

Veriler, araştırmacı geliştirilen “İlkokulda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçek” ile toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde, SPSS 18.0 paket programı kullanılmıştır. Öncelikle ölçeğin alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler hesaplanmış, ardından da araştırmada ele alınan değişkenlerin ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar üzerinde anlamlı farklılıklar oluşturup oluşturmadığının incelenmesinde bağımsız örneklem, t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), Kruskal-Wallis ve

Man Whitney U testleri kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda ortaya çıkan farklılığın anlamlı olduğu durumlarda, farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla çoklu karşılaştırma (post-hoc) testlerinden Tukey testi yapılmıştır (Büyüköztürk 2003). Varyansların homojenliği ise Levene testi ile test edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen aritmetik ortalamalar; “1,00-1,79” kesinlikle katılmıyorum, “1,80-2,59” katılmıyorum, “2,60-3,39” orta derecede katılıyorum, “3,40-4,19” katılıyorum, “4,20-5,00” kesinlikle katılıyorum aralıkları dikkate alınarak yorumlanmıştır. Ayrıca katılımcıların 5’li likert tipindeki ölçme aracında olumlu soru maddelerine verdikleri cevaplardan aldıkları puanlar 5’ten 1’e; olumsuz soru maddelerinde ise 1’den 5’e doğru puanlanarak atanmıştır. İlkokulda demokratik farkındalığın tespiti yönelik belirlenen faktörlerin her bir alt boyutuyla ilgili hesaplanan toplam puanlar, üçlü kategoride –Yüksek, Orta, Düşük Farkındalık Düzeyi- olarak değerlendirilmiştir. Aldıkları Toplam Puanlar ”3-6” Düşük Farkındalık Düzeyi , ”6.1-11.9” Orta Farkındalık Düzeyi ve “12-15” Yüksek Farkındalık Düzeyi aralıkları dikkate alarak yorumlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde ilk olarak katılımcıların insan hakları ve demokrasi farkındalık düzeyleri tanımlandıktan sonra her değişkenin farkındalık düzeyleri üzerindeki etkisiyle ilgili bulgular sıralanmıştır.

3.1. Katılımcıların İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıklarıyla İlgili Bulgular

Örnekleme alınan 4. sınıf öğrencilerinin sahip olduğu insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının faktörler bazında frekans ve yüzde dağılımı Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Katılımcıların Faktör Bazında İnsan Hakları ve Demokrasi Konusunda Farkındalık Düzeyleri Dağılımı

Faktörler	Yüksek F.D. (3-6 Puan)		Orta F.D (6.1-11.9 Puan)		Düşük F.D (12-15 Puan)	
	F	%	f	%	f	%
Uzlaş	487	75,0	126	19,4	36	5,5
Hak, Özgürlük ve Sorumluluk	235	36,2	350	53,9	64	9,9
Kural	401	61,8	188	29,0	60	9,2
Birlikte Yaşam	440	67,8	155	23,9	54	8,3
Adalet	443	68,6	82	12,7	121	18,7
Eşitlik	391	60,2	218	33,6	40	6,2
İnsan Olmak	422	65,4	75	11,6	148	22,9

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerin “uzlaş” ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; katılımcıların %75,0’inin yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğu, %19,4’ünün orta düzey farkındalığa sahip olduğu ve %5,5’inin de düşük farkındalık düzeylerine sahip olduğu görülmektedir. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin “hak, özgürlük ve sorumluluk” ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; katılımcıların %36,2’sinin yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğu, %53,9’ünün orta düzey farkındalığa sahip olduğu ve %9,9’unun da düşük farkındalık düzeylerine sahip olduğu görülmektedir. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin “kural” ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; katılımcıların %61,8’inin yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğu, %29,0’unun orta düzey farkındalığa sahip olduğu ve %9,2’sinin de düşük farkındalık düzeylerine sahip olduğu görülmektedir. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin “birlikte yaşam” ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; katılımcıların %67,8’inin yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğu, %23,9’unun orta düzey farkındalığa sahip olduğu ve %8,3’ünün de düşük farkındalık düzeylerine sahip olduğu görülmektedir. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin “adalet” ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; katılımcıların %68,9’sinin yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğu, %12,7’sinin orta düzey farkındalığa sahip olduğu ve %18,7’sinin de düşük farkındalık düzeylerine sahip olduğu görülmektedir. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin “eşitlik” ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; katılımcıların %60,2’sinin yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğu, %33,6’sının orta düzey farkındalığa sahip olduğu ve %6,2’sinin de düşük farkındalık düzeylerine sahip olduğu görülmektedir. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin “insan olmak” ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; katılımcıların %65,4’ünün yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğu, %11,6’sının orta düzey farkındalığa sahip olduğu ve %22,9’unun da düşük farkındalık düzeylerine sahip olduğu görülmektedir.

3.2. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları Üzerindeki Etkisiyle İlgili Bulgular

4. sınıf öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzey farklılıklarının insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıkları üzerindeki etkisi bu bölümde alt başlıklar halinde sunulmuştur.

3.2.1. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Uzlaşma Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların sosyo-ekonomik düzeylerinin uzlaşma boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisine Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Uzlaşma Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

SED	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Düşük	3	8.1	12	32.4	22	59.5
Orta	18	4.6	76	19.2	301	76.2
Yüksek	15	6.9	38	17.5	164	75.6

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin uzlaşma ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; düşük sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %8,1'i düşük farkındalık düzeyine, %32,4'ü orta farkındalık düzeyine ve %59,5'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %4,6'sı düşük farkındalık düzeyine, %19,2'si orta farkındalık düzeyine ve %76,2 ise yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Yüksek sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %6,9'u düşük farkındalık düzeyine, %17,5'i orta farkındalık düzeyine ve %75,6'sı ise yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.2.2. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların sosyo-ekonomik düzeylerinin hak, özgürlük ve sorumluluk boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisine Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutuyla İlgili Farkındalıkların Dağılımı

SED	Düşük F. D.		Orta F. D.		Yüksek F.D.	
	f	%	F	%	f	%
Düşük	4	10,8	16	43,2	17	45,9
Orta	33	8,4	206	52,2	156	39,5
Yüksek	27	12,4	128	59,0	62	28,6

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin hak, özgürlük ve sorumluluk ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; düşük sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %10,8’i düşük farkındalık düzeyine, %43,2’si orta farkındalık düzeyine ve %45,9’u yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Orta sosyo- ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %8,4’ü düşük farkındalık düzeyine, %52,2’si orta farkındalık düzeyine ve %39,5’i ise yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Yüksek sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %12,4’ü düşük farkındalık düzeyine, %59,0’u orta farkındalık düzeyine ve %28,6’sı ise yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.2.3. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların sosyo-ekonomik düzeylerinin kural boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisine Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12

Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

SED	Düşük F. D.		Orta F. D.		Yüksek F. D.	
	f	%	F	%	f	%
Düşük	5	13,5	9	24,3	23	62,2
Orta	33	8,4	107	27,1	255	64,6
Yüksek	22	10,1	72	33,2	123	56,7

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin kural ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; düşük sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %13,5'i düşük farkındalık düzeyine, %24,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %62,2'si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %8,4'ü düşük farkındalık düzeyine, %27,1'i orta farkındalık düzeyine ve %64,6'sı ise yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Yüksek sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %10,1'i düşük farkındalık düzeyine, %33,2'si orta farkındalık düzeyine ve %56,7'si ise yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.2.4. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Birlikte Yaşam Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların sosyo-ekonomik düzeylerinin birlikte yaşam boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisine Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13

Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Birlikte Yaşam Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

SED	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Düşük	3	8,1	8	21,6	26	70,3
Orta	28	7,1	86	21,8	281	71,1

Tablo 13 (Devam)

Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Birlikte Yaşam Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Yüksek	23	10,6	61	28,1	133	61,3
--------	----	------	----	------	-----	------

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin birlikte yaşam ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; düşük sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %8,1'i düşük farkındalık düzeyine, %21,6'sı orta farkındalık düzeyine ve %70,3'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %7,1'i düşük farkındalık düzeyine, %21,8'i orta farkındalık düzeyine ve %71,1'i ise yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Yüksek sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %10,6'sı düşük farkındalık düzeyine, %28,1'i orta farkındalık düzeyine ve %61,3'ü ise yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.2.5. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Adalet Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların sosyo-ekonomik düzeylerinin adalet boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisine Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14

Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Adalet Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

SED	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	F	%	f	%
Düşük	4	10,8	4	10,8	29	78,4
Orta	71	18,1	50	12,8	271	69,1
Yüksek	46	21,2	28	12,9	143	65,9

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin adalet ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; düşük sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %10,8'i düşük farkındalık düzeyine, %10,8'i orta farkındalık düzeyine ve %78,4'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %18,1'i düşük farkındalık düzeyine, %12,8'i orta

farkındalık düzeyine ve %69,1'i ise yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Yüksek sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %21,2'i düşük farkındalık düzeyine, %12,9'u orta farkındalık düzeyine ve %65,9'u ise yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.2.6. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Eşitlik Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların sosyo-ekonomik düzeylerinin eşitlik boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisine Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15

Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Eşitlik Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

SED	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F. D.	
	f	%	f	%	f	%
Düşük	2	5,4	14	37,8	21	56,8
Orta	25	6,3	125	31,6	245	62,0
Yüksek	13	6,0	79	36,4	125	57,6

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin eşitlik ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; düşük sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %5,4'ü düşük farkındalık düzeyine, %37,8'i orta farkındalık düzeyine ve %56,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %6,3'ü düşük farkındalık düzeyine, %31,6'sı orta farkındalık düzeyine ve %62,0'si ise yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Yüksek sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %6,0'sı düşük farkındalık düzeyine, %36,4'ü orta farkındalık düzeyine ve %57,6'sı ise yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.2.7. 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin İnsan Olmak Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların sosyo-ekonomik düzeylerinin insan olmak boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisine Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16

Katılımcıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin İnsan Olmak Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

SED	Düşük F. D.		Orta F. D.		Yüksek F. D.	
	f	%	F	%	f	%
Düşük	13	35,1	2	5,4	22	59,5
Orta	89	22,6	50	12,7	255	64,7
Yüksek	46	21,5	23	10,7	145	67,8

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin insan olmak ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; düşük sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %35,1’i düşük farkındalık düzeyine, %5,4’ü orta farkındalık düzeyine ve %59,5’i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %22,6’sı düşük farkındalık düzeyine, %12,7’si orta farkındalık düzeyine ve %64,7’si ise yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Yüksek sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların %21,5’i düşük farkındalık düzeyine, %10,7’si orta farkındalık düzeyine ve %67,8’i ise yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.3. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları Üzerindeki Etkisiyle İlgili Bulgular

4. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıkları üzerindeki etkisi bu bölümde alt başlıklar halinde sunulmuştur.

3.3.1. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin Uzlaşma Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların cinsiyetlerinin uzlaşma boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17

Katılımcıların Cinsiyetlerinin Uzlaşma Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Cinsiyet	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Kız	14	4,4	50	15,9	251	79,7
Erkek	22	6,6	76	22,8	236	70,7

Bu sonuçlara göre, ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin uzlaşma ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; cinsiyeti kız olan katılımcıların %4,4’ü düşük farkındalık düzeyine, %15,9’u orta farkındalık düzeyine ve %79,7’si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Erkek katılımcıların %6,6’sı düşük farkındalık düzeyine, %22,8’i orta farkındalık düzeyine ve %70,7’si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.3.2. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların cinsiyetlerinin hak, özgürlük ve sorumluluk boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18

Katılımcıların Cinsiyetlerinin Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Cinsiyet	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Kız	25	7,9	173	54,9	117	37,1
Erkek	39	11,7	177	53,0	118	35,3

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin hak, özgürlük ve sorumluluk ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; cinsiyeti kız olan katılımcıların %7,9'u düşük farkındalık düzeyine, %54,9'u orta farkındalık düzeyine ve %37,1'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Erkek katılımcıların %11,7'si düşük farkındalık düzeyine, %53,0'ü orta farkındalık düzeyine ve %35,3'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.3.3. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların cinsiyetlerinin kural boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19

Katılımcıların Cinsiyetlerinin Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Cinsiyet	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Kız	27	8,6	83	26,3	205	65,1
Erkek	33	9,9	105	31,4	196	58,7

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin kural ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; cinsiyeti kız olan katılımcıların %8,6'sı düşük farkındalık düzeyine, %26,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %65,1'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Erkek katılımcıların %9,9'u düşük farkındalık düzeyine, %31,4'ü orta farkındalık düzeyine ve %58,7'si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.3.4. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin Birlikte Yaşam Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların cinsiyetlerinin birlikte yaşam boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20

Katılımcıların Cinsiyetlerinin Birlikte Yaşam Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Cinsiyet	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Kız	24	7,6	61	19,4	230	73,0
Erkek	30	9,0	94	28,1	210	62,9

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin birlikte yaşam ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; cinsiyeti kız olan katılımcıların %7,6'sı düşük farkındalık düzeyine, %19,4'ü orta farkındalık düzeyine ve %73,0'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Erkek katılımcıların %9,0'u düşük farkındalık düzeyine, %28,1'i orta farkındalık düzeyine ve %62,9'u yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.3.5. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin Adalet Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların cinsiyetlerinin adalet boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21

Katılımcıların Cinsiyetlerinin Adalet Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Cinsiyet	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	F	%	f	%	f	%
Kız	62	19,7	36	11,5	216	68,8
Erkek	59	17,8	46	13,9	227	68,4

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin adalet ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; cinsiyeti kız olan katılımcıların %19,7'si düşük farkındalık düzeyine, %11,5'i orta farkındalık düzeyine ve %68,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Erkek katılımcıların %17,8'i düşük farkındalık düzeyine, %13,9'u orta farkındalık düzeyine ve %68,4'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.3.6. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin Eşitlik Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların cinsiyetlerinin eşitlik boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22

Katılımcıların Cinsiyetlerinin Eşitlik Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Cinsiyet	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Kız	11	3,5	98	31,1	206	65,4
Erkek	29	8,7	120	35,9	185	55,4

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin eşitlik ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; cinsiyeti kız olan katılımcıların %3,5’i düşük farkındalık düzeyine, %31,1’i orta farkındalık düzeyine ve %65,4 ’ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Erkek katılımcıların %8,7’si düşük farkındalık düzeyine, %35,9’u orta farkındalık düzeyine ve %55,4’ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.3.7. 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerinin İnsan Olmak Boyutuyla İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların cinsiyetlerinin insan olmak boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23

Katılımcıların Cinsiyetlerinin İnsan Olmak Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Cinsiyet	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Kız	75	23,9	26	8,3	213	67,8
Erkek	73	22,1	49	14,8	209	63,1

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin insan olmak ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; cinsiyeti kız olan katılımcıların %23,9'u düşük farkındalık düzeyine, %8,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %67,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Erkek katılımcıların %22,1'i düşük farkındalık düzeyine, %14,8'i orta farkındalık düzeyine ve %63,1'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.4.1. 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Uzlaşma Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların eğitim gördükleri yerleşim yerinin uzlaşma boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24

Katılımcıların Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Uzlaşma Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Yerleşim yeri	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Köy	11	3,8	44	15,1	236	81,1
İlçe	25	7,0	82	22,9	251	70,1

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin uzlaşma ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; köyde yaşayan katılımcıların %3,8'i düşük farkındalık düzeyine, %15,1'i orta farkındalık düzeyine ve %81,1'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. İlçede yaşayan katılımcıların %7,0'ı düşük farkındalık düzeyine, %22,9'u orta farkındalık düzeyine ve %70,1'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.4.2. 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Hak Özgürlük ve Sorumluluk Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların eğitim gördükleri yerleşim yerinin hak özgürlük ve sorumluluk boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25

Katılımcıların Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Hak Özgürlük ve Sorumluluk Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Yerleşim yeri	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Köy	23	7,0	152	52,2	116	39,9
İlçe	41	11,5	198	55,3	119	33,2

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin hak özgürlük ve sorumluluk ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; köyde yaşayan katılımcıların %7,0'si düşük farkındalık düzeyine, %52,2'si orta farkındalık düzeyine ve %39,9'u yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. İlçede yaşayan katılımcıların %11,5'i düşük farkındalık düzeyine, %55,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %33,2'si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.4.3. 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Kural Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların eğitim gördükleri yerleşim yerinin kural boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26

Katılımcıların Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Yerleşim yeri	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Köy	22	7,6	78	26,8	198	65,6
İlçe	38	10,6	110	30,7	210	58,7

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin kural ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; köyde yaşayan katılımcıların %7,6'sı düşük farkındalık düzeyine, %26,8'i orta farkındalık düzeyine ve %65,6'sı yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. İlçede yaşayan katılımcıların %10,6'sı düşük farkındalık

düzeyine, %30,7'si orta farkındalık düzeyine ve %58,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.4.4. 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Birlikte Yaşam Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların eğitim gördükleri yerleşim yerinin birlikte yaşam boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27

Katılımcıların Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Birlikte Yaşam Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Yerleşim yeri	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Köy	19	6,5	58	19,9	214	73,5
İlçe	35	9,8	97	27,1	226	63,1

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin birlikte yaşam ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; köyde yaşayan katılımcıların %6,5'i düşük farkındalık düzeyine, %19,9'u orta farkındalık düzeyine ve %73,5 'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. İlçede yaşayan katılımcıların %9,8'i düşük farkındalık düzeyine, %27,1'i orta farkındalık düzeyine ve %63,1'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.4.5. 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Adalet Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların eğitim gördükleri yerleşim yerinin adalet boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28

Katılımcıların Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Adalet Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Yerleşim yeri	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Köy	42	14,5	31	10,7	217	74,8
İlçe	79	22,2	51	14,3	226	63,5

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin adalet ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; köyde yaşayan katılımcıların %14,5'i düşük farkındalık düzeyine, %10,7'si orta farkındalık düzeyine ve %74,8 'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. İlçede yaşayan katılımcıların %22,2'si düşük farkındalık düzeyine, %14,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %63,5'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.4.6. 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Eşitlik Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların eğitim gördükleri yerleşim yerinin eşitlik boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29

Katılımcıların Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Yerleşim yeri	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	F	%	F	%	f	%
Köy	16	5,5	84	28,9	191	65,6
İlçe	24	6,7	134	37,4	200	55,9

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin eşitlik ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; köyde yaşayan katılımcıların %5,5'i düşük farkındalık düzeyine, %28,9'u orta farkındalık düzeyine ve %65,6'sı yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. İlçede yaşayan katılımcıların %6,7'si düşük

farkındalık düzeyine, %37,4'ü orta farkındalık düzeyine ve %55,9'u yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.4.7. 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin İnsan Olmak Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların eğitim gördükleri yerleşim yerinin insan olmak boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30

Katılımcıların Eğitim Gördükleri Yerleşim Yerinin İnsan Olmak Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Yerleşim yeri	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D	
	f	%	f	%	f	%
Köy	62	21,3	26	8,9	203	69,8
İlçe	86	24,3	49	13,8	219	61,9

Bu sonuçlara göre, ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin insan olmak ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; köyde yaşayan katılımcıların %21,3'ü düşük farkındalık düzeyine, %8,9'u orta farkındalık düzeyine ve %69,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. İlçede yaşayan katılımcıların %24,3'ü düşük farkındalık düzeyine, %13,8'i orta farkındalık düzeyine ve %61,9'u yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.5.1. 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarının Uzlaş Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların anne eğitim durumlarının uzlaş boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 31

Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarının Uzlaşı Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Anne Eğitim Durumu	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	F	%	f	%
Okuma-yazma bilmiyor	9	5,4	39	23,5	118	71,1
İlkokul mezunu	13	3,9	57	17,2	261	78,9
Ortaokul m.	8	7,6	23	21,9	74	70,5
Lise mezunu	4	12,9	6	19,4	21	67,7
Üniversite m.	2	12,5	1	6,3	13	81,3

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin anne eğitim durumunun uzlaşısı ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; annesi okuma-yazma bilmeyen katılımcıların %5,4'ü düşük farkındalık düzeyine, %23,5'i orta farkındalık düzeyine ve %71,1'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi ilkokul mezunu olan katılımcıların %3,9'u düşük farkındalık düzeyine, %17,2'si orta farkındalık düzeyine ve %78,9'u yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi ortaokul mezunu olan katılımcıların %7,6'sı düşük farkındalık düzeyine, %21,9'u orta farkındalık düzeyine ve %70,5'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi lise mezunu olan katılımcıların %12,9'u düşük farkındalık düzeyine, %19,4'ü orta farkındalık düzeyine ve %67,7'si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi üniversite mezunu olan katılımcıların %12,5'i düşük farkındalık düzeyine, %6,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %81,3'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.5.2. 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarının Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların anne eğitim durumlarının hak, özgürlük ve sorumluluk boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 32

Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarının Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Anne Eğitim Durumu	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Okuma-yazma bilmiyor	15	9,0	89	53,6	62	37,3
İlkokul mezunu	33	10,0	168	50,8	130	55,3
Ortaokul mezunu	12	11,4	69	65,7	24	22,9
Lise mezunu	3	9,7	17	54,8	11	35,5
Üniversite mezunu	1	6,3	7	43,8	8	50,0

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin anne eğitim durumunun hak, özgürlük ve sorumluluk ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; annesi okuma-yazma bilmeyen katılımcıların %9,0'u düşük farkındalık düzeyine, %53,6'sı orta farkındalık düzeyine ve %37,3'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi ilkokul mezunu olan katılımcıların %10,0'u düşük farkındalık düzeyine, %50,8'i orta farkındalık düzeyine ve %39,3'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi ortaokul mezunu olan katılımcıların %11,4'ü düşük farkındalık düzeyine, %65,7'si orta farkındalık düzeyine ve %22,9'u yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi lise mezunu olan katılımcıların %9,7'si düşük farkındalık düzeyine, %54,8'i orta farkındalık düzeyine ve %35,5'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi üniversite mezunu olan katılımcıların %6,3'ü düşük farkındalık düzeyine, %43,8'i orta farkındalık düzeyine ve %50,0'si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.5.3. 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarının Kural Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların anne eğitim durumlarının kural boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 33'te verilmiştir.

Tablo 33

Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarının Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Anne Eğitim durumu	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	F	%
Okuma-yazma bilmiyor	19	11,4	56	33,7	91	54,8
İlkokul mezunu	23	6,9	86	26,0	222	67,1
Ortaokul mezunu	12	11,4	35	33,3	58	55,2
Lise mezunu	3	9,7	8	25,8	20	64,5
Üniversite mezunu	3	18,8	3	18,8	10	62,5

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin anne eğitim durumunun kural ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; annesi okuma-yazma bilmeyen katılımcıların %11,4'ü düşük farkındalık düzeyine, %33,7'si orta farkındalık düzeyine ve %54,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi ilkokul mezunu olan katılımcıların %6,9'u düşük farkındalık düzeyine, %26,0'sı orta farkındalık düzeyine ve %67,1'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi ortaokul mezunu olan katılımcıların %11,4'ü düşük farkındalık düzeyine, %33,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %55,2'si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi lise mezunu olan katılımcıların %9,7'si düşük farkındalık düzeyine, %25,8'i orta farkındalık düzeyine ve %64,5'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi üniversite mezunu olan katılımcıların %18,8'i düşük farkındalık düzeyine, %18,8'i orta farkındalık düzeyine ve %62,5'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.5.4. 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarının Birlikte Yaşam Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların anne eğitim durumlarının birlikte yaşam boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 34'te verilmiştir.

Tablo 34

Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarının Birlikte Yaşam Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Anne Eğitim Durumu	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Okuma-yazma bilmiyor	19	11,4	43	25,9	104	62,7
İlkokul mezunu	20	6,0	78	23,6	233	70,4
Ortaokul mezunu	10	9,5	30	28,6	65	61,9
Lise mezunu	3	9,7	4	12,9	24	77,4
Üniversite mezunu	2	12,5	-	-	14	87,5

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin anne eğitim durumunun birlikte yaşam ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; annesi okuma-yazma bilmeyen katılımcıların %11,4'ü düşük farkındalık düzeyine, %25,9'u orta farkındalık düzeyine ve %62,7'si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi ilkokul mezunu olan katılımcıların %6,0'sı düşük farkındalık düzeyine, %23,6'sı orta farkındalık düzeyine ve %70,4'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi ortaokul mezunu olan katılımcıların %9,5'i düşük farkındalık düzeyine, %28,6'sı orta farkındalık düzeyine ve %61,9'u yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi lise mezunu olan katılımcıların %9,7'si düşük farkındalık düzeyine, %12,9'u orta farkındalık düzeyine ve %77,4'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi üniversite mezunu olan katılımcıların %12,5'i düşük farkındalık düzeyine ve %87,5'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.5.5. 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarının Adalet Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların anne eğitim durumlarının adalet boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 35'te verilmiştir.

Tablo 35

Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarının Adalet Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Anne Eğitim Durumu	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Okuma-yazma bilmiyor	23	13,9	18	10,8	125	75,3
İlkokul mezunu	56	17,1	45	13,7	227	69,2
Ortaokul mezunu	30	28,6	14	13,3	61	58,1
Lise mezunu	8	25,8	4	12,9	19	61,3
Üniversite mezunu	4	25,0	1	6,3	11	68,8

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin anne eğitim durumunun adalet ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; annesi okuma-yazma bilmeyen katılımcıların %13,9 'u düşük farkındalık düzeyine, %10,8'i orta farkındalık düzeyine ve %75,3 'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi ilkokul mezunu olan katılımcıların %17,1'i düşük farkındalık düzeyine, %13,7'si orta farkındalık düzeyine ve %69,2'si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi ortaokul mezunu olan katılımcıların %28,6'sı düşük farkındalık düzeyine, %13,ü orta farkındalık düzeyine ve %58,1'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi lise mezunu olan katılımcıların %25,8'i düşük farkındalık düzeyine, %12,9'u orta farkındalık düzeyine ve %6,3'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi üniversite mezunu olan katılımcıların %25,0'i düşük farkındalık düzeyine, %6,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %68,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.5.6. 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarının Eşitlik Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların anne eğitim durumlarının eşitlik boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36

Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarının Eşitlik Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Anne Eğitim Durumu	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Okuma-yazma bilmiyor	10	6,0	62	37,3	94	56,6
İlkokul mezunu	14	4,2	104	31,4	213	64,4
Ortaokul mezunu	9	8,6	37	35,2	59	56,2
Lise mezunu	5	16,1	10	32,3	16	51,6
Üniversite mezunu	2	12,5	5	31,3	9	56,3

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin anne eğitim durumunun eşitlik ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; annesi okuma-yazma bilmeyen katılımcıların %6,0'sı düşük farkındalık düzeyine, %37,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %56,6'sı yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi ilkokul mezunu olan katılımcıların %4,2'si düşük farkındalık düzeyine, %31,4'ü orta farkındalık düzeyine ve %64,4'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi ortaokul mezunu olan katılımcıların %8,6'sı düşük farkındalık düzeyine, %35,2'si orta farkındalık düzeyine ve %56,2'si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi lise mezunu olan katılımcıların %16,1'i düşük farkındalık düzeyine, %32,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %51,6'sı yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi üniversite mezunu olan katılımcıların %12,5'i düşük farkındalık düzeyine, %31,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %56,3'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.5.7. 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarının İnsan Olmak Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların anne eğitim durumlarının insan olmak boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 37

Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarının İnsan Olmak Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Anne Eğitim Durumu	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D	
	f	%	f	%	f	%
Okuma-yazma bilmiyor	38	23,0	25	15,2	102	61,8
İlkokul mezunu	70	21,2	32	9,7	228	69,1
Ortaokul mezunu	25	24,3	13	12,6	65	63,1
Lise mezunu	10	32,3	4	12,9	17	54,8
Üniversite mezunu	5	31,3	1	6,3	10	62,5

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin anne eğitim durumunun insan olmak ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; annesi okuma-yazma bilmeyen katılımcıların %23,0'ü düşük farkındalık düzeyine, %15,2'si orta farkındalık düzeyine ve %61,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi ilkokul mezunu olan katılımcıların %21,2'si düşük farkındalık düzeyine, %9,7'si orta farkındalık düzeyine ve %69,1'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi ortaokul mezunu olan katılımcıların %24,3'ü düşük farkındalık düzeyine, %12,6'sı orta farkındalık düzeyine ve %63,1'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi lise mezunu olan katılımcıların %32,3'ü düşük farkındalık düzeyine, %12,9'u orta farkındalık düzeyine ve %54,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Annesi üniversite mezunu olan katılımcıların %31,3'ü düşük farkındalık düzeyine, %6,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %62,5'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.6.1. 4. Sınıf Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarının Uzlaşım Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların baba eğitim durumlarının uzlaşım boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 38'de verilmiştir.

Tablo 38

Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarının Uzlaşı Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Baba Eğitim Durumu	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D	
	f	%	f	%	f	%
Okuma-yazma bilmiyor	4	9,1	13	29,5	27	61,4
İlkokul mezunu	14	5,4	50	19,3	195	75,3
Ortaokul mezunu	9	4,8	36	19,3	142	75,9
Lise mezunu	4	3,8	19	15,2	81	77,9
Üniversite mezunu	5	9,6	7	13,5	40	76,9

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin baba eğitim durumunun uzlaşı ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; babası okuma-yazma bilmeyen katılımcıların %9,1'i düşük farkındalık düzeyine, %29,5'i orta farkındalık düzeyine ve %61,4 'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası ilkokul mezunu olan katılımcıların %5,4 'ü düşük farkındalık düzeyine, %19,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %75,3'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası ortaokul mezunu olan katılımcıların %4,8'i düşük farkındalık düzeyine, %19,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %75,9'u yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası lise mezunu olan katılımcıların %3,8'i düşük farkındalık düzeyine, %18,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %77,9'u yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası üniversite mezunu olan katılımcıların %9,6'sı düşük farkındalık düzeyine, %13,5'i orta farkındalık düzeyine ve %76,9'u yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.6.2. 4. Sınıf Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarının Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların baba eğitim durumlarının hak, özgürlük ve sorumluluk boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 39'da verilmiştir.

Tablo 39

Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarının Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Baba Eğitim Durumu	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Okuma-yazma bilmiyor	6	13,6	26	59,1	12	27,3
İlkokul mezunu	25	9,7	118	45,6	116	44,8
Ortaokul mezunu	19	10,2	106	56,7	62	33,2
Lise mezunu	6	5,8	68	65,4	30	28,8
Üniversite mezunu	8	15,4	29	55,8	15	25,8

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin baba eğitim durumunun hak, özgürlük ve sorumluluk ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; babası okuma-yazma bilmeyen katılımcıların %13,6'sı düşük farkındalık düzeyine, %59,1'i orta farkındalık düzeyine ve %27,3'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası ilkokul mezunu olan katılımcıların %9,7'si düşük farkındalık düzeyine, %45,6'sı orta farkındalık düzeyine ve %44,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası ortaokul mezunu olan katılımcıların %10,2'si düşük farkındalık düzeyine, %56,7'si orta farkındalık düzeyine ve %33,2'si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası lise mezunu olan katılımcıların %5,8'i düşük farkındalık düzeyine, %65,4'ü orta farkındalık düzeyine ve %28,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası üniversite mezunu olan katılımcıların %15,4'ü düşük farkındalık düzeyine, %55,8'i orta farkındalık düzeyine ve %28,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.6.3. 4. Sınıf Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarının Kural Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların baba eğitim durumlarının kural boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 40'ta verilmiştir.

Tablo 40

Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarının Kural Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Baba Eğitim Durumu	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Okuma-yazma bilmiyor	10	22,7	14	31,8	20	45,5
İlkokul mezunu	22	8,5	71	27,4	166	64,1
Ortaokul mezunu	16	8,6	61	32,6	110	58,8
Lise mezunu	8	7,7	27	26,0	69	66,3
Üniversite mezunu	4	7,7	13	25,0	35	67,3

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin baba eğitim durumunun kural ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; babası okuma-yazma bilmeyen katılımcıların %22,7'si düşük farkındalık düzeyine, %31,8'i orta farkındalık düzeyine ve %45,5'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası ilkokul mezunu olan katılımcıların %8,9'i düşük farkındalık düzeyine, %27,4'ü orta farkındalık düzeyine ve %64,1'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası ortaokul mezunu olan katılımcıların %8,6'sı düşük farkındalık düzeyine, %32,6'sı orta farkındalık düzeyine ve %58,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası lise mezunu olan katılımcıların %7,7'si düşük farkındalık düzeyine, %26,0'sı orta farkındalık düzeyine ve %66,3'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası üniversite mezunu olan katılımcıların %7,7'si düşük farkındalık düzeyine, %25,0'i orta farkındalık düzeyine ve %67,3'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.6.4. 4. Sınıf Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarının Birlikte Yaşam Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların baba eğitim durumlarının birlikte yaşam boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41

Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarının Birlikte Yaşam Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Baba Eğitim Durumu	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Okuma-yazma bilmiyor	9	20,5	14	31,8	21	47,7
İlkokul mezunu	19	7,3	64	24,7	176	68,0
Ortaokul mezunu	15	8,0	43	23,0	129	69,0
Lise mezunu	7	6,7	25	24,0	72	69,2
Üniversite mezunu	4	7,7	8	15,4	40	76,9

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin baba eğitim durumunun birlikte yaşam ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; babası okuma-yazma bilmeyen katılımcıların %20,5'i düşük farkındalık düzeyine, %31,8'i orta farkındalık düzeyine ve %47,7'si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası ilkokul mezunu olan katılımcıların %7,3'ü düşük farkındalık düzeyine, %24,7'si orta farkındalık düzeyine ve %68,0'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası ortaokul mezunu olan katılımcıların %8,0'i düşük farkındalık düzeyine, %23,0'ü orta farkındalık düzeyine ve %69,0'u yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası lise mezunu olan katılımcıların %6,7'si düşük farkındalık düzeyine, %24,0'ü orta farkındalık düzeyine ve %69,2'si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası üniversite mezunu olan katılımcıların %7,7'si düşük farkındalık düzeyine, %15,4'ü orta farkındalık düzeyine ve %76,9'u yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.6.5. 4. Sınıf Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarının Adalet Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların baba eğitim durumlarının adalet boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 42'de verilmiştir.

Tablo 42

Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarının Adalet Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Baba Eğitim Durumu	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Okuma-yazma bilmiyor	15	34,1	4	9,1	25	56,8
İlkokul mezunu	34	13,2	33	12,8	191	74,0
Ortaokul mezunu	39	21,1	29	15,7	117	63,2
Lise mezunu	21	20,2	9	8,7	74	71,2
Üniversite mezunu	12	23,1	7	13,5	33	63,5

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin baba eğitim durumunun adalet ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; babası okuma-yazma bilmeyen katılımcıların %34,1'i düşük farkındalık düzeyine, %9,1'i orta farkındalık düzeyine ve %56,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası ilkokul mezunu olan katılımcıların 13,2'si düşük farkındalık düzeyine, %12,8'i orta farkındalık düzeyine ve %74,0'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası ortaokul mezunu olan katılımcıların %21,1'i düşük farkındalık düzeyine, %15,7'si orta farkındalık düzeyine ve %63,2'si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası lise mezunu olan katılımcıların %20,2'si düşük farkındalık düzeyine, %8,7'si orta farkındalık düzeyine ve %71,2'si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası üniversite mezunu olan katılımcıların % 23,1'i düşük farkındalık düzeyine, %13,5'i orta farkındalık düzeyine ve %63,5'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.6.6. 4. Sınıf Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarının Eşitlik Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların baba eğitim durumlarının eşitlik boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 43'te verilmiştir.

Tablo 43

Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarının Eşitlik Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Baba Eğitim Durumu	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Okuma-yazma bilmiyor	4	9,1	23	52,3	17	38,6
İlkokul mezunu	12	4,6	80	30,9	167	64,5
Ortaokul mezunu	9	4,8	70	37,4	108	57,8
Lise mezunu	7	6,7	32	30,8	65	62,5
Üniversite mezunu	8	15,4	13	25,0	31	59,6

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin baba eğitim durumunun eşitlik ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; babası okuma-yazma bilmeyen katılımcıların %9,1'i düşük farkındalık düzeyine, %52,3'ü orta farkındalık düzeyine ve %38,6'sı yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası ilkokul mezunu olan katılımcıların %4,6'sı düşük farkındalık düzeyine, %30,9'u orta farkındalık düzeyine ve %64,5'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası ortaokul mezunu olan katılımcıların %4,8'i düşük farkındalık düzeyine, %37,4'ü orta farkındalık düzeyine ve %57,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası lise mezunu olan katılımcıların %6,7'si düşük farkındalık düzeyine, %30,8'i orta farkındalık düzeyine ve %62,5'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası üniversite mezunu olan katılımcıların %15,4'ü düşük farkındalık düzeyine, %25,0'i orta farkındalık düzeyine ve %59,6'sı yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.6.7. 4. Sınıf Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarının İnsan Olmak Boyutu İle İlgili Farkındalıklarına Etkisine Yönelik Bulgular

Katılımcıların baba eğitim durumlarının insan olmak boyutuyla ilgili farkındalıklarına etkisi Tablo 44'te verilmiştir.

Tablo 44

Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarının İnsan Olmak Boyutuyla İlgili Farkındalıklarının Dağılımı

Baba Eğitim Durumu	Düşük F.D.		Orta F.D.		Yüksek F.D.	
	f	%	f	%	f	%
Okuma-yazma bilmiyor	10	22,7	9	20,5	25	56,8
İlkokul mezunu	64	24,8	29	11,2	165	64,0
Ortaokul mezunu	38	20,5	22	11,9	125	67,6
Lise mezunu	23	22,3	12	11,7	68	66,0
Üniversite mezunu	13	25,0	3	5,8	36	69,2

Bu sonuçlara göre, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin baba eğitim durumunun insan olmak ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; babası okuma-yazma bilmeyen katılımcıların %22,7'si düşük farkındalık düzeyine, %20,5'i orta farkındalık düzeyine ve %56,8'i yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası ilkokul mezunu olan katılımcıların %24,8'i düşük farkındalık düzeyine, %11,2'i orta farkındalık düzeyine ve %64,'ü yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası ortaokul mezunu olan katılımcıların %20,5'i düşük farkındalık düzeyine, %11,9'u orta farkındalık düzeyine ve %67,6'sı yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası lise mezunu olan katılımcıların %22,3'ü düşük farkındalık düzeyine, %11,7'si orta farkındalık düzeyine ve %66,0'sı yüksek farkındalık düzeyine sahiptir. Babası üniversite mezunu olan katılımcıların %25,0'i düşük farkındalık düzeyine, %5,8'i orta farkındalık düzeyine ve %69,2'si yüksek farkındalık düzeyine sahiptir.

3.7. Katılımcıların İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalık Düzeylerinin Demografik Değişkenlerle İlişkilerine Yönelik Bulgular

4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin demografik değişkenlerle ilişkileri bu bölümde alt başlıklar halinde sunulmuştur.

3.7.1. 4. Sınıf Öğrencilerinin İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıklarının Sosyo-ekonomik Düzey Değişkeni ile İlişisine Yönelik Bulgular

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, insan olmak faktörü açısından sosyo-ekonomik düzeylere göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 45’te verilmiştir.

Tablo 45

İnsan Olmak Faktörü İle Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

S.E.D	N	\bar{X}	ss		Kareler Toplamı	Sd	Karelerin Ortalamaları	F	p
Düşük (1)	37	3,37	1,70	Gruplar Arası	7,17	2	3,58	1,59	,20
Orta (2)	394	3,78	1,49						
Yüksek (3)	214	3,85	1,47	Grup İçi	1443,87	642	2,24		
				Toplam	1451,04	644			

Levene: 1,51

p=,19

**p<,01; *p<,05

Katılımcı öğrencilerin, Tablo 45’deki bulgulara göre, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “insan olmak” alt boyutuna ilişkin görüşleri arasında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre, anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmemiştir (F=1,594; p= ,204). Analiz sonuçlarına göre; düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ortalamaları (\bar{x} =3,37), orta sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ortalamaları (\bar{x} =3,78) ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ortalamaları (\bar{x} =3,85) olarak belirlenmiştir. Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “insan olmak” alt boyutuyla ilgili puanlarının sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, eşitlik faktörü açısından sosyo-ekonomik düzeylere göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 46’da verilmiştir.

Tablo 46

Eşitlik Faktörü İle Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

S.E.D	N	\bar{X}	Ss		Kareler Toplamı	sd	Karelerin Ortalamaları	F	P
Düşük (1)	37	3,91	,94	Gruplar Arası	1,06	2	0,53		
Orta (2)	394	3,99	,93						
Yüksek (3)	214	3,90	,96	Grup İçi	579,44	646	0,89		
				Toplam	580,51	648			
Levene: ,11		P=,97							

**p<,01; *p<,05

Katılımcı öğrencilerin, Tablo 46’daki bulgulara göre, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “ eşitlik ” alt boyutuna ilişkin görüşleri arasında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre, anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmemiştir (F=,595; p= ,552). Analiz sonuçlarına göre; düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ortalamaları (\bar{x} =3,91), orta sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ortalamaları (\bar{x} =3,99) ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ortalamaları (\bar{x} =3,90) olarak belirlenmiştir. Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “ eşitlik ” alt boyutuyla ilgili puanlarının sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, birlikte yaşam faktörü açısından sosyo-ekonomik düzeylere göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 47’de verilmiştir.

Tablo 47

Birlikte Yaşam Faktörü İle Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

S.E.D	N	\bar{X}_O	Ss		Kareler Toplamı	sd	Karelerin Ortalamaları	F	P
Düşük (1)	37	3,96	1,07	Gruplar Arası	5,38	2	2,69	2,46	,08
Orta (2)	394	4,14	1,00						
Yüksek (3)	214	3,96	1,11	Grup İçi	705,47	646	1,09		
				Toplam	710,85	648			
Levene:1,69		P=,15							

**p<,01; *p<,05

Katılımcı öğrencilerin, Tablo 47'deki bulgulara göre, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “birlikte yaşam ” alt boyutuna ilişkin görüşleri arasında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre, anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmemiştir (F=2,46; p=,08). Analiz sonuçlarına göre; düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ortalamaları (\bar{x} =3,96), orta sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ortalamaları (\bar{x} =4,14) ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ortalamaları (\bar{x} =3,96) olarak belirlenmiştir. Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “birlikte yaşam” alt boyutuyla ilgili puanlarının sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, kural faktörü açısından sosyo-ekonomik düzeylere göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 48'de verilmiştir.

Tablo 48

Kural Faktörü İle Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

S.E.D	N	\bar{X}	Ss		Kareler Toplamı	sd	Karelerin Ortalamaları	F	P
Düşük (1)	37	3,69	1,09	Gruplar Arası	4,23	2	2,11	1,84	,15
Orta (2)	394	3,95	1,05						
Yüksek (3)	214	3,81	1,10	Grup İçi	742,71	646	1,15		
				Toplam	746,94	648			
Levene:1,85		P=,11							

**p<,01; *p<,05

Katılımcı öğrencilerin, Tablo 48'deki bulgulara göre, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “kural” alt boyutuna ilişkin görüşleri arasında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre, anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmemiştir (F=1,84; p= ,15). Analiz sonuçlarına göre; düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ortalamaları (\bar{x} =3,69), orta sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ortalamaları (\bar{x} =3,95) ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ortalamaları (\bar{x} =3,81) olarak belirlenmiştir. Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “kural” alt boyutuyla ilgili puanlarının sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, hak, özgürlük ve sorumluluk faktörü açısından sosyo-ekonomik düzeylere göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 49'da verilmiştir.

Tablo 49

Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Faktörü İle Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

S.E.D	N	\bar{X}	Ss		Kareler Toplamı	sd	Karelerin Ortalamaları	F	P
Düşük (1)	37	3,60	,80	Gruplar Arası	8,67	2	4,33	6,28	,002**
Orta (2)	394	3,55	,82						
Yüksek (3)	214	3,31	,83	Grup İçi	445,89	646	,69		
				Toplam	454,57	648			
Levene:1,24		P=,26							

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, ortalamalar arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır (F= 6,284; p= ,002). Bu farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey Testi kullanılmış, farklılığın yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerle orta sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerden kaynaklandığı görülmektedir. Orta sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ortalamaları, yüksek düzeye sahip öğrencilerin ortalamalarından daha yüksektir. Ortalamalar arasındaki bu farklılık istatistiksel açıdan, p<0,05 düzeyinde anlamlılık göstermektedir. Buradan hareketle, orta sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin hak, özgürlük ve sorumluluk boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilere göre farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, uzlaşma faktörü açısından sosyo-ekonomik düzeylere göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 50'de verilmiştir.

Tablo 50

Uzlaşa Faktörü İle Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Faktör	S.E.D	N	\bar{X}	Sıra Ortalamaları	X^2	sd	P
Uzlaşa	Düşük (1)	37	3,98	256,92	6,80	2	,03*
	Orta (2)	395	4,26	335,85			
	Yüksek (3)	217	4,16	316,86			

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, ortalamalar arasında, $P<0,05$ düzeyinde anlamlı farklılıklar bulunduğu tespit edilmiştir ($p=,033$). Diğer bir ifadeyle “uzlaşa” faktörü ile ilgili farkındalık düzeyleri birbirinden farklılık göstermektedir. Bu farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla Mann Whitney U testi kullanılmış, farklılığın orta sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerle düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerden kaynaklandığı görülmektedir. Buradan hareketle, orta sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin uzlaşa boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilere göre farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, adalet faktörü açısından sosyo-ekonomik düzeylere göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 51’de verilmiştir.

Tablo 51

Adalet Faktörü İle Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Faktör	S.E.D	N	\bar{X}	Sıra Ortalamaları	X^2	sd	P
Adalet	Düşük(1)	37	4,00	333,30	,18	2	,91
	Orta (2)	392	3,83	321,60			
	Yüksek(3)	217	3,79	325,27			

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, ortalamalar arasında anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır (Sıra ort.₁=333,30, Sıra ort.₂ = 321,60, Sıra ort.₃=325,27, p=,913). Bu nedenle, yüksek, orta ve düşük sosyo-ekonomik düzeylerde yer alan katılımcıların “adalet” boyutu ile ilgili farkındalıkları benzer düzeydedir.

3.7.2. Katılımcıların İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkeni ile İlişisine Yönelik Bulgular

4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin cinsiyet değişkeni ile ilişkileri bu bölümde alt başlıklar halinde sunulmuştur.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, hak, özgürlük ve sorumluluk faktörü açısından cinsiyet değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-Testi sonuçları Tablo 52’de verilmiştir.

Tablo 52

Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Faktörü İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	T	Sd	P
Kız	315	3,50	,80	,97	64	,33
Erkek	334	3,44	,86			
Levene: 2,04		P=,15				

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, kız öğrencilerin ortalamaları $\bar{x}=3,50$; erkek öğrencilerin ortalamaları $\bar{x}=3,44$ olarak belirlenmiştir. Ortalamalar arasındaki bu fark, 0,5 düzeyinde anlamlı bulunmamaktadır (p= ,330). Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “hak, özgürlük ve sorumluluk” alt boyutuyla ilgili puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, insan olmak faktörü açısından cinsiyet değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı

farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-Testi sonuçları Tablo 53'te verilmiştir.

Tablo 53

İnsan Olmak Faktörü İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	T	Sd	P
Kız	314	3,81	1,519	,56	643	,57
Erkek	331	3,75	1,484			
Levene: ,09		p=,75				

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, kız öğrencilerin ortalamaları $\bar{x} = 3,81$; erkek öğrencilerin ortalamaları $\bar{x} = 3,75$ olarak belirlenmiştir. Ortalamalar arasındaki bu fark, 05 düzeyinde anlamlı bulunmamaktadır (p= ,576). Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “insan olmak” alt boyutuyla ilgili puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, kural faktörü açısından cinsiyet değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-Testi sonuçları Tablo 54'te verilmiştir.

Tablo 54

Kural Faktörü İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	T	Sd	P
Kız	315	3,96	1,04	1,59	647	,11
Erkek	334	3,83	1,09			
Levene: ,74		p= ,38				

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, kız öğrencilerin ortalamaları $\bar{x} = 3,96$; erkek öğrencilerin ortalamaları $\bar{x} = 3,83$ olarak belirlenmiştir. Ortalamalar arasındaki bu fark, 05 düzeyinde anlamlı bulunmamaktadır (p= ,112). Bu bulgulara göre,

öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “kural” alt boyutuyla ilgili puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, eşitlik faktörü açısından cinsiyet değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-Testi sonuçları Tablo 55’te verilmiştir.

Tablo 55

Eşitlik Faktörü İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	T	Sd	P
Kız	315	4,04	0,90	2,35	647	,01*
Erkek	334	3,87	0,97			
Levene: 1,90		p= ,16				

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, kız öğrencilerin ortalamalarının (\bar{x} =4,04); erkek öğrencilerin ortalamalarından (\bar{x} =3,87) daha yüksek olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki bu fark p< ,05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur (p= ,019). Buradan hareketle kız öğrencilerin “eşitlik” faktörüne yönelik farkındalık düzeyleri erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, birlikte yaşam faktörü açısından cinsiyet değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-Testi sonuçları Tablo 56’da verilmiştir.

Tablo 56

Birlikte Yaşam Faktörü İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	T	Sd	P
Kız	315	4,17	1,02	2,37	647	,01*
Erkek	334	3,98	1,05			
Levene: ,37		p=,54				

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, kız öğrencilerin ortalamalarının ($\bar{x} = 4,17$); erkek öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x} = 3,98$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki bu fark $p < ,05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($p = ,018$). Buradan hareketle kız öğrencilerin birlikte yaşam faktörüne yönelik farkındalık düzeyleri erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, adalet faktörü açısından cinsiyet değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-Testi sonuçları Tablo 57’de verilmiştir.

Tablo 57

Adalet Faktörü İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	T	Sd	P
Kız	314	3,82	1,36	,14	644	,88
Erkek	332	3,83	1,37			
Levene: ,00		p=,97				

** $p < ,01$; * $p < ,05$

Bu sonuçlara göre, kız öğrencilerin ortalamaları $\bar{x} = 3,82$; erkek öğrencilerin ortalamaları $\bar{x} = 3,83$ olarak belirlenmiştir. Ortalamalar arasındaki bu fark, 05 düzeyinde anlamlı bulunmamaktadır ($p = ,884$). Bu nedenle farklı cinsiyetlere sahip katılımcıların adalet faktörü açısından benzer düzeyde farkındalıklarının olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “adalet” alt boyutuyla ilgili puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, uzlaşma faktörü açısından cinsiyet değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 58’de verilmiştir.

Tablo 58

Uzlaşa Faktörü İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Faktör	Cinsiyet	N	\bar{X}	Sıra Ortalamaları	Sıra Toplamı	U	P
Uzlaşa	Kız	315	4,30	340,51	107261,50	47718,50	,03*
	Erkek	334	4,13	310,37	103663,50		

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, katılımcıların teste verdikleri cevapların ortalamaları arasında $p<,05$ düzeyinde anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p=,038$). Kız öğrencilerinin sıra ortalamaları (Sıra Ort=340,51) erkek öğrencilerinin sıra ortalamalarından (Sıra Ort=310,37) daha yüksek bulunmuştur. Bu nedenle uzlaşa boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin kız öğrencilerde erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

3.7.3. 4. Sınıf Öğrencilerinin İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıklarının Anne Eğitim Durumu Değişkeni ile İlişisine Yönelik Bulgular

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, hak, özgürlük ve sorumluluk faktörü açısından anne eğitim durumu değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 59’da verilmiştir.

Tablo 59

Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Anne Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss	Kareler Toplamı	Sd	Karelerin Ortalamaları	F	P	
Okuryazar değil	166	3,44	,80						
İlkokul mezunu	331	3,54	,86	Gruplar Arası	5,59	3	1,86	2,68	,04*
Ortaokul mezunu	105	3,28	,79						

Tablo 59 (Devam)

Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Lise ve üzeri	47	3,53	,80	Grup İçi	448,97	645	,69
				Toplam	454,57	648	

Levene: 1,21 P=,30

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, ortalamalar arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır (F= 2,680; p= ,046). Bu farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey Testi kullanılmış, farklılığın anne eğitim durumu ilkökul ve ortaokul mezunu olan öğrencilerden kaynaklandığı görülmektedir. Anne eğitim durumu incelendiğinde ilkökul mezunu anneye sahip öğrencilerin ortalamaları, ortaokul mezunu anneye sahip öğrencilerin ortalamalarından daha yüksektir. Ortalamalar arasındaki bu farklılık istatistiksel açıdan, p<0,05 düzeyinde anlamlılık göstermektedir. Buradan hareketle, ilkökul mezunu anneye sahip olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin hak, özgürlük ve sorumluluk boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin ortaokul mezunu anneye sahip olan öğrencilere göre farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, insan olmak faktörü açısından anne eğitim durumu değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 60'ta verilmiştir.

Tablo 60

İnsan Olmak Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Anne Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss		Kareler Toplamı	Sd	Karelerin Ortalamaları	F	P
Okuryazar değil	165	3,71	1,50	Gruplar Arası	9,33	3	3,11	1,38	,24

Tablo 60 (Devam)

İnsan Olmak Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

İlkokul mezunu	330	3,89	1,44					
Ortaokul mezunu	103	3,66	1,58	Grup İçi	1441,70	641	2,24	
Lise ve üzeri	47	3,53	1,62					
				Toplam	1451,04	644		
Levene:1,72				P=,14				

**p<,01; *p<,05

Katılımcı öğrencilerin, Tablo 60 'taki bulgulara göre, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “insan olmak” alt boyutuna ilişkin görüşleri arasında, anne eğitim durumu değişkenine göre, anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmemiştir (F=1,38; p= ,24). Analiz sonuçlarına göre; en düşük aritmetik ortalamanın (\bar{x} =3,53) ortalama ile anne eğitim durumu lise ve üzeri mezunu olan öğrencilerde, en yüksek ortalamanın ise (\bar{x} =3,89) anne eğitim durumu ilkokul mezunu olan öğrencilere ait olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “insan olmak” alt boyutuyla ilgili puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, kural faktörü açısından anne eğitim durumu değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 61 'de verilmiştir.

Tablo 61

Kural Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Anne Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss		Kareler Toplamı	Sd	Karelerin Ortalamaları	F	P
Okuryazar değil	166	3,70	1,10	Gruplar Arası	13,81	3	4,60	4,05	,00**

Tablo 61 (Devam)

Kural Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

İlkokul mezunu	331	4,03	1,00				
Ortaokul mezunu	105	3,76	1,11				
Lise ve üzeri	47	3,92	1,22	Grup İçi	733,12	645	1,13
				Toplam	746,94	648	

Levene: 1,94

P=,10

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, ortalamalar arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır (F= 4,053; p= ,007). Bu farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey Testi kullanılmış, farklılığın anne eğitim durumu okur yazar olmayan ve ilkökul mezunu olan öğrencilerden kaynaklandığı görülmektedir. Anne eğitim durumu incelendiğinde ilkökul mezunu anneye sahip öğrencilerin ortalamaları, okuryazar olmayan anneye sahip öğrencilerin ortalamalarından daha yüksektir. Ortalamalar arasındaki bu farklılık istatistiksel açıdan, p<0,05 düzeyinde anlamlılık göstermektedir. Buradan hareketle, ilkökul mezunu anneye sahip olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin kural boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin okuryazar olmayan anneye sahip olan öğrencilere göre farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, birlikte yaşam faktörü açısından anne eğitim durumu değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 62’de verilmiştir.

Tablo 62

Birlikte Yaşam Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Anne Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss	Kareler Toplamı	Sd	Karelerin Ortalamaları	F	P
Okuryazar değil	166	3,95	1,07	Gruplar Arası	7,74	3	2,58	2,36
İlkokul mezunu	331	4,16	,97					
Ortaokul mezunu	105	3,92	1,13	Grup İçi	703,11	645	1,09	,07
Lise ve üzeri	47	4,17	1,19					
				Toplam	710,85	648		
Levene: 1,25		P= ,28						

**p<,01; *p<,05

Katılımcı öğrencilerin, Tablo 62 'deki bulgulara göre, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “birlikte yaşam” alt boyutuna ilişkin görüşleri arasında, anne eğitim durumu değişkenine göre, anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmemiştir (F=2,367; p=,070). Analiz sonuçlarına göre; en düşük aritmetik ortalamanın (\bar{x} =3,92) ortalama ile anne eğitim durumu orta okul mezunu olan öğrencilerde, en yüksek ortalamanın ise (\bar{x} =4,17) anne eğitim durumu lise ve üzeri mezunu olan öğrencilere ait olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “birlikte yaşam” alt boyutuyla ilgili puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, eşitlik faktörü açısından anne eğitim durumu değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 63'te verilmiştir.

Tablo 63

Eşitlik Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Faktör	Anne Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Sıra Ortalamaları	X ²	Sd	P
Eşitlik	Okuryazar değil	166	3,97	322,10	6,07	3	,10
	İlkokul mezunu	331	4,03	340,04			
	Ortaokul mezunu	105	3,82	296,05			
	Lise ve üzeri	47	3,70	294,02			

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, ortalamalar arasında anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır (Sıra ort.okuryazar değil=322,10, Sıra ort.ilkokul = 340,04, Sıra ort.Ortaokul=296,05, Sıra ort.Lise ve üzeri=294,02, p=,108). Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “eşitlik” alt boyutuyla ilgili puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, uzlaşi faktörü açısından anne eğitim durumu değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 64’te verilmiştir.

Tablo 64

Uzlaşi Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Faktör	Anne Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Sıra Ortalamaları	X ²	Sd	P
Uzlaşi	Okuryazar değil	166	4,15	300,88	17,75	3	,00**
	İlkokul mezunu	331	4,33	354,14			
	Ortaokul mezunu	105	4,00	280,35			
	Lise ve üzeri	47	4,03	304,70			

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, ortalamalar arasında, P<0,05 düzeyinde anlamlı farklılıklar bulunduğu tespit edilmiştir (p= ,000). Diğer bir ifadeyle uzlaşi faktörü ile ilgili farkındalık düzeyleri birbirinden farklılık göstermektedir. Farkındalık

düzeyinin en iyi yapılandığı “anne eğitim durumu ilkokul mezunu” olan öğrenciler olarak belirlenmiştir (Sıra Ort.=354,14). Bu farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla Mann Whitney U testi kullanılmış, farklılığın anne eğitim durumu ilkokul mezunu olan öğrencilerle anne eğitim durumu ortaokul mezunu olan öğrencilerden kaynaklandığı görülmektedir. Buradan hareketle, anne eğitim durumu ilkokul mezunu olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin uzlaş boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin anne eğitim durumu ortaokul mezunu olan öğrencilere göre farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, adalet faktörü açısından anne eğitim durumu değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 65’te verilmiştir.

Tablo 65

Adalet Faktörü İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Faktör	Anne Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Sıra Ortalamaları	X^2	Sd	P
Adalet	Okuryazar değil	166	4,00	341,77	6,12	3	,10
	İlkokul mezunu	328	3,87	327,73			
	Ortaokul mezunu	105	3,52	292,68			
	Lise ve üzeri	47	3,57	298,34			

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, ortalamalar arasında anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır (Sıra ort.okuryazar değil=341,77, Sıra ort.ilkokul = 327,73, Sıra ort.Ortaokul=292,68, Sıra ort.Lise ve üzeri=298,34, p=,105). Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “adalet” alt boyutuyla ilgili puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

3.7.4. 4. Sınıf Öğrencilerinin İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıklarının Baba Eğitim Durumu Değişkeni ile İlişkisine Yönelik Bulgular

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, hak, özgürlük ve sorumluluk faktörü açısından baba eğitim durumu değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 66’da verilmiştir.

Tablo 66

Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Faktörü İle Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Baba Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss		Kareler Toplamı	Sd	Karelerin Ortalamaları	F	P
Okuryazar değil	44	3,35	,81						
İlkokul mezunu	259	3,58	,83	Gruplar Arası	5,61	3	1,87	2,67	,04*
Ortaokul mezunu	187	3,41	,82						
Lise ve üzeri	156	3,40	,86	Grup İçi	448,45	642	,69		
				Toplam	454,06	645			

Levene: 1,02 p=,39

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, ortalamalar arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır (F= 2,678; p= ,046). Bu farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey Testi kullanılmış ancak anlamlı farklılık olmasına rağmen hangi gruplara rasında olduğu belirlenememiştir. Anlamlı farklılığın tespiti için LSD testi kullanılmış ve farklılığın baba eğitim durumu ilkököl, ortaokul ve lise üzeri olan öğrencilerden kaynaklandığı görülmektedir. Baba eğitim durumu incelendiğinde ilkököl mezunu babaya sahip öğrencilerin ortalamaları, ortaokul ve lise üzeri mezun babaya sahip öğrencilerin ortalamalarından daha yüksektir. Ortalamalar arasındaki bu farklılık istatistiksel açıdan, p<0,05 düzeyinde

anlamlılık göstermektedir. Buradan hareketle, ilkokul mezunu babaya sahip olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin hak, özgürlük ve sorumluluk boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin ortaokul ve lise üzeri mezunu babaya sahip olan öğrencilere göre farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, insan olmak faktörü açısından baba eğitim durumu değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 67’te verilmiştir.

Tablo 67
İnsan Olmak Faktörü İle Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Baba Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss		Kareler Toplamı	Sd	Karelerin Ortalamaları	F	P
Okuryazar değil	44	3,65	1,52	Gruplar Arası	2,36	3	,78	,34	,79
İlkokul mezunu	258	3,72	1,54						
Ortaokul mezunu	185	3,83	1,43	Grup İçi	1445,66	638	2,26		
Lise ve üzeri	155	3,83	1,51						
				Toplam	1448,03	641			
Levene: 1,01		p=,39							

**p<,01; *p<,05

Katılımcı öğrencilerin, Tablo 67 ’deki bulgulara göre, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “ insan olmak” alt boyutuna ilişkin görüşleri arasında, baba eğitim durumu değişkenine göre, anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmemiştir (F=0,34; p= ,79). Analiz sonuçlarına göre; en düşük aritmetik ortalamasının (\bar{x} =3,65) ortalama ile baba eğitim durumu okuryazar olmayan olan öğrencilerde, en yüksek ortalamasının ise (\bar{x} =4,83) baba eğitim durumu lise ve üzeri ve ortaokul mezunu olan öğrencilere ait olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi

konusundaki farkındalıklarının “insan olmak ” alt boyutuyla ilgili puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, birlikte yaşam faktörü açısından baba eğitim durumu değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 68’de verilmiştir.

Tablo 68

Birlikte Yaşam Faktörü İle Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Anne Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss	Kareler Toplamı	Sd	Karelerin Ortalamaları	F	P	
Okuryazar değil	44	3,67	1,25	Gruplar Arası	8,28	3	2,76	2,52	,05
İlkokul mezunu	259	4,11	,99						
Ortaokul mezunu	187	4,05	1,07	Grup İçi	701,47	642	1,09		
Lise ve üzeri	156	4,14	1,02						
Toplam				709,76	645				
Levene: 1,18		P=,31							

**p<,01; *p<,05

Katılımcı öğrencilerin, Tablo 68’deki bulgulara göre, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “birlikte yaşam” alt boyutuna ilişkin görüşleri arasında, baba eğitim durumu değişkenine göre, anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmemiştir (F=2,52; p= ,05). Analiz sonuçlarına göre; en düşük aritmetik ortalamanın (\bar{x} =3,67) ortalama ile baba eğitim durumu okuryazar olmayan olan öğrencilerde, en yüksek ortalamanın ise (\bar{x} =4,14) baba eğitim durumu lise ve üzeri olan öğrencilere ait olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “birlikte yaşam” alt boyutuyla ilgili puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, eşitlik faktörü açısından baba eğitim durumu değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı

farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 69’da verilmiştir.

Tablo 69

Eşitlik Faktörü İle Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Baba Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss		Kareler Toplamı	Sd	Karelerin Ortalamaları	F	P
Okuryazar değil	44	3,62	,94						
İlkokul mezunu	259	4,05	,91	Gruplar Arası	7,77	3	2,59	2,91	,03*
Ortaokul mezunu	187	3,91	,91						
Lise ve üzeri	156	3,94	1,02	Grup İçi	571,15	642	,89		
				Toplam	578,92	645			
Levene: 1,44		P=,21							

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, ortalamalar arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır (F= 2,912; p= ,034). Bu farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey Testi kullanılmış, farklılığın baba eğitim durumu ilkokul ve okur yazar olmayan öğrencilerden kaynaklandığı görülmektedir. Baba eğitim durumu incelendiğinde ilkokul mezunu babaya sahip öğrencilerin ortalamaları, okuryazar olmayan babaya sahip öğrencilerin ortalamalarından daha yüksektir. Ortalamalar arasındaki bu farklılık istatistiksel açıdan, p<0,05 düzeyinde anlamlılık göstermektedir. Buradan hareketle, ilkokul mezunu babaya sahip olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin eşitlik boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin okuryazar olmayan babaya sahip olan öğrencilere göre farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, uzlaşî faktörü açısından baba eğitim durumu değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı

farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 70’te verilmiştir.

Tablo 70

Uzlaş Faktörü İle Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Faktör	Baba Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Sıra Ortalamaları	X^2	sd	P
Uzlaş	Okuryazar değil	44	3,90	260,08	6,10	3	,10
	İlkokul mezunu	259	4,23	329,06			
	Ortaokul mezunu	187	4,20	221,14			
	Lise ve üzeri	156	4,27	334,98			

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, ortalamalar arasında anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır (Sıra ort.okuryazar değil=260,08, Sıra ort.ilkokul = 329,06, Sıra ort.Ortaokul=321,14 , Sıra ort.Lise ve üzeri=334,98, p=,107). Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “uzlaş” alt boyutuyla ilgili puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, adalet faktörü açısından baba eğitim durumu değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 71’de verilmiştir.

Tablo 71

Adalet Faktörü İle Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Faktör	Baba Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Sıra Ortalamaları	X^2	Sd	P
Adalet	Okuryazar değil	44	3,47	291,56	4,96	3	,17
	İlkokul mezunu	258	3,98	337,91			
	Ortaokul mezunu	185	3,70	306,06			
	Lise ve üzeri	156	3,80	323,19			

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, ortalamalar arasında anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır (Sıra ort.okuryazar değil=291,56, Sıra ort.ilkokul = 337,91, Sıra ort.Ortaokul=306,06 , Sıra ort.Lise ve üzeri=323,19, p=,174). Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “adalet” alt boyutuyla ilgili puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, kural faktörü açısından baba eğitim durumu değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 72’de verilmiştir.

Tablo 72

Kural Faktörü İle Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Faktör	Baba Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Sıra Ortalamaları	X^2	Sd	P
Kural	Okuryazar değil	44	3,42	253,98	8,21	3	,04*
	İlkokul mezunu	259	3,94	327,48			
	Ortaokul mezunu	187	3,85	318,11			
	Lise ve üzeri	156	3,99	342,97			

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, ortalamalar arasında, P<0,05 düzeyinde anlamlı farklılıklar bulunduğu tespit edilmiştir (p= ,000). Diğer bir ifadeyle kural faktörü ile ilgili farkındalık düzeyleri birbirinden farklılık göstermektedir. Farkındalık düzeyinin en iyi yapılandığı “baba eğitim durumu lise ve üzeri mezunu” olan öğrenciler olarak belirlenmiştir (Sıra Ort.=342,97). Bu farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla Mann Whitney U testi kullanılmış, farklılığın baba eğitim durumu okuryazar olmayan öğrencilerle baba eğitim durumu lise ve üzeri mezunu olan öğrencilerden kaynaklandığı görülmektedir. Buradan hareketle, baba eğitim durumu lise ve üzeri mezunu olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin kural boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin baba eğitim durumu okuryazar olmayan öğrencilere göre farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

3.7.5. Katılımcıların İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalık Düzeylerinin Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni ile İlişkisine Yönelik Bulgular

4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin eğitim gördükleri yerleşim yeri ile ilişkileri bu bölümde alt başlıklar halinde sunulmuştur.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, insan olmak faktörü açısından eğitim gördükleri yerleşim yeri değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-Testi sonuçları Tablo 73'te verilmiştir.

Tablo 73

İnsan Olmak Faktörü İle Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları

Yerleşim yeri	N	\bar{X}	Ss	T	sd	P
Köy	291	3,88	1,49	1,40	643	,15
İlçe Merkezi	354	3,71	1,50			
Levene: 1,29		p=,25				

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, köyde eğitim gören öğrencilerin ortalamaları $\bar{x}=3,88$; ilçe merkezinde eğitim gören öğrencilerin ortalamaları $\bar{x}=3,71$ olarak belirlenmiştir. Ortalamalar arasındaki bu fark ,05 düzeyinde anlamlı bulunmamaktadır (p=,159). Bu bulgulara göre, öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “insan olmak” alt boyutuyla ilgili puanlarının yerleşim yeri değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, eşitlik faktörü açısından eğitim gördükleri yerleşim yeri değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-Testi sonuçları Tablo 74'te verilmiştir.

Tablo 74

Eşitlik Faktörü İle Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait t Testi Sonuçları

Yerleşim yeri	N	\bar{X}	Ss	T	Sd	P
Köy	291	4,07	,92	2,60	647	,00
İlçe Merkezi	358	3,86	,95			
Levene: ,23		p=,62				

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, köyde eğitim gören öğrencilerin ortalamalarının ($x=4,07$); ilçe merkezinde eğitim gören öğrencilerin ortalamalarından ($x=3,86$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki bu fark $p<,05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($p=,004$). Buradan hareketle köyde eğitim gören öğrencilerin eşitlik faktörüne yönelik farkındalık düzeyleri ilçe merkezinde eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, uzlaşma faktörü açısından eğitim gördükleri yerleşim yeri değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 75'te verilmiştir.

Tablo 75

Uzlaşma Faktörü İle Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişkilere Mann-Whitney U testi Sonuçları

Faktör	Yerleşim yeri	N	\bar{X}	Sıra Ortalamaları	Sıra Toplamı	U	P
Uzlaşma	Köy	291	4,34	343,59	99984,00	46680,00	,02*
	İlçe M.	358	4,11	309,89	110941,00		

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, katılımcıların teste verdikleri cevapların ortalamaları arasında $p<,05$ düzeyinde anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p=,021$). Köyde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamaları (Sıra Ort=343,59) ilçe merkezinde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamalarından (Sıra Ort=309,89) daha yüksek

bulunmuştur. Bu nedenle uzlaşa boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin köyde eğitim gören öğrencilerde ilçe merkezinde eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, hak, özgürlük ve sorumluluk faktörü açısından eğitim gördükleri yerleşim yeri değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U sonuçları Tablo 76’da verilmiştir.

Tablo 76

Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Faktörü İle Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişkilere Mann-Whitney U testi Sonuçları

Faktör	Yerleşim yeri	N	\bar{X}	Sıra Ortalamaları	Sıra Toplamı	U	P
Hak, Özgürlük ve Sorumluluk	Köy	291	3,55	343,79	100041,50 110883,50	46622,50	,02*
	İlçe M.	358	3,41	309,73			

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, katılımcıların teste verdikleri cevapların ortalamaları arasında p<,05 düzeyinde anlamlı farklılık bulunmaktadır (p=,021). Köyde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamaları (Sıra Ort=343,79) ilçe merkezinde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamalarından (Sıra Ort=309,73) daha yüksek bulunmuştur. Bu nedenle hak, özgürlük ve sorumluluk boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin köyde eğitim gören öğrencilerde ilçe merkezinde eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, adalet faktörü açısından eğitim gördükleri yerleşim yeri değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U sonuçları Tablo 77’de verilmiştir.

Tablo 77

Adalet Faktörü İle Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişkilere Mann-Whitney U testi Sonuçları

Faktör	Yerleşim yeri	N	\bar{X}	Sıra Ortalamaları	Sıra Toplamı	U	P
Adalet	Köy	290	3,94	334,10	96889,00	48546,00	,16
	İlçe M.	356	3,73	314,87	112092,00		

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, katılımcıların teste verdikleri cevapların ortalamaları arasında p<,05 düzeyinde anlamlı farklılık bulunmamaktadır (p=,168). Köyde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamaları (Sıra Ort=334,10) ilçe merkezinde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamaları ise (Sıra Ort=314,87) olarak bulunmuştur. Bu nedenle adalet boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin köyde eğitim gören öğrenciler ile ilçe merkezinde eğitim gören öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, kural faktörü açısından eğitim gördükleri yerleşim yeri değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U sonuçları Tablo 78’de verilmiştir.

Tablo 78

Kural Faktörü İle Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişkilere Mann-Whitney U testi Sonuçları

Faktör	Yerleşim yeri	N	\bar{X}	Sıra Ortalamaları	Sıra Toplamı	U	P
Kural	Köy	291	3,98	338,11	98389,50	48274,50	,10
	İlçe M.	358	3,82	314,34	112535,50		

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, katılımcıların teste verdikleri cevapların ortalamaları arasında p<,05 düzeyinde anlamlı farklılık bulunmamaktadır (p=,105). Köyde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamaları (Sıra Ort=338,11) ilçe merkezinde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamaları ise (Sıra Ort=314,34) olarak

bulunmuştur. Bu nedenle kural boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin köyde eğitim gören öğrenciler ile ilçe merkezinde eğitim gören öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

4. sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin, birlikte yaşam faktörü açısından eğitim gördükleri yerleşim yeri değişkenine göre elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U sonuçları Tablo 79’da verilmiştir.

Tablo 79

Birlikte Yaşam Faktörü İle Eğitim Gördükleri Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişkilere Mann-Whitney U testi Sonuçları

Faktör	Yerleşim yeri	N	\bar{X}	Sıra Ortalamaları	Sıra Toplamı	U	P
Birlikte Yaşam	Köy	291	4,19	339,16	98696,50	47967,50	,07
	İlçe M.	358	3,97	313,49	112228,50		

**p<,01; *p<,05

Bu sonuçlara göre, katılımcıların teste verdikleri cevapların ortalamaları arasında $p<,05$ düzeyinde anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p=,077$). Köyde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamaları (Sıra Ort=339,16) ilçe merkezinde eğitim gören öğrencilerin sıraortalamaları ise (Sıra Ort=313,49) olarak bulunmuştur. Bu nedenle birlikte yaşam boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin köyde eğitim gören öğrenciler ile ilçe merkezinde eğitim gören öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA ve YORUM

Bu çalışmada temel olarak, 4. sınıf öğrencilerinin sahip oldukları insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeyleri farklı değişkenler açısından değerlendirilmiştir. Bu bağlamda bir önceki bölümde sunulan verilerin tartışması, demografik değişkenlere ve ilkokulda demokratik farkındalığın araştırılmasına ilişkin ölçeğin alt boyutlarına dayalı olarak verilmiştir.

4.1. Katılımcıların İnsan Hakları ve Demokrasi Konusunda Farkındalık Düzeyleri

Araştırmada elde edilen bulgular, çalışmaya katılan katılımcıların genel olarak insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeyleri incelendiğinde, uzlaşma boyutu ile ilgili farkındalıklarının çoğunlukla yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Benzer araştırmalarda ulaşılan bulgular bu araştırmada ulaşılan bulguları destekler niteliktedir. Örneğin; Ural ve Sağlam'ın (2011) ilköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin demokratik tutum düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada, öğrencilerin demokratik tutumlarının "oldukça katılıyorum" düzeyinde olduğu belirtilmiştir.

Bu çalışmada, araştırmaya katılan katılımcıların genel olarak insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeyleri incelendiğinde, hak, özgürlük ve sorumluluk boyutu ile ilgili farkındalıklarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Güven'in (2010) yaptığı araştırmada öğretmenler, öğrencilerin hak ve özgürlüklerin farkında olduğunu, başkalarının hak ve özgürlüklerine karşı saygılı davrandıkları yönünde görüş belirtmiştir. Kılınc (2013) ve Yiğittir (2003) yaptıkları araştırmalarda bu araştırma bulgularını kısmen destekleyen sonuçlara ulaşmıştır.

Araştırmada katılımcıların genel olarak insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeyleri incelendiğinde, kural boyutu ile ilgili

farkındalıklarının çoğunlukla yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Benzer biçimde, Başaran (2006) öğrencilerin demokratik bilinç ve davranışları bakımından iyi bir düzeyde oldukları tespit etmiştir. Diğer yandan özellikle yaş ilerledikçe çocukların sosyal kuralları içselleştirdikleri yani okuldaki kurallar üzerinde öğretmen otoritesinin yetkisini kabul ettikleri tespit edilmiştir.

Araştırma bulguları neticesinde, katılımcıların genel olarak insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeyleri incelendiğinde, birlikte yaşam boyutu ile ilgili farkındalıklarının çoğunlukla yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu araştırma bulgularına benzer şekilde; Bal ve Yiğittir (2013) ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin demokrasi konusundaki algılarının olumlu olduğunu tespit etmiştir. Kıral B. ve Kıral E.'nin (2009) yaptıkları çalışmada ilköğretim 2. kademedeki öğrenci velileri, demokrasi ve insan hakları bilinci, dürüstlük, hoşgörülü olma, adaletli olma, özgürlük bilinci özelliklerinin olması gerektiğini ifade etmişlerdir. İlkokul öğrencilerinin birlikte yaşam boyutundaki farkındalık düzeyleri adı geçen çalışmalarda ve bu çalışmada benzer sonuçları ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada, katılımcıların genel olarak insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeyleri incelendiğinde, adalet boyutu ile ilgili farkındalıklarının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu bulguları destekler nitelikte; Sadık ve Sarı'nın (2012) yaptıkları çalışmada öğrencilerin demokrasi kavramı içerisinde yer alan eşitlik, özgürlük ve adalet kavramlarının farkında oldukları ancak sorumluluklarını anlamada eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma bulguları neticesinde, katılımcıların genel olarak insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeyleri incelendiğinde, eşitlik boyutu ile ilgili farkındalıklarının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Alan yazında, Sağlam ve Hayal'in (2015) çalışması bu araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Bu araştırma sonuçlarının yanı sıra; alan yazında bu araştırma bulgularıyla örtüşmeyen bulgular da bulunmaktadır. Örneğin; Üste (2007) Aydın ve İzmir'de 5. sınıf öğrencileri arasında yaptığı anket çalışması sonucunda, eşitlik ilkesinin istenen düzeyde olmadığını, fikirlerini özgürce ifade edemediklerini, yeterince hoşgörü ve uzlaşma ortamı göremedikleri, öğrenciler arasında barışçıl çözümlerin kolay sağlanamadığı düşünenlerin oranının oldukça yüksek olduğunu

tespit etmiştir. Bu çalışmada elde edilen farklı sonuç, bu araştırmanın yapıldığı tarihte bu dersin ilkokullarda bağımsız bir ders olarak okutulmamasından kaynaklanabilir.

Bu çalışmada, katılımcıların genel olarak insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeyleri incelendiğinde, insan olmak boyutu ile ilgili farkındalıklarının çoğunlukla yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bulandere (2014) araştırmasında vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi kazanımlarının öğrencilerce büyük ölçüde benimsendiğini tespit etmiştir. Bu durum, ilkokul öğrencilerinin insan olmak boyutundaki farkındalık düzeylerinin adı geçen çalışmada ve bu çalışmada benzer sonuçları ortaya çıkardığını göstermektedir.

4.1.1. Sosyo-Ekonomik Düzeyler İle İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları Arasındaki İlişkisi

Çalışmanın örnekleminde yer alan 4. sınıf öğrencilerine uygulanan İlkokullarda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçekten elde edilen verilerin analiz sonuçlarına göre; farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip olan katılımcıların insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “Uzlaş” ve “Hak, Özgürlük ve Sorumluluk” boyutlarında anlamlı farklılıklar gösterdiği, buna karşılık, “İnsan Olmak”, “Adalet”, “Kural”, “Birlikte Yaşam” ve “Eşitlik” boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmada, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “uzlaş” boyutu ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; yüksek, orta ve düşük sosyo-ekonomik düzeylerde yer alan katılımcıların çoğunlukla yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin sahip olduğu sosyo-ekonomik düzey farklılıklarının bu farkındalık düzeylerinin oluşumunda etkili olduğu gözlenmektedir. İlkokul öğrencilerinin uzlaş boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin, sosyo-ekonomik açıdan yüksek ve orta düzeyde bulunan ailelerin çocuklarında düşük düzeye sahip ailelerin çocuklarına oranla daha yüksek şekilde yapılandığını söylemek mümkündür. Benzer şekilde, Ersoy (2011) üst sosyo- ekonomik düzeydeki ailelerin alt ve orta sosyo- ekonomik düzeydeki ailelere göre çocuk haklarını daha çok bildiklerini ve çocuklarına haklarını öğrettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “hak, özgürlük ve sorumluluk” boyutu ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; sosyo-ekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Orta sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ortalamaları, yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin ortalamalarından daha yüksektir. Araştırma bulgularını destekler nitelikte, Ersoy (2011) yılında ilkökul öğrencileri ile yaptığı çalışmada, öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin algılarını sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaştığını belirlemiştir. Alt sosyo-ekonomik düzeyde öğrenciler özellikle temel yaşam ve gelişim haklarından, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki öğrenciler ise saygı, özgürlük ve katılım haklarından bahsetmişlerdir.

Araştırma bulguları neticesinde, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “insan olmak” boyutu ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; yüksek, orta ve düşük sosyo-ekonomik düzeylerde yer alan katılımcıların her birinin “katılıyorum” düzeyine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda doğrudan yapılan bir çalışma bulunmamakla birlikte; Özbek’in (2017) öğrencilerin vatandaşlık ve insan hakları eğitimi ders amaçlarını gerçekleştirme düzeyleri ile ilgili yaptığı çalışmada elde ettiği bulgular araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Araştırmada, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “adalet” boyutu ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; yüksek, orta ve düşük sosyo-ekonomik düzeylerde yer alan katılımcıların her birinin “katılıyorum” düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Bu konuda doğrudan yapılan bir çalışma bulunmamakla birlikte; Kılınç (2013) yaptığı çalışmada sosyo-ekonomik düzey değişkeni açısından öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersini önemseme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Farklılığın, sosyo-ekonomik açıdan üst düzey okullar ile orta ve alt düzey okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında ve sosyo-ekonomik açıdan üst düzey olan okullar lehine olduğu görülmüştür. Fakat bu çalışmada yüksek, orta ve düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin adalet boyutu ile ilgili olarak yüksek ve benzer düzeyde farkındalığa sahip olduğu bulunmuştur. Bu durum; insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersinin ilkökul 4.

sınıf programına eklenmesi, öğrencilere bu konularla ilgili farkındalıkların küçük yaşlarda kazandırılması ve farklı sosyo- ekonomik düzeydeki bireylerin bu konudaki farkındalıklarının değişim göstermesinden kaynaklanıyor olabilir.

Araştırma sonucunda, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “kural” boyutu ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; yüksek, orta ve düşük sosyo-ekonomik düzeylerde yer alan katılımcıların farkındalıklarının çoğunlukla “katılıyorum” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma sonuçlarına benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar bulunmaktadır. Kılınç (2013) vatandaşlık ve demokrasi eğitimi kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin yaptığı çalışmada; vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi kazanımlarının yeterli derecede gerçekleştiği ve öğrencilerin derse yönelik olumlu tutum içerisinde oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “birlikte yaşam” boyutu ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; yüksek, orta ve düşük sosyo-ekonomik düzeylerde yer alan katılımcıların farkındalıklarının “katılıyorum” düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuçları destekler nitelikte, Başaran (2006) yaptığı çalışmada öğrencilerin demokratik bilinç ve davranışları bakımından iyi bir düzeyde oldukları tespit etmiştir. Bal ve Yiğittir (2013) yaptıkları çalışmada ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin demokrasi konusundaki algılarının olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “eşitlik” boyutu ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; yüksek, orta ve düşük sosyo-ekonomik düzeylerde yer alan katılımcıların farkındalıklarının “katılıyorum” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Sadık ve Sarı (2012) öğrencilerin demokrasi kavramı içerisinde yer alan eşitlik, özgürlük ve adalet kavramlarının farkında olduğunu belirtmiştir.

4.1.2. Cinsiyet Değişkeni İle İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları Arasındaki İlişkisi

Çalışmanın örnekleminde yer alan 4. sınıf öğrencilerine uygulanan İlkokul Okullarında Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçekten

elde edilen verilerin analiz sonuçlarına göre; farklı cinsiyetteki katılımcıların insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “Uzlaşa”, “Birlikte Yaşam” ve “Eşitlik” boyutlarında anlamlı farklılıklar gösterdiği, buna karşılık, “Hak, Özgürlük ve Sorumluluk”, “İnsan Olmak”, “Adalet” ve “Kural” boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmada, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “uzlaşa” boyutu ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; cinsiyet değişkeninin uzlaşa boyutundaki farkındalık düzeylerinin oluşumunda etkili olduğu gözlenmektedir. İlkokul öğrencilerinin uzlaşa boyutuna yönelik farkındalık düzeyleri incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğunu söylemek mümkündür. Benzer şekilde, Ural ve Sağlam’ın (2011) ilköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin demokratik tutum düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada demokratik tutum düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve kız öğrencilerin tutum düzeylerinin erkek öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. Kılınç (2013) cinsiyet değişkenine göre dersi önemseme- ilgi duyma ve sevme alt boyutlarının farklılaştığını tespit etmiştir. Araştırmada, kız öğrencilerin erkeklere göre dersi daha çok sevdikleri, önemsedikleri ve ilgi duydukları sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada, kız ve erkek öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “hak, özgürlük ve sorumluluk” boyutundaki farkındalıklarının “katılıyorum” düzeyinde yapılandığı tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, kız ve erkek öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin hak, özgürlük ve sorumluluk boyutuna yönelik farkındalıklarında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu araştırma sonuçlarını kısmen destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Kılınç (2013) Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersi kazanımlarının öğrencilerde demokrasi bilincinin gelişmesinde, hak ve özgürlüklerini, görev ve sorumluluklarını öğrenmesinde olumlu yönde katkı sağladığı, programdaki etkinliklerin kazanımları gerçekleştirmede yeterli olduğu ve öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine yönelik olumlu tutum içerisinde oldukları sonucuna ulaşmıştır.

İnsan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “insan olmak” boyutunda; hem kız hem de erkek öğrencilerin “katılıyorum” düzeyinde farkındalığa sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca, cinsiyet değişkeninin bu farkındalık düzeylerinin yapılanmasında herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Benzer araştırmalarda elde edilen bulgular bu bulguyu destekler niteliktedir. Örneğin Kılınç (2013) yaptığı çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Bu çalışmada, kız ve erkek öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “adalet” boyutundaki farkındalıklarının “katılıyorum” düzeyinde yapılandığı tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, kız ve erkek öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin adalet boyutuna yönelik farkındalıklarında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu sonuçlar paralelinde; Baştürk (2011) tarafından yapılan 8. sınıf Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersi öğretim programı kazanımlarının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi adlı araştırmada ise; programındaki kazanımlardan elde edilen maddelere katılımı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Benzer şekilde, Karahan, Sardoğan, Özkamalı ve Dicle'nin (2006) yaptıkları araştırmada da kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin demokratik tutumları arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Elde edilen verilerin analizi sonucunda, kız ve erkek öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “kural” boyutundaki farkındalıklarının “katılıyorum” düzeyinde yapılandığı tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, kız ve erkek öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin kural boyutuna yönelik farkındalıklarında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Benzer araştırmalarda ulaşılan bulgular bu araştırmadaki bulguları destekler niteliktedir. Örneğin; Karahan, Sardoğan, Özkamalı ve Dicle'nin (2006) yaptıkları araştırmada da kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin demokratik tutumları arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Araştırmada, öğrencilerinin “birlikte yaşam” boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu olduğunu söylemek mümkündür. Bu bulgu benzer araştırmaların bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Sadık ve Sarı'nın (2012) yapmış oldukları araştırma sonucunda öğrencilerin demokrasiye yönelik algılarının "temel hak ve

özgürlükler" temasına yoğunlaştığı görülmüştür. Araştırmada ayrıca öğrencilerin demokrasi ile ilgili görüşlerini en çok etkileyen faktörün aile olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başaran (2006) öğrencilerin cinsiyetleri ile demokratik bilinç ve davranışları arasında kız öğrencileri lehine anlamlı bir ilişki bulmuştur. Kılınç (2013) cinsiyet değişkenine göre; demokrasi bilinci, hak ve özgürlükler, göreve sorumluluklar alt boyutu kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğrenci görüşlerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığını tespit etmiştir. Araştırma sonucuna göre programda yer alan kazanımların kız öğrencilerde daha yüksek düzeyde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Sağlam ve Ural (2011), Büyükkaragöz (1990), Şimşek ve Yıldırım'ın (2011) yapmış oldukları araştırmalarda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla demokratik tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Bu çalışmada, ilkokul öğrencilerinin eşitlik boyutuna yönelik farkındalık düzeylerinin kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu olduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçların paralelinde; Başaran (2006) öğrencilerin demokratik bilinç ve davranışları bakımından iyi bir düzeyde olduklarını tespit etmiştir. Öğrencilerin cinsiyetleri ile demokratik bilinç ve davranışları arasında kız öğrencileri lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Özbek (2017) amaçların gerçekleşme düzeylerine ilişkin olarak elde edilen puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulmuştur. VİHE amaçlarının gerçekleşme düzeyine yönelik kız öğrencilerin ortalama puanları tüm boyutlarda erkek öğrencilerin ortalama puanlarından oldukça yüksek çıkmıştır.

4.1.3. Anne Eğitim Durumu Değişkeni İle İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları Arasındaki İlişkisi

Çalışmanın örnekleminde yer alan 4. sınıf öğrencilerine uygulanan İlkokul Okullarında Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçekten elde edilen verilerin analiz sonuçlarına göre; anne eğitim durumları farklı olan katılımcıların insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının "Uzlaş", "Hak, Özgürlük ve Sorumluluk" ve "Kural" boyutlarında anlamlı farklılıklar gösterdiği, bunakarşılık, "İnsan Olmak", "Adalet", "Birlikte Yaşam" ve "Eşitlik" boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmada, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “uzlaş” boyutu ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; anne eğitim durumu değişkeninin farkındalık düzeylerinin yapılanmasında etkili olduğu görülmektedir. İnsan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin uzlaş boyutu ile ilgili farkındalık düzeyinin en iyi yapılandığı grup “anne eğitim durumu ilkökul mezunu“ olan öğrenciler olarak belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle annesi ilkökul mezunu olan öğrencilerin, annesi ortaokul mezunu olan öğrencilere göre insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeyleri daha yüksektir. Benzer şekilde, Duruhan ve Şad’ın (2009) yapmış oldukları çalışmada; annesi ilkökul mezunu olan öğrencilerin vatandaşlık algılarının, annesi ortaokul ve üniversite mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca annesi okur-yazar olmayan öğrencilerin vatandaşlık algıları, annesi üniversite mezunu olan öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Araştırma sonucuyla örtüşmeyen bazı araştırmalar da mevcuttur. Kılınç’ın (2013) yapmış olduğu çalışmada anne eğitim düzeyi yükseldikçe demokrasi bilinci, hak ve özgürlükler alt boyutlarındaki kazanımların gerçekleşme düzeyinin de yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Kaldırım (2003) yaptığı çalışmada, öğrencilerin anne eğitim düzeyi yükseldikçe demokrasi kavramını daha iyi anladıkları sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “hak, özgürlük ve sorumluluk” boyutu ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; anne eğitim durumu değişkeninin farkındalık düzeylerinin oluşumunda etkili olduğu gözlenmiştir. Başka bir ifadeyle annesi ilkökul mezunu olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin hak, özgürlük ve sorumluluk boyutundaki farkındalık düzeyleri annesi ortaokul mezunu olan öğrencilere göre daha yüksektir. Benzer şekilde, Duruhan ve Şad (2009) yapmış oldukları çalışmada; annesi ilkökul mezunu olan öğrencilerin vatandaşlık algılarının, annesi ortaokul ve üniversite mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca annesi okur-yazar olmayan öğrencilerin vatandaşlık algılarının, annesi üniversite mezunu olan öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Araştırma sonucuyla örtüşmeyen bazı araştırmalar da mevcuttur. Ural ve Sağlam’ın (2011) yaptıkları çalışmada annesi ilkökul,

ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin annesi okuma-yazma bilmeyen öğrencilere göre demokratik tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Özbek (2017) öğrencilerin anne eğitim düzeyleri VIHE amaçlarının gerçekleşme düzeyleri üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Eğitim düzeyi yüksek ailelerin çocuklarında, amaçların gerçekleşme düzeyi yüksek bulunmuştur.

İnsan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “insan olmak” boyutu ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; annesi okuma-yazma bilmeyen, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, lise ve üzeri mezunu olan katılımcıların her birinin farkındalıklarının “katılıyorum” düzeyinde yapılandığı görülmektedir. Ayrıca, anne eğitim durumu değişkeninin farkındalık düzeylerinin yapılanmasında herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda, mevcut araştırmayı destekler benzerlikte sonuçlara ulaşılmıştır. Çelik (2009), Merey, Kaymakçı ve Kılıçoğlu (2011) ve Genç ve Kalafat’ın (2007) yapmış oldukları araştırmada, anne eğitim düzeyi ile demokratik tutumlar arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

İnsan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “adalet” boyutu ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; annesi okuma-yazma bilmeyen, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, lise ve üzeri mezunu olan katılımcıların farkındalıklarının “katılıyorum” düzeyinde yapılandığı tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, anne eğitim durumları farklı olan öğrencilerde adalet boyutuna yönelik farkındalıklarında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu sonuca benzer olarak Yazıcı’nın (2011) öğretmen adaylarının demokratik değerlerine yönelik olarak yaptığı araştırmada anne eğitim durumu değişkeninin bir farklılaşma nedeni olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çelik (2009), Merey, Kaymakçı ve Kılıçoğlu (2011) ile Genç ve Kalafat’ın (2007) yapmış oldukları araştırmalarda, anne eğitim düzeyi ile demokratik tutumlar arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Ancak, Sağlam (2000) ailelerin kültürel düzeyleri ile öğrencilerin demokratik tutumları arasında anlamlı ilişki olduğu yönünde farklı bir sonuca ulaşmıştır.

Bu araştırmada, anne eğitim durumu değişkeninin “kural” boyutu ile ilgili farkındalık düzeylerinin oluşumunda etkili olduğu gözlenmektedir. Başka bir

ifadeyle annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin kural boyutundaki farkındalıkları annesi okur-yazar olmayan öğrencilere göre daha yüksektir. Benzer şekilde Kılınç (2013), araştırmasında, anne eğitim düzeyi yükseldikçe demokrasi bilinci, hak ve özgürlükler alt boyutlarındaki kazanımların gerçekleşme düzeylerinin de yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ural ve Sağlam (2011) yaptıkları çalışmada, annesi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin annesi okuma-yazma bilmeyen öğrencilere göre demokratik tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç Özbek'in (2017) ve Kaldırım'ın (2011) araştırma sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. Bu araştırmadan farklılık arz eden Genç ve Kalafat'ın (2007) yapmış oldukları araştırmada ise anne eğitim düzeyi ile demokratik tutumlar arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Araştırma bulguları, anne eğitim durumları farklı olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “birlikte yaşam” boyutu ile ilgili farkındalıklarının “katılıyorum” düzeyinde yapılandığını göstermiştir. Başka bir ifadeyle, anne eğitim durumları farklı olan öğrencilerde birlikte yaşam boyutuna yönelik farkındalıklarında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Benzer şekilde, Genç ve Kalafat'ın (2007) yaptıkları çalışmada, öğretmen adaylarının annelerinin öğrenim durumuna göre demokratik tutumları ve problem çözme becerileri kontrol edildiğinde, öğrencilerin annelerinin öğrenim durumları ile öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile problem çözme becerileri arasında bir farklılık olmadığı görülmüştür. Merey, Kaymakçı ve Kılıçoğlu'nun (2011) yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının annelerinin ve babalarının eğitim durumuna göre demokratik tutumlarına bakıldığında ebeveynlerin eğitim durumları ile öğretmen adaylarının demokratik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ancak araştırma bulguları Kılınç'ın (2013) ve Kaldırım'ın (2003) yapmış olduğu araştırma sonuçları ile farklılık göstermektedir.

Çalışmada, anne eğitim durumları farklı olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “eşitlik” boyutu ile ilgili farkındalıklarının “katılıyorum” düzeyinde yapılandığı belirlenmiştir. Başka bir

ifadeyle, anne eğitim durumları farklı olan öğrencilerde eşitlik boyutuna yönelik farkındalıklarında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu sonuca benzer olarak, Yazıcı'nın (2011) öğretmen adaylarının demokratik değerlerine yönelik olarak yaptığı araştırmada anne eğitim durumu değişkeninin bir farklılaşma nedeni olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak yapılan araştırma sonuçlarından farklı olarak Ural ve Sağlam (2011) ile Özbek'in (2017) yapmış oldukları araştırmada eğitim düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarında demokratik tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.1.4. Baba Eğitim Durumu İle İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları Arasındaki İlişkisi

Çalışmanın örnekleminde yer alan 4. sınıf öğrencilerine uygulanan İlkokul Okullarında Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçektenelde edilen verilerin analiz sonuçlarına göre; farklı baba eğitim durumuna sahip katılımcıların insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “Hak, Özgürlük ve Sorumluluk”, “Kural” ve “Eşitlik” boyutlarında anlamlı farklılıklar gösterdiği, buna karşılık, “Uzlaş”, “İnsan Olmak”, “Adalet”, ve “Birlikte Yaşam” boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir.

Baba eğitim durumları farklı olan öğrencilerde “uzlaş” boyutuna yönelik farkındalıklarında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu çalışmadaki bulgulara benzer şekilde, Genç ve Kalafat'ın (2007) öğretmen adaylarının babalarının eğitim durumları ile demokratik tutumları ve problem çözme becerileri arasındaki farklılığa ilişkin sonuçlara bakıldığında öğretmen adaylarının demokratik tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırma sonucuyla örtüşmeyen bazı araştırmalar da mevcuttur. Kılınc'ın (2013) çalışmasında baba eğitim düzeyi değişkeni açısından; demokrasi bilinci, hak ve özgürlükler alt boyutu kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğrenci görüşleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Babası üniversite mezunu olan öğrenciler daha yüksek düzeyde görüş belirtmişlerdir. Gömleksiz ve Kan (2008) ile Yazıcı (2011) yaptıkları araştırmada baba eğitim düzeyi ile demokratik tutumlar arasında anlamlı farklılık olduğunu belirtmişlerdir.

Bu çalışmada, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “hak, özgürlük ve sorumluluk” boyutunda ortaokul ile lise ve üzeri mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek farkındalık düzeyine sahip oldukları bulunmuştur. Bu bulgular paralelinde, Yazıcı (2011) ve Kılınç’ın (2013) yapmış oldukları araştırmada, baba eğitim durumu düzeyi ile demokratik tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmasına rağmen ve baba eğitim düzeyi arttıkça bireylerin demokratik tutumlarının da olumlu düzeyde arttığını belirtmişlerdir. Bu sonuç kısmen araştırma sonucuna uygun olsa dahi bire bir örtüşmemektedir. Araştırma sonucu ile örtüşmeyen çalışmalar da mevcuttur. Duruhan ve Şad’ın (2009) yapmış oldukları araştırmada öğrencilerin algıladıkları vatandaşlık ödev ve hak puanları arasında babaların eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Benzer şekilde Özdemir ve Akın’ın (2009) yapmış olduğu araştırmada, baba eğitim düzeyiyle demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile hedeflenen kazanımları kazanma düzeyine ilişkin olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Baba eğitim durumları farklı olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “insan olmak” boyutu ile ilgili farkındalıklarının “katılıyorum” düzeyinde yapılandığı tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, baba eğitim durumları farklı olan öğrencilerde insan olmak boyutuna yönelik farkındalıklarında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Merey, Kaymakçı ve Kılıçoğlu’nun (2011) yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının annelerinin ve babalarının eğitim durumlarına göre demokratik tutumlarına bakıldığında; anne baba eğitim durumları ile öğretmen adaylarının demokratik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde Duruhan ve Şad (2009) ile Özdemir ve Akın’ın (2009) yapmış oldukları çalışmada benzer sonuçlar elde edilmiştir. Araştırma sonuçları ile örtüşmeyen çalışmalar da mevcuttur. Gömleksiz ve Kan’ın (2008) yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını etkileyen faktörlerden biri olarak babanın eğitim düzeyi gösterilmiştir. Baba eğitim düzeyi arttıkça bireylerin demokratik tutumlarının da olumlu düzeyde arttığı belirtilmiştir.

Araştırma, baba eğitim durumu değişkeninin farkındalık düzeylerinin yapılanmasında herhangi bir etkisinin olmadığını göstermiştir. Buna göre; baba

eğitim durumları farklı olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “adalet“ boyutu ile ilgili farkındalıklarının “katılıyorum” düzeyde yapılandığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Özdemir ve Akın’ın (2009) yapmış oldukları araştırmada, baba eğitim düzeyiyle demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile hedeflenen kazanımları kazanma düzeyine ilişkin olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Araştırma sonucu ile örtüşmeyen çalışmalar da mevcuttur. Ural ve Sağlam’ın (2011) yaptıkları araştırmada öğrencilerin demokratik tutum düzeylerinin baba eğitim düzeyine bağlı olarak farklılaşmadığını bulunmuştur. Araştırma sonuçları ile örtüşmeyen bazı çalışmalar da mevcuttur. Yazıcı (2011) ve Kılınç’ın (2013) yaptıkları çalışmalarda baba eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin demokratik tutum düzeylerinin arttığı belirtilmiştir.

Araştırmada, elde edilen bulgular, insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “kural” boyutu ile ilgili farkındalık düzeyinin en iyi yapılandığı grup “baba eğitim durumu lise ve üzeri mezunu“ olan öğrenciler olarak belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle babası lise ve üzeri mezunu olan öğrencilerin, babası okuryazar olmayan öğrencilere göre insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin kural boyutunda daha yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Kılınç (2013), Yazıcı (2011) ile Gömleksiz ve Kan’ın (2008) yapmış oldukları çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma sonucuyla örtüşmeyen bazı çalışmalar da mevcuttur. Özbek (2017) ile Ural ve Sağlam’ın (2011) yapmış oldukları çalışmada baba eğitim durumu ile demokratik tutum arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırma bulguları neticesinde, baba eğitim durumu değişkeninin farkındalık düzeylerinin yapılanmasında herhangi bir etkisinin olmadığı görölmektedir. Başka bir ifadeyle, baba eğitim durumları farklı olan öğrencilerde “birlikte yaşam” boyutuna yönelik farkındalıklarında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Duruhan ve Şad (2009) ile Merey, Kaymakçı ve Kılıçoğlu’nun (2011) yapmış oldukları araştırmalarda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Ancak bu araştırma sonucu ile örtüşmeyen araştırmalar da mevcuttur. Kılınç’ın (2013) yapmış olduğu araştırmada baba eğitim düzeyi değişkeni açısından; demokrasi

bilinci, hak ve özgürlükler alt boyutu kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğrenci görüşleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Araştırmada, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin hak, özgürlük ve sorumluluk boyutundaki farkındalık düzeyleri babası okur-yazar olmayan öğrencilere göre daha yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Yazıcı (2011) öğretmen adaylarının demokratik değerlerine yönelik olarak yaptığı araştırmada baba eğitim düzeyi arttıkça öğretmen adaylarının demokratik değerlere katılım düzeyinin arttığını, dolayısıyla öğrencilerin demokratik tutum düzeylerinin baba eğitim durumuna bağlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Kılınç (2013) ile Gömleksiz ve Kan (2008) yapmış oldukları çalışmalarda bu araştırma sonucu ile benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Ancak bu araştırma sonucu ile örtüşmeyen çalışmalar da bulunmaktadır. Çelik (2009), Merey, Kaymakçı ve Kılıçoğlu (2011) ile Genç ve Kalafat (2007) yaptıkları araştırmalarda; baba eğitim düzeyi ile demokratik tutumlar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

4.1.5. Eğitim Görülen Yerleşim Yeri İle İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları Arasındaki İlişkisi

Çalışmanın örnekleminde yer alan 4. sınıf öğrencilerine uygulanan İlkokul Okullarında Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçektenelde edilen verilerin analiz sonuçlarına göre; farklı yerleşim yerlerinde eğitim gören katılımcıların insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının “Uzlaş”, “Hak, Özgürlük ve Sorumluluk” ve “Eşitlik” boyutlarında anlamlı farklılıklar gösterdiği, buna karşılık, “İnsan Olmak”, “Adalet”, “Kural” ve “Birlikte Yaşam” boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir.

Bu araştırmada, yerleşim yeri köy olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “uzlaş” boyutunda yerleşim yeri ilçe olan öğrencilere göre farkındalıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmanın bu boyutunu tamamen yansıtan bir çalışma bulunmamakla beraber, bu araştırma sonucu ile kısmen örtüşen sonuçlar bulunmaktadır. Özbek (2017) araştırmasında yer alan okullar MLO, Merkez ve İlçe Merkezleri ile köyleri olarak

üç kategoriye ayrılmıştır. “Devlet, Demokrasi, Anayasa, Vatandaşlık Hakları ve Sorumlulukları”, “Temel haklar ve özgürlükler” ve “İnsan hakları ihlalleri, korunması ve insan haklarının korunmasında karşılaşılan sorunlar” alt boyutları açısından, MLO (Müfredat Laboratuvar Okulu) öğrencilerinin aritmetik ortalaması ile Merkez ilköğretim okulu ve İlçe-köy ilköğretim okulu öğrencilerinin aritmetik ortalaması arasındaki fark $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Araştırma sonuçları ile örtüşmeyen bazı çalışmalar da mevcuttur. Kılınç (2013) okulun sosyo-ekonomik düzeyi değişkenine göre; demokrasi bilinci, hak ve özgürlükler, görev ve sorumluluklar alt boyutu kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğrenci görüşleri arasında, okulun sosyo-ekonomik düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Kazanımların gerçekleşme düzeyinin, sosyo-ekonomik açıdan üst düzey olan okullarda öğrenim gören öğrenciler üzerinde daha yüksek düzeyde gerçekleştiği tespit edilmiştir.

İnsan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “hak, özgürlük ve sorumluluk” boyutundaki farkındalık düzeyleri incelendiğinde, yerleşim yeri “köy” ve “ilçe” olan öğrenciler arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle yerleşim yeri köy olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeyleri, hak, özgürlük ve sorumluluk boyutunda yerleşim yeri ilçe olan öğrencilere göre daha yüksek düzeydir. Araştırmanın bu boyutunu bire bir yansıtabilecek bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada elde edilen bu sonuç literatürdeki sonucu desteklememektedir. Kaldırım (2005) çalışmasında, demokrasi ve özgürlük alt boyutuna ilişkin öğrencilerin algılarının, sosyo-ekonomik düzeylerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada, öğrencilerin öğrenim gördüğü okullarının sosyo-ekonomik düzeyi ile özgürlük kavramını algılamaları arasında bir ilişki olmadığı şeklinde belirtilmiştir. Kılınç’ın (2013) yaptığı çalışmada Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersi kazanımlarının gerçekleşme düzeyi açısından ve dersi önemseme- ilgi duyma ve sevmeye boyutunda okulun sahip olduğu sosyo-ekonomik düzeyinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmış ve ekonomik açıdan düşük olan okullarında öğrenim gören öğrencilerin derse yönelik kazanımları gerçekleştirme düzeyleri düşük çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

İnsan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin insan olmak boyutu ile ilgili farkındalık düzeyleri incelendiğinde; farklı yerleşim yerlerinde öğrenim gören öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “insan olmak” boyutu ile ilgili farkındalıklarının “katılıyorum” düzeyinde yapılandığı tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, yerleşim yeri farklı olan öğrencilerin insan olmak boyutuna yönelik farkındalıklarında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Araştırma sonucu ile örtüşen bazı çalışmalar mevcuttur. Duruhan ve Şad’ın (2009) yapmış oldukları araştırmada; öğrencilerin algıladıkları vatandaşlık ödev puanları arasında okulların bulunduğu bölgeye göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak bazı sonuçlar bu araştırma sonucu ile örtüşmemektedir. Baştürk’ün (2011) yaptığı araştırmada, programdaki kazanımlara katılımda okulun sosyo-ekonomik düzeyinin farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan okullar lehine anlamlı farklılık saptandığı belirtilmiştir.

Araştırma bulgularında, farklı yerleşim yerlerinde öğrenim gören öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “adalet” boyutu ile ilgili farkındalıklarının “katılıyorum” düzeyinde yapılandığı tespit edilmiştir. Bu çalışmaya paralel olarak Ülger (2012), öğretmen görüşlerinden yola çıkarak öğrencilerin insan hakları ve vatandaşlık eğitimi ile ilgili kazanımları gerçekleştirme düzeyleri ile okulun bulunduğu yer değişkeni bakımından anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Çalışmada, farklı yerleşim yerlerinde öğrenim gören öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “kural” boyutu ile ilgili farkındalıklarının “katılıyorum” düzeyinde yapılandığı tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, yerleşim yeri farklı olan öğrencilerin kural boyutuna yönelik farkındalıklarında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu araştırma sonucu ile örtüşen çalışmalar mevcuttur. Duruhan ve Şad’ın (2009) yapmış oldukları araştırmada; öğrencilerin algıladıkları vatandaşlık ödev puanları arasında okulların bulunduğu bölgeye göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak araştırma sonucu ile örtüşmeyen bazı çalışmalar da bulunmaktadır. Kılınç (2013) Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersi kazanımlarının gerçekleşme düzeyi açısından okulun sahip olduğu sosyo-ekonomik düzeyin etkili olduğu belirtmiştir.

Bulgular, farklı yerleşim yerlerinde öğrenim gören öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “birlikte yaşam” boyutu ile ilgili farkındalıklarının “katılıyorum” düzeyinde yapıldığını göstermiştir. Ayrıca, yerleşim yeri değişkeninin farkındalık düzeylerinin yapılmasında herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Ülger (2012) öğretmen görüşlerinden yola çıkarak, öğrencilerin insan hakları ve vatandaşlık eğitimi ile ilgili kazanımları gerçekleştirme düzeyleri ile okulun bulunduğu yer değişkeni bakımından anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç araştırma sonucu ile örtüşmektedir. Ancak araştırma sonucu ile örtüşmeyen bazı çalışmalar da mevcuttur. Baştürk’ün (2011) yaptığı çalışmada, programdaki kazanımlara katılımda okulun sosyo-ekonomik düzeyinin farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan okullar lehine anlamlı farklılık saptandığı belirtilmiştir.

Ayrıca, yerleşim yeri değişkeninin farkındalık düzeylerinin oluşumunda etkili olduğu gözlenmektedir. İnsan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin “eşitlik” boyutundaki farkındalık düzeyleri incelendiğinde, yerleşim yeri “köy” ve “ilçe” olan öğrenciler arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle yerleşim yeri köy olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeyleri eşitlik boyutunda yerleşim yeri ilçe olan öğrencilere göre daha yüksek olarak bulunmuştur. Özbek’in (2017) yaptığı çalışmada insan hakları ihlalleri ve insan haklarının korunmasında karşılaşılan sorunlar; MLO öğrencilerinin, merkez ilköğretim okulu ve ilçe-köy ilköğretim okulu öğrencilerine göre, kendilerini daha olumsuz değerlendirdikleri bu araştırma sonucu ile kısmen örtüşmektedir. Ancak araştırma sonucu ile örtüşmeyen bazı çalışmalar da mevcuttur. Kaldırım (2005) demokrasi ile eşitlik alt boyutuna ilişkin öğrencilerin algılarının, okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Katılımcıların İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalık Düzeylerine Yönelik Sonuçlar

4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının incelendiği bu tez çalışmasında, katılımcıların uzlaşma boyutu ile farkındalıklarının yüksek düzeyde olduğu orta çıkmıştır.

4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının incelendiği bu tez çalışmasında, katılımcıların hak, özgürlük ve sorumluluk boyutu ile farkındalıkları orta düzeydedir.

4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının incelendiği bu tez çalışmasında, katılımcıların insan olmak boyutu ile farkındalıklarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının incelendiği bu tez çalışmasında, katılımcıların adalet boyutu ile farkındalıklarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının incelendiği bu tez çalışmasında, katılımcıların kural boyutu ile farkındalıklarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının incelendiği bu tez çalışmasında, katılımcıların birlikte yaşam boyutu ile farkındalıklarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

4. sınıf öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının incelendiği bu tez çalışmasında, katılımcıların eşitlik boyutu ile farkındalıkları çoğunlukla yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır.

Sosyo- Ekonomik Düzeyler ile İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları İlişisine Yönelik Sonuçlar

Orta sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerde insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının uzlaşma boyutu, düşük düzeylerde bulunan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde yapılmıştır.

Orta sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerde insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının hak, özgürlük ve sorumluluk boyutu, yüksek düzeylerde bulunan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde yapılmıştır.

Araştırmada, her üç sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcı öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının; insan olmak, adalet, kural, birlikte yaşam ve eşitlik alt boyutlarını “katılıyorum” düzeyinde benimsemiş oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet ile İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları İlişisine Yönelik Sonuçlar

Araştırma bulgularına göre kız öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının uzlaşma boyutunda, erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmada, cinsiyeti farklı olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıkları hak, özgürlük ve sorumluluk, insan olmak, kural ve adalet boyutunda “katılıyorum” düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyeti farklı olan öğrencilerin bu alt boyutlara ilişkin farkındalıklarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Araştırmada, kız öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının birlikte yaşam ve eşitlik alt boyutlarında, erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

Anne Eğitim Durumu ile İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları İlişisine Yönelik Sonuçlar

Katılımcıların anne eğitim durumları, uzlaşma boyutundaki farkındalıkların yapılanmasında etkilidir. İnsan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin uzlaşma boyutu ile ilgili farkındalık düzeyinin en iyi yapılandığı grup

“anne eğitim durumu ilkokul mezunu“ olan öğrenciler olarak belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle annesi ilkokul mezunu olan öğrenciler, annesi ortaokul mezunu olan öğrencilere göre insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeyleri daha yüksektir.

Bu çalışmada ilkokul mezunu anneye sahip öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının hak, özgürlük ve sorumluluk boyutu, ortaokul mezunu anneye sahip olan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde yapılandığı belirlenmiştir.

Araştırma bulguları ilkokul mezunu anneye sahip öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının kural boyutu, okuryazar olmayan anneye sahip olan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu yönündedir.

Araştırma sonucunda anne eğitim durumu farklı olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının eşitlik, birlikte yaşam, adalet ve insan olmak alt boyutlarındaki farkındalıklarının “katılıyorum“ düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının bu alt boyutlarda cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Baba Eğitim Durumu ile İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları İlişisine Yönelik Sonuçlar

Baba eğitim durumu farklı olan öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıkları uzlaş, birlikte yaşam, insan olmak ve adalet alt boyutlarında “katılıyorum” düzeyinde yapılanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin uzlaş, birlikte yaşam, insan olmak ve adalet alt boyutlarındaki farkındalıkları ile baba eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklığa rastlanmamıştır.

Araştırmada ilkokul mezunu babaya sahip öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının hak, özgürlük ve sorumluluk boyutu, ortaokul ve lise üzeri mezunu babaya sahip olan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma bulguları sonucunda farkındalık düzeyinin en iyi yapılandığı grubun "baba eğitim durumu lise ve üzeri" olan öğrenciler olduğu bulunmuştur. Ayrıca insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının kural boyutunda babası lise ve üzeri mezunu olan öğrencilerin, babası okuryazar olmayan öğrencilere göre farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının eşitlik boyutunda babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin, babası okuryazar olmayan öğrencilere göre farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Yerleşim Yeri ile İnsan Hakları ve Demokrasi Konusundaki Farkındalıkları İlişisine Yönelik Sonuçlar

Katılımcıların insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıklarının insan olmak, adalet, kural ve birlikte yaşam alt boyutlarına bakıldığında yerleşim yerlerinin bu alt boyutlarda "katılıyorum" düzeyinde olduğu ve bu alt boyutlar ile yerleşim yeri değişkeni arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yerleşim yerine bağlı olarak insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalıkları incelendiğinde köyde öğrenim gören öğrencilerin farkındalıklarının uzlaş, hak, özgürlük ve sorumluluk ve eşitlik boyutlarında, ilçede öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Bu bölümde öğretmenlere, araştırmacılara ve program geliştirme uzmanları ile yetkili kişilere yönelik öneriler yer almaktadır.

Öğretmenlere Öneriler

Öğrencilerin sahip oldukları farkındalık düzeylerinin şekillenmesinde öğretmenin rolü büyüktür. Öğrencilere küçük yaşlardan itibaren demokratik bilinç aşılmalı ve öğretmen tarafından desteklenmelidir. Öğretmenler öğrencilere aktif

öğrenme ortamları sağlamalı ve ders içeriği çeşitli etkinliklerle (canlandırma, drama vb.) desteklenmelidir.

Öğrencilerin demokratik farkındalıklarının artırılması için ders kitaplarındaki kazanımlar öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte ve seviyesine uygun şekilde düzenlenmelidir. İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi kazanımlarının gerçekleştirme düzeyinin artırılması için demokrasi eğitimi sadece öğrenciler ile sınırlı kalmamalı veliler de sürece dahil edilmeli, demokratik uygulamalar konusunda onlar da bilgilendirilmelidir.

Araştırmacılara Öneriler

Araştırmada sadece ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeyleri üzerinde çalışılmıştır. Bu nedenle benzer araştırmalar yapacak olanlara farklı sınıf düzeylerindeki öğrencilerin farkındalık düzeylerini araştırmaları tavsiye edilmektedir. Ayrıca karşılaştırma yapabilme adına farklı bölge ve illerdeki öğrenciler üzerinde benzer çalışmalar yapılabilir.

“Hak, özgürlük ve sorumluluk” boyutunda ilkokul 4. sınıf öğrencilerin orta farkındalık düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Bu durumun sebebi bir başka araştırma ile detaylı olarak incelenebilir.

Kız öğrencilerin insan hakları ve demokrasi konusundaki algılarının “Uzlaş, Birlikte yaşam ve Eşitlik” alt boyutlarında yüksek farkındalığa sahip oldukları görülmüştür. Bu durumun nedenlerinin ne olabileceği başka araştırmalarda incelenebilir.

Köyde eğitim gören öğrencilerinin insan hakları ve demokrasi konusundaki farkındalık düzeylerinin; “uzlaş, hak, özgürlük ve sorumluluk, eşitlik” alt boyutlarında daha yüksek farkındalığa sahip olmasının nedenleri araştırılabilir.

Program Geliştirme Uzmanlarına Öneriler

Alan yazında yapılan araştırmalar yurt dışındaki bazı ülkelerin insan hakları ve demokrasi eğitimi programlarında teorik ve pratik arasında bir çelişki olduğunu göstermiştir. Teorik ve pratik arasındaki çelişkiyi gidermek için programdaki hedeflerin ve kazanımların içselleştirilebilir olması gerektiği belirtilmiştir. Bu araştırma kapsamında ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin insan hakları

ve demokrasi konusundaki farkındalıkları eğitim-öğretim programlarının hedefleri ve kazanımları ile kazandırılabilceği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla öğretim programları hazırlanırken doğal ortamda yapılacak gözlem ve araştırma faaliyetlerine yer verilmesi tavsiye edilmektedir. Ayrıca teorik ve pratik arasındaki farkın azaltılması için araştırma yapılması tavsiye edilebilir.

KAYNAKLAR

- Adeyemi, M., Boikhutso, K. & Moffat, P. (2003). Teaching and Learning of Citizenship Education at the Junior Secondary Level in Bostswana. *Pastoral Care June*.
- Akın, U. & Özdemir, M. (2009). Öğretmen Adaylarının Demokratik Değerlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Eğitim Bilimleri Fakültesi Örneği [The Examination of Teacher Candidates' Democratic Values in Terms of Various Variables: the Case of Faculty of Educational Sciences]. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 42(2), 183-198.
- Alderson, P. (2016). International Human Rights, Citizenship Education, And Critical Realism. *London Review of Education*, 14(3).
- Al-Nakib, R. (2011). Human Rights, Education For Democratic Citizenship And International Organisations: Findings From A Kuwaiti UNESCO ASPnet school, *Cambridge Journal of Education*, 42(1), 97-112.
- Aras, H. (2000). *Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinde Öğrencilere İnsan Hakları ile ilgili Tutumların Kazandırılması (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Araujo, U. ve Arantes, V. (2009). The Ethics and Citizenship Program: A Brazilian Experience In Moral Education, *Journal of Moral Education*, 38(4), 489-511.
- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Sonuç Bildirgesi (1975)
- Aytaç, F. (1994) *Viyana Bilirgesi*. Çağdaş Yerel Yönetimler, 3(1), 47-57
- Baba, M. (2012). *İlköğretim Öğrencilerine Vatandaşlık Bilinci Kazandırmada Kavram Karikatürü Kullanımının Etkisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

- Bal, M. S. ve Yiğittir, S. (2013). İlköğretim Ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Demokrasi Algılarının İncelenmesi, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14), 195-220.
- Balcı, A. (2006). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Başaran, Z. (2006). Demokratik Yaşamın Gelişmesinde Sosyal Bilgiler Dersinin Rolü ve Önemi (Yayımlanmış yüksek lisans tezi), *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Erzurum.
- Baştürk, N. (2011). İlköğretim 8. Sınıf Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Erzurum.
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948).
- Bulandere, V. (2014). *Öğrencilerin Vatandaşlık Ve Demokrasi Eğitimi Dersi Kazanımlarını Elde Etme Düzeyleri ve Derse Yönelik Görüşleri (Erzurum İli Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi)
- Büyükkaragöz, S. (1990). *Ortaöğretimde Demokrasi Eğitimi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Büyükkaragöz, S. ve Kesici Ş. (1996). Öğretmenlerin Hoşgörü ve Demokratik Tutumları. *Eğitim Yönetimi Dergisi*. 2(3), 353-365.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı*, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 32, 470-483.
- Büyüköztürk, Ş. (2003). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Geliştirilmiş 3. Baskı, Ankara: Pegem A Yay.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Veri Analizi El Kitabı*, 6. Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (14. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Çelik, H. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatandaşlık Eğitiminin Bugünkü Durumu ve Geleceğine İlişkin Görüşleri*, Marmara Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / İlköğretim Anabilim Dalı.

- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (5. Baskı) Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çiftçi, N. (2003). Kohlberg'in Bilişsel Ahlak Gelişimi Teorisi: Ahlak ve demokrasi Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 43-77
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2007). *Eğitim sözlüğü*. Ankara: Pegem Yayınları
- Doğan, İ. (2007). *Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları* (6. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğan, T. (2011). Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği'nin Psikometrik Özelliklerinin Ergenlerden Oluşan Bir Örneklemede İncelenmesi, *Elementary Education Online*, 10(1), 12-19.
- Duruhan, K., ve Şad, S. N. (2009). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Vatandaşlık Ödev Ve Hak Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi*. I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu, 404-409.
- Ersoy, F. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Çocuk Haklarına İlişkin Algıları, *İlköğretim Online*, 10(1), 20-39, 2011.
- Ertürk, S. (1979). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelken Tepe Yayınları.
- Eurydice, (2012). *Citizenship Education at School in Europe*. Brussels: Eurydice European Unit.
- Follesdal, A. (2007). Equality of Education and Citizenship: Challenges of European Integration, *Stud Philos Educ*, 27(1), 335-354.
- Genç, S.Z. ve Kalafat, T. (2007). Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları İle Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(22), 10-22.
- Gökburun, İ. (2007). *Türkiye'de İnsan Hakları Düşüncesinin Tarihsel Gelişimi ve İlköğretim Ders Kitaplarına Yansımaları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Gömleksiz, M. N. ve Kan A. Ü. (2008). Eğitim Fakültesi Ve Tezsiz Yüksek Lisans Programlarına Kayıtlı Öğretmen Adaylarının Demokratik

- Tutumlarının Değerlendirilmesi (Fırat Üniversitesi Örneği), *Milli Eğitim*, 178, 44-63.
- Göz, N. L. (2010). *İlköğretimde Demokrasi ve Vatandaşlık Eğitimi*. (Yüksek Lisans Tezi), Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Gözütok, D. Gülbahar, Y. ve Köse, F. (2007). E-Öğrenme Yöntemi ile Öğretmenlerin İnsan Hakları Eğitimi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(1), 135-156
- Gözütok, F. D., Alper, N. (2002). “Ben İnsanım” İlköğretim İçin İnsan Hakları Eğitimi Projesi. XI. Eğitim Bilimleri Kongresi 23-26 Ekim. Lefkoşe: Yakın Doğu Üniversitesi, KKTC
- Gündoğdu, K. (2004). *İlköğretimde Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi Üzerine Bir Durum Çalışması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güven, A. (2007). Tarih Öğretiminde Öğrencilerin Demokratik Tutumlarının Bireysel Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 15, 36-61.
- Güven, S. (2002). *İlköğretim 7. ve 8. Sınıflarda Okutulmakta Olan Vatandaşlık ve İnsan Hakları Dersini Veren Öğretmenlerin Nitelikleri ve Derste Karşılaştıkları Problemler (Erzincan İli Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Güven, S.(2010). *İlköğretim Birinci Kademedeki Vatandaşlık Eğitimi Üzerine Bir Durum Çalışması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İnsan Hakları Eğitimi On Yıl Ulusal Komitesi Yayınları-1. (1999) İnsan Hakları Eğitimi Türkiye Programı (1998-2007). Ankara.
- Joseph, S. (2005). Teaching Rights and Responsibilities: Paradoxes of Globalization and Children's Citizenship in Lebanon, *Journal of Social History*, 1007-1026.
- Joubert, I. Phatudi, N. ve Moen, M. (2015). Education For Democratic Citizenship Through A Literacy-Based Approach: A Case Of South African Township Children, *Children&Society Volume* 29, 421–433.

- Jurgena, I. ve Mikainis, Z. (2013). Human Rights Studies As An Opportunity For Advancing Students' Citizenship Education, *Engineering For Rural Development*, 23, 590-598.
- Kaldırım, E. (2003). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Demokrasi Algıları*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Kaldırım, E. (2005). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Demokrasi Algıları, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 143-162.
- Kansu, C. (2015). *İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinde Etkin Vatandaşlık Eğitiminin Etkililiği* (Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Karahan, T. F., Sardoğan, M. E., Özkamalı, E. ve Dicle, A. (2006). Öğretmen Adaylarında Demokratik Tutum, Nevrotik Eğilimler ve Kendini Gerçekleştirme, *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 149-158.
- Karaman-Kepekençi, Y. (1999). *Türkiye'de Genel Ortaöğretim Kurumlarında İnsan Hakları Eğitimi* (Doktora Tezi).
- Karaman-Kepekençi, Y. (2000). *İnsan Hakları Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karaman-Kepekençi, Y.(2003). İlköğretimde İnsan Hakları ve Sorumluluk Eğitimi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 34, 280-289.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılınç, H. H. (2013). *8. Sınıf Vatandaşlık Ve Demokrasi Eğitimi Dersi Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğretmen-Öğrenci Görüşleri İle Derse Yönelik Öğrenci Tutumları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Kıral, E. ve Kıral, B. (2009). *İlköğretim Okullarında Verilen İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitiminin Yeterliliği Üzerine Öğrenci Velilerinin Görüşleri*. International Congress On Intercultural Dialogue And Education, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Kiwan, D. (2012). Human rights and citizenship education: re-positioning the debate, *Cambridge Journal of Education*, 42(1), 1-7.
- Kline, P. (1994), *An Easy Guide to Factor Analysis*, London: Routledge.

- Leenders, H., Veugelers, W. ve De Kat, E. (2007). Teachers' views on citizenship education in secondary education in The Netherlands, *Cambridge Journal of Education*, 38(2), 155-170.
- Lucas, A. (2009). Teaching About Human Rights in the Elementary Classroom Using the Book *A Life Like Mine: How Children Live aroundthe World*, *The Social Studies*, Mart/Nisan (2009), 79-84.
- M.E.B. (2015). *Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı İlkokul İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı*, Ankara.
- Merey, Z. Kaymakçı, S. ve Kılıçoğlu, G. (2011). Öğrenci Konseyi Seçimlerinde Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları (Gazi Üniversitesi Örneği), *Milli Eğitim*, 191, 190-209.
- Messina, C. ve Jacott L. (2013). An Exploratory Study of Human Rights Knowledge: a Sample of Kindergarten and Elementary School Pre-service Teachers in Spain, *Hum Rights Rev*, 14, 213–230.
- NCSS (National Councilfor the Social Studies). (2013). Creating effectivecitizens. www.socialstudies.org/positions/effectivecitizens. adresinden alınmıştır.
- Okutan, M. (2010). Türk Eğitim Sistemi'nde demokrasi eğitimi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 938-946.
- Osler, A. (2011). Teacher interpretations of citizenship education: national identity, cosmopolitan ideals, and political realities, *J. Curriculum Studies*, 43(1), 1-24.
- Özbek, R. (2017). Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Ders Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyi, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 359-371.
- Sadık, F. ve Sarı M. (2012). Çocuk ve Demokrasi: İlköğretim Öğrencilerinin Demokrasi Algılarının Metaforlar Aracılığıyla İncelenmesi. *Uluslararası Cumhuriyet Eğitim Dergisi*, 7(1), 48-62.
- Sağlam, H. İ. ve Ural, S. N. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Demokratik Tutum Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(22), 161-180.

- Sağlam, H. İ. (2000). *Sosyal Bilgiler Dersinin Demokratik Tutum Geliştirmedeki Rolü*, Milli Eğitim, 146, ss. 67-71. Erişim Adresi: <<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/146/saglam.htm>>
- Sağlam, H. İ., Hayal, M. A. (2015). Sınıf Öğretmenlerinin “İnsan Hakları, Yurttaşlık Ve Demokrasi” Dersinin İlkokul 4. Sınıfta Yer Almasına İlişkin Görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 207-217.
- Sencer, M. (1989). *Toplum Bilimlerinde Yöntem*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Soydaş, S. ve Güven, B. (2009). *Öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersinde Demokrasi Kavramı İle İlgili Oluşturdukları Metaforların İncelenmesi*. Kıncal, R. (Editör) 11–12 June 2009, *International Symposium On Democracy Edutacion In Europe Proceedings* (64–80). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Starkey, H. (2005). Language teaching for democratic citizenship. In *Citizenship and Language Learning: International Perspectives, Trentham in partnership with the British Council*, 23–40.
- Şahin, İ. (2009). Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(4).
- Takeda, S. (2012). Human rights education in Japan: an historical account, characteristics and suggestions for a better-balanced approach, *Cambridge Journal of Education*, 42(1), 83-96.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Timuçin A. (2004). *Demokrasi bilinci*. İstanbul: Bulut Yayınları
- Tünkler, V. (2013). *Vatandaşlık Ve Demokrasi Eğitimi Programında Yer Alan Soyut Kavramların, Becerilerin ve Değerlerin Öğrencilere Kazandırılmasına İlişkin Metaforik Bir Yaklaşım* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Türk Dil Kurumu. (2014). *Büyük Türkçe Sözlük*. www.tdk.gov.tr adresinden 13.02.2018 tarihinde alınmıştır.

- Tüzün, I. ve Sarıışık, Y. (2015). *Türkiye’de Okullarda Çocuk Katılımı: Durum Analizi*. (1.Baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ülger, M. (2012). *İlköğretim Okullarında İnsan Hakları Ve Vatandaşlık Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi* (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Üste, B. (2007). İnsan hakları eğitimi ve İlköğretimdeki önemi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Ege Akademik Bakış Dergisi*. 7, 295-310.
- Westheimer, J. ve Kahne, J. (2004). Whatkind of Citizen? Thepolitics of educatingfordemocracy, *American Educational Research Journal*, 41(2), 237–269.
- Wilks, J. (2010). Child-friendly cities: a place for active citizenship in geographical and environmental education, *International Research in Geographical and Environmental Education*, 19(1), 25-28.
- Yağcı, E. (1998). *Demokrasi ve Eğitim*, *Eğitim ve Bilim*. 22(107), 15-22.
- Yazıcı, K. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Değerlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 165-178.
- Yeşil, R. (2001). *Okul ve Ailede İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Yeşil, R. (2003). İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitiminde Yöntem.G.Ü. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 35-41.
- Yıldıran, G. (2012). Eğitim ve İnsan Hakları. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 29(2), 27-42.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, B. ve Selvi, M. (2015), Adaptation of STEM Attitude Scale to Turkish, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(3), 1107-1120. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7974>

- Yiğittir, S. (2003). *İlköğretim 7. Sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi Özel Amaçlarının Gerçekleşebilirlik Düzeyi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yiğittir, S. 2007. İlköğretim 7. Sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinin Gerçekleşme Düzeyi İle İlgili Öğrenci Görüşleri, *Milli Eğitim Dergisi*, 173, 293-303.
- Zajda, J. (2013). Educating for democracy: Background materials on democratic citizenship and human rights education for teachers, *Int Rev Educ*, 59, 131-132.
- Zembylas, M. ve Lesta, S. (2016). Toward a Critical Hermeneutical Approach in Human Rights Education: Transformative Possibilities and the Challenges of Implementation, *European Education*, 48: 137–157.
- 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, (1973). *T.C. Resmi Gazete*, 14574, 24 Haziran 1973

EKLER

Ek-1: Uygulama ve Tez Çalışması İzni

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 36648235/605.01/5660605

24.04.2017

Konu: Uygulama ve Tez Çalışma İzni

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi: a) 06/04/2017 tarihli ve 17000106317 sayılı yazınız,
b) 06/04/2017 tarihli ve 17000105696 sayılı yazınız,
c) 11/04/2017 tarihli ve 745 sayılı yazınız,
d) 12/042017 tarihli ve 1700111300 sayılı yazınız.

İlgi (a,b,c,d) yazılar gereği, yazımız ekindeki araştırmacılarının, ilimiz okullarında araştırma yapma talepleri, Bakanlığımızın, 07/03/2012 tarihli ve 3616 (2012/13) sayılı genelgesi çerçevesinde incelenmiştir. Araştırmaların, ekte isimleri belirtilen okullarda, "Eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde ve komisyon kararında belirtilen veri toplama araçlarının kullanılarak" yapılmasına ilişkin, 21/04/2017 tarihli ve 5592344 Valilik Onay yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Turan BAĞAÇLI
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

Ek: Onay ve Ekleri (13 Sayfa)

Dağıtım:

1-)Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
(Personel Daire Başkanlığı)

2-)Recep Tayyip ERDOĞAN Üniversitesi Rektörlüğüne
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır
25.04.2017

Selçuk DİLER
Memur

Yönetim Cad. Valilik Binası Kat:4 Yakutiye ERZURUM
Elektronik Ağ: <http://erzurum.meb.gov.tr>
e-posta: arge25@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: AR-GE Birimi-179
Tel: (0 442) 234 4800
Faks: (0 442) 235 1032

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden a781-42fd-3b36-bb9a-b9d6 kodu ile teyit edilebilir.

Ek-1 (Devam): Uygulama ve Tez Çalışması İzni

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 36648235/605.01/5592344
Konu:Uygulama ve Tez Çalışma İzni

21.04.2017

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Atatürk Üniversitesi'nin 06/04/2017 tarihli ve 17000106317 sayılı yazısı,
b) Atatürk Üniversitesi'nin 06/04/2017 tarihli ve 17000105696 sayılı yazısı,
c) Recep Tayip ERDOĞAN Üniversitesi'nin 11/04/2017 tarihli ve 745 sayılı yazısı,
d) Atatürk Üniversitesi'nin 12/04/2017 tarihli ve 1700111300sayılı yazısı.

İlgi(a,b,c,d) yazılar gereği, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı öğretim üyelerinden İsmail SEÇER ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Programı öğrencisi Nursema ÖZTÜRK, Yrd. Doç. Dr. Hanifi ERCOŞKUN danışmanlığında, Recep Tayip ERDOĞAN Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi 142710001 numaralı Ali Terzi ve Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Programı öğrencisi Yavuz SÖKMEN Doç. Dr. Durmuş KILIÇ danışmanlığında, Ekli listelerde ilimize bağlı okullarda Uygulama ve Tez Çalışması talebinde bulunmuş olup, yapılan anket çalışmalarının birer örneğinin Müdürlüğümüz, Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü(AR-GE birimi)'ne gönderilmesi gerekmektedir.

İlgi yazı ve ekleri, Bakanlığımızın 07/03/2012 tarihli ve 3616 (2012/13) sayılı genelgesi çerçevesinde Komisyonumuzca incelenmiş olup, "*Araştırmaların, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde*", komisyon kararlarında belirtilen veri toplama araçlarının kullanılarak, ekte isimleri belirtilen okullarda yapılması, Şubemizce uygun görülmektedir. Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde Olurlarınıza arz ederim.

Turan BAĞAÇLI
İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR

<...>

Ercan YILDIZ

Vali a.

İl Millî Eğitim Müdür V.

Ek: İlgi Yazılar (42 Sayfa)

Yönetim Cad. Valilik Binası Kat:4 Yakutiye ERZURUM
Elektronik Ağ: erzurum.meb.gov.tr
e-posta: arge25@mcb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: AR-GE Birimi,
Tel: (0 442) 234 4800
Faks: (0 442) 235 1032

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden a03b-288c-341d-ad00-c48b kodu ile teyit edilebilir.

Ek-1 (Devam): Uygulama ve Tez Çalışması İzni

FORM:2	
T.C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü	
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU	
ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Ali TERZİ
Kurumu / Üniversitesi	Rize Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Erzurum
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi.	Horasan İlçesi İlköğretim Okulları 4. Sınıflar
Araştırmanın konusu	İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin İnsan Hakları ve Demokrasi Konusunda Farkındalıklarının Değerlendirilmesi
Üniversite / Kurum onayı	Kurum Onayı İle
Araştırma / Proje /ödev / Tez önerisi	Araştırma Önerisi
Veri toplama araçları	İlköğretim Okullarında Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Anket Formu
Görüş İstenilecek Birim / Birimler.	
Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri konulu 2012/13 nolu genelge doğrultusunda yapılan incelemede araştırmanın kabulüne karar verildi.	
Komisyon Kararı	Oybirliği ile Kabulüne
Muhalif Üyenin Adı ve Soyadı	
KOMİSYON	
18.04.2017 Komisyon Başkanı Fatih KARASU Şube Müdürü	 Üye Tunç AĞAVER
	 Üye Mesut ARAS

EK-2: İlkokullarda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçek Formu

07.04.2017 anket_son_hali.xlsx

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA DEMOKRATİK FARKINDALIĞIN
ARAŞTIRILMASINA İLİŞKİN ANKET FORMU**

Sevgili Öğrenciler;

Bu anket, "İlköğretim 4.Sınıf Öğrencilerinin İnsan Hakları ve Demokrasi Konusunda Farkındalıklarının Değerlendirilmesi" konulu bir Yüksek Lisans Tez çalışmasının veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır. Bu araştırma kapsamında, ilköğretim okullarında öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin; İnsan olmak, hak, özgürlük ve sorumluluk, adalet ve eşitlik, uzlaşma, kurallar ve birlikte yaşam konularındaki farkındalıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Anket yoluyla elde edilen bilgiler sadece bilimsel amaçla kullanılacak ve tamamen gizli kalacaktır. İsim yazmanıza gerek yoktur. Lütfen her konunun karşısında bulunan seçeneklerden **Dİ** size uygun olanını (X) şeklinde işaretleyiniz. Hiçbir soruyu yanıtızsız bırakmamanız araştırma K acısından önemlidir. Anketi içtenlikle cevaplayacağınıza olan inancımı belirtir, katkılarınızdan KA dolayı teşekkür ederim.

T!
YA Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
NI Sosyal Bilimler Enstitüsü
TS Sınıf Eğitimi ABD Yüksek Lisans Öğrencisi
IZ
SO 1) Cinsiyetiniz
RU Kız () Erkek ()
BI
RA 2) Sınıfınız :
K 3) Anne eğitim durumu: 4) Baba eğitim durumu:
M Okuma- yazma bilmiyor () Okuma- yazma bilmiyor ()
AY İlkokul Mezunu () İlkokul Mezunu ()
INI Ortaokul Mezunu () Ortaokul Mezunu ()
Z. Lise Mezunu () Lise Mezunu ()
Üniversite Mezunu () Üniversite Mezunu ()

5) Sizce aşağıdaki seçeneklerden hangisi ekonomik düzeyinizi en iyi ifade etmektedir?

Çok Düşük ()
Düşük ()
Orta ()
Yüksek ()
Çok Yüksek ()

6) Okulunuzun Bulunduğu Yer: Köy() İlçe ()

—1— LÜTFEN DİĞER SAYFAYA GECİNİZ

https://nl1-excel.officeapps.live.com/x/_layouts/xlprintview.aspx?&NoAuth=1&sessionId=12.c5bf75af9fd1.A86.1.V25.47816Ux6NrRgaYF14LEbnOqD14.5.e... 1/1

EK-2 (Devam): İlkokullarda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçek Formu

07.04.2017

anket_son_hali.xlsx

		Kesinlikle Katılmıyor	Orta Derecede Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum		
1	Uzlaşımın sağlandığı durumlarda kendimi daha iyi hissederim ve mutlu olurum.	1	2	3	4	5
2	Daha temiz bir çevrede yaşamak için kişisel sorumluluklarımızı yerine getirmeliyiz.	1	2	3	4	5
3	Uzlaşma sürecinde haklı olduğumuzu düşünsek bile karşımızdakilerin fikirlerini sabırla dinlemeliyiz.	1	2	3	4	5
4	Benim hakkım olan bir şeyi elimden aldıklarında üzülürüm ve hakkımı yeniden elde etmek için elimden geleni yaparım.	1	2	3	4	5
5	Çevremizdeki insanların dil, din, ırk gibi farklılıklarını göz önünde bulundurmadan hak ve özgürlüklerine saygılı davranmalıyız.	1	2	3	4	5
6	Hak ve özgürlüklerim ihlal edilir veya kısıtlanırsa şiddete başvurarak hak ve özgürlüklerimi elde etmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
7	Kendi görüşümün alındığı kurallara daha çok uyarım.	1	2	3	4	5
8	Öğretmenimiz derslerde başarılı olan öğrencilerle daha fazla ilgilenirse adil davranmış olur.	1	2	3	4	5
9	Toplu kullanıma açık alan veya eşyaları istediğim gibi kullanabilme hakkına sahip olduğumu düşünürüm.	1	2	3	4	5
10	Bir arkadaşımın benim günlüğümü izinsiz okuması özel hayatıma müdahaledir.	1	2	3	4	5
11	Toplumun ortak mallarını korur ve toplumun mallarına zarar veren birini gördüğümde kişiyi uyarma ve yapılı durdurma ihtiyacı hissederim.	1	2	3	4	5

—2— LÜTFEN DİĞER SAYFAYA GEÇİNİZ.

https://nl1-excel.officapps.live.com/x/_layouts/xlprintview.aspx?&NoAuth=1&sessionId=12.c5bf75af9fd1.A86.1.V25.47816rUx6NrRgqyPi4LEbnOqD14.5.e... 1/1

EK-2 (Devam): İlkokullarda Demokratik Farkındalığın Araştırılmasına İlişkin Ölçek Formu

07.04.2017

anket son hali.xlsx

		Kesinlikle Katılmıyor	Katılmıyor	Orta Derecede Katılım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
		1	2	3	4	5
12	Toplumda uyulması gereken kurallara uyulmaması durumunda düzen bozulur.	1	2	3	4	5
13	Oyun hakkımı elimden alsalar ve bir daha oyun oynayamayacak olsam kendimi kısıtlanmış hissederdim.	1	2	3	4	5
14	Sınıf kuralları belirlenirken bazı öğrencilerin fikirleri alınıp bazılarının fikirlerinin alınmaması adalet ve eşitliğe aykırıdır.	1	2	3	4	5
15	AKUT, Kızılay, Yeşilay vb. sivil toplum kuruluşları hem sorunların ortaya konulmasında hem de çözümlenmesinde hem de takibinde devlete destek olur.	1	2	3	4	5
16	Kaza gördüğümüzde ambulansı aramak, orman yangınlarını ilgili yerlere bildirmek, diğer insanların hak ve özgürlüklerine saygı göstermek gibi diğer yurttaşlara karşı da sorumluluklarımız vardır.	1	2	3	4	5
17	Adalet ve eşitliğe uygun davranışların sergilenmediği ortamlarda kendimi huzursuz hissederim.	1	2	3	4	5
18	Kulakları az işiten ya da gözleri iyi görmeyen bir arkadaşımızın öğretmenimize daha yakın oturması bize karşı yapılan bir haksızlıktır.	1	2	3	4	5
19	Çevremdeki insanların görüş ve düşüncelerine saygı gösterdiğim gibi onların da benim görüş ve düşüncelerime saygı göstermesini beklerim.	1	2	3	4	5
20	Birbirinden farklı insanların aynı yerde yaşamasını sağlayan unsurlar sahip oldukları ortak kültür, değerler ve yaşayış biçimleridir.	1	2	3	4	5
21	Özgürlük ve sorumluluklar yaşa göre farklılaşır.	1	2	3	4	5

SO

Anket Bitmiştir.

Göstermiş olduğunuz sabır ve dikkat için teşekkür ederim.

https://nl1-excel.officeapps.live.com/x/_layouts/xlprintview.aspx?&NoAuth=1&sessionid=12.c5b75af9f4d1.A86.1.V25.47816rUx6NrRgtyPi4LEbnCqD14.5.e... 1/1

ÖZ GEÇMİŞ			
Adı, Soyadı	Ali Terzi		
Doğum Yeri ve Yılı	Ardeşen/Rize 10.08.1990		
Medeni Durumu	Evli		
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	İngilizce – Orta		
Öğrenim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı	Kurum Adı	
Lisans	2009	2013	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Yüksek Lisans	2014	2019	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Çalıştığı Kurum (/lar)		Başlama - Ayrılma Yılı	
1. Fehmi Bilge İlkokulu		2014	2017
2. Mesut Karaoğlu İlkokulu		2017	2018
3. Ardeşen Öğretmen Evi ve Akşam Sanat Okulu		2018	---
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar	“21. yy Öğretim Yöntemleri ile Öğrencilerimizi Geleceğe Hazırlıyoruz “(Araştırmacı/Uzman – Tübitak 4004)		
Yayımlar			
Aldığı Ödüller	Başarı Belgesi (Horasan İlçe Kaymakamlığı) Başarı Belgesi (Rize İl Milli Eğitim Müdürlüğü)		
Diğer	Atatürk Üniversitesi tarafından verilen Drama 1, Drama 2, Drama 3, Drama 4, Drama 5 ve Drama 6. Kur eğitimini tamamlamış ve drama lideri olmuştur. Ayrıca Uludağ Üniversitesi UZEM tarafından verilen Zeka ve Akıl Oyunları eğitmenliği sertifikalarını almıştır.		
İletişim (eposta)	terzi.ali.53@hotmail.com		